

Lisa 1
KINNITANUD
peadirektor
14.01.2024
käskkirjaga nr 1-2/24-002

**TARBIJAKAITSE JA TEHNILISE
JÄRELEVALVE AMET**

OHUPROGNOOS

2024 Tallinn

SISU

SISSEJUHATUS.....	8
1. OHUPROGNOOSI FUNKTSIOON: OHUENNETUSLIKU RIIKLIKU JÄRELEVALVE ALUS	8
2. OHUPROGNOOSI MEETOD: PROGNOOSITAVA OHU (1) KAALUKUS JA (2) TÕENÄOSUS.....	9
2.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	9
2.2. Ohuolukorra hinnang.....	9
▪ (1) Tagajärje kaalukus: tavaline, oluline, kõrgendatud.....	9
▪ (2) Realiseerumise tõenäosus: väike, keskmine, suur.....	10
2.3. Kontrolli ulatuse piiritlemine: TTJA kaalutlusruumi sisustamine.....	12
2.4. Ohu ennetamise pädevus ja rakendatavad riikliku järelevalve meetmed.....	12
ETTEVÕTLUSE OSAKOND.....	14
1. TARBIAJE ÕIGUSTE JA HUVIDE RIKKUMINE KAUBANDUSES, MH EBAAUSA KAUPLEMISVÕTTEGA: 5 – KESKMINE-OLULINE OHT.....	14
1.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	14
1.2. Ohuolukorra hinnang.....	15
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	15
1.3. Kontrolli ulatus.....	15
1.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	16
2. TARBIAST KREDIIDIVÕTJA ÕIGUSTE RIKKUMINE: 6 – SUUR-OLULINE OHT.....	16
2.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	16
2.2. Ohuolukorra hinnang.....	18
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	18
▪ Realiseerumise tõenäosus: suur.....	18
2.3. Kontrolli ulatus.....	18
2.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	18
3. TUBAKASEADUSE JA ALKOHOLISEADUSE NÕUETE RIKKUMISEGA OHUSTATAKSE RAHVATERVIST: 5 – KESKMINE-OLULINE OHT.....	18
3.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	18
3.2. Ohuolukorra hinnang.....	19
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	19
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine.....	20
3.3. Kontrolli ulatus.....	20
3.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	20
4. REISIETTEVÕTJA TEGUTSEB (PIISAVA) TAGATISETA: 3 – SUUR-TAVALINE OHT.....	20
4.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	20
4.2. Ohuolukorra hinnang.....	21
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	21
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine.....	21
4.3. Kontrolli ulatus.....	21
4.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	21
5. REISIDE, REISITEENUSTE JA MUUDE TEENUSTE PAKKUMISEL NING MÜÜMISEL RIKUTAKSE ÜLDISI TARBIA ÕIGUSI: 2 – KESKMINE-TAVALINE OHT.....	22
5.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	22
5.2. Ohuolukorra hinnang.....	23
▪ Tagajärje kaalukus: tavaline oht.....	23
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine.....	23
5.3. Kontrolli ulatus.....	23
5.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	23
6. TUBAKAREKLAAMI REEGLITE RIKKUMINE: 6 – SUUR-OLULINE OHT.....	23
6.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	23
6.2. Ohuolukorra hinnang.....	24
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	24
▪ Realiseerumise tõenäosus: suur.....	24
6.3. Kontrolli ulatus.....	24
6.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	24
7. FINANTSTEENUSE REKLAAMI NÕUETE RIKKUMINE: 6 – SUUR-OLULINE OHT.....	24
7.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	24
7.2. Ohuolukorra hinnang.....	25
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	25
7.3. Kontrolli ulatus.....	25

7.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	25
8. MEEDIA TEENUSTE KÕRVALTINGIMUSTE NÕUETE RIKKUMINE: 2 – KESKMINE-TAVALINE OHT	26
8.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	26
8.2. Ohuolukorra hinnang.....	26
▪ Tagajärje kaalukus: tavaline oht	26
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	26
8.3. Kontrolli ulatus.....	26
9. DIGITEENUSTES EBASEADUSLIKU SISU ESITAMINE: 5 – KESKMINE-OLULINE OHT	26
9.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	26
9.2. Ohuolukorra hinnang.....	27
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	27
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	27
9.3. Kontrolli ulatus.....	28
9.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	28
10. AVALIKU SEKTORI DIGILIGIPÄÄSETAVUSE NÕUETE TÄITMATA JÄTMINE: 3-SUUR-TAVALINE OHT	28
10.1. Ohuolukorra kirjeldus	28
10.2. Ohuolukorra hinnang.....	29
▪ Tagajärje kaalukus: tavaline oht	29
▪ Realiseerumise tõenäosus: suur	29
10.3. Kontrolli ulatus.....	29
10.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	29
11. VÄLISINVESTEERINGUTE TEGEMISE LOA KOHUSTUSE RIKKUMINE JA VÄLISINVESTEERINGUTE USALDUSVÄÄRSUSE HINDAMISEKS KEHTESTATUD NÕUETE TÄITMATA JÄTMINE: 8 – KESKMINE-KÕRGENDATUD OHT	29
11.1. Ohuolukorra kirjeldus	29
11.2. Ohuolukorra hinnang.....	30
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	30
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	30
11.3. Kontrolli ulatus.....	31
11.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	31
TEHNIKAOSAKOND	32
1. LASTELE SUUNATUD TOODETE NÕUETELEVASTAVUS: 8 – KESKMINE-KÕRGENDATUD OHT	32
1.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	32
1.2. Ohuolukorra hinnang.....	32
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	32
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	33
1.3. Kontrolli ulatus.....	33
1.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	33
2. ISIKUKAITSEVAHENDITE NÕUETELEVASTAVUS: 7- VÄIKE-KÕRGENDATUD OHT	33
2.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	33
2.2. Ohuolukorra hinnang.....	34
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	34
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	34
2.3. Kontrolli ulatus.....	34
2.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	34
3. TARBEKAUPADE NÕUETELEVASTAVUS: 5 – KESKMINE-OLULINE OHT	34
3.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	34
3.2. Ohuolukorra hinnang.....	35
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	35
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	35
3.3. Kontrolli ulatus.....	35
3.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	35
4. ELEKTRI- JA RAADIOSEADMED EI VASTA NÕUETELE: 5 – KESKMINE-OLULINE OHT	35
4.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	35
4.2. Ohuolukorra hinnang.....	36
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	36
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	37
4.3. Kontrolli ulatus.....	37
4.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	37
5. EHITUSTOODETE JA MASINATE NÕUETELEVASTAVUS: 5 – KESKMINE-OLULINE OHT	37
5.1. Ohuolukorra hinnang.....	37

▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	37
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	38
5.2. Kontrolli ulatus.....	38
5.3. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	38
6. TEHNILISTE SEADMETE JA PAIGALDISTE NÕUETELE VASTAVUS: 9 – SUUR-KÕRGENDATUD OHT.....	38
6.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	38
6.2. Ohuolukorra hinnang.....	39
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	39
▪ Realiseerumise tõenäosus: suur	39
6.3. Kontrolli ulatus.....	39
6.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	39
7. MÕÕTEVAHENDITE JA MÕÕTETEGEVUSE NÕUETELEVASTAVUS: 5 – KESKMINE-OLULINE OHT.....	40
7.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	40
7.2. Ohuolukorra hinnang.....	40
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	40
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	40
7.3. Kontrolli ulatus.....	41
7.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	41
8. KAEVANDAMISE OHUTUSNÕUETE RIKKUMINE: 7 – VÄIKE-KÕRGENDATUD OHT.....	41
8.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	41
8.2. Ohuolukorra hinnang.....	41
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	41
▪ Realiseerumise tõenäosus: väike.....	41
8.3. Kontrolli ulatus.....	42
8.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	42
9. OHTLIKU KEMIKAALI KÄITLEMISNÕUETE RIKKUMINE: 8 – KESKMINE-KÕRGENDATUD OHT.....	42
9.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	42
9.2. Ohuolukorra hinnang.....	42
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	42
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	43
9.3. Kontrolli ulatus.....	43
9.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	43
10. LÕHKEMATERJALI KÄITLEMISNÕUETE RIKKUMINE: 7 – VÄIKE-KÕRGENDATUD OHT.....	43
10.1. Ohuolukorra kirjeldus	43
10.2. Ohuolukorra hinnang.....	44
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	44
▪ Realiseerumise tõenäosus: väike.....	44
10.3. Kontrolli ulatus.....	44
10.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	45
11. PÜROTEHNILISE TOOTE KÄITLEMISNÕUETE RIKKUMINE: 7 – VÄIKE-KÕRGENDATUD OHT.....	45
11.1. Ohuolukorra kirjeldus	45
11.2. Ohuolukorra hinnang.....	46
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	46
▪ Realiseerumise tõenäosus: väike.....	46
11.3. Kontrolli ulatus.....	46
11.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	46
12. VABAAJATEENUSTE OHUTUSNÕUETE RIKKUMINE: 7 – VÄIKE-KÕRGENDATUD OHT.....	46
12.1. Ohuolukorra kirjeldus	46
12.2. Ohuolukorra hinnang.....	47
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	47
▪ Realiseerumise tõenäosus: väike.....	47
12.3. Kontrolli ulatus.....	47
12.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	47
EHITUS- JA RAUDTEEOSAKOND	49
1. KASUTUSEST VÄLJA LANGENUD JA PEREMEHETUD EHITISED: 8 – KESKMINE-KÕRGENDATUD OHT.....	49
1.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	49
1.2. Ohuolukorra hinnang.....	49
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	49
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	49
1.3. Kontrolli ulatus.....	49

1.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	50
2. MÖÖDUNUD VÕI LÄHIAJAL LÕPPEVA KASUTUSEAGA KORTERELAMUD: 9 – SUUR-KÕRGENDATUD OHT.....	50
2.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	50
2.2. Ohuolukorra hinnang.....	50
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht.....	50
▪ Realiseerumise tõenäosus: suur.....	51
2.3. Kontrolli ulatus.....	51
2.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	51
3. RAUDTEE OHUTU ÜLETAMISE RAJATISTE NÕUETELEVASTAVUS: 9 – SUUR-KÕRGENDATUD OHT.....	51
3.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	51
3.2. Ohuolukorra hinnang.....	52
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht.....	52
▪ Realiseerumise tõenäosus: suur.....	52
3.3. Kontrolli ulatus.....	52
3.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	52
4. ALLMAAKAEVANDUSTE KOHALE EHITATUD EHITISED: 7 – VÄIKE-KÕRGENDATUD OHT.....	53
4.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	53
4.2. Ohuolukorra hinnang.....	53
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht.....	53
▪ Realiseerumise tõenäosus: väike.....	53
4.3. Kontrolli ulatus.....	53
4.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	53
5. RAUDTEE KAITSEVÕÕNDI NÕUETE RIKKUMISED: 8 – KESKMINE-KÕRGENDATUD OHT.....	54
5.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	54
5.2. Ohuolukorra kirjeldus.....	54
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht.....	54
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine.....	54
5.3. Kontrolli ulatus.....	54
5.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	54
6. RAUDTEE INFRASTRUKTUURI NÕUETELEVASTAVUS: 8 – KESKMINE-KÕRGENDATUD OHT.....	55
6.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	55
6.2. Ohuolukorra hinnang.....	55
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht.....	55
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine.....	55
6.3. Kontrolli ulatus.....	56
6.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	56
7. AVALIKUD JA LASTEASUTUSTE TERRITOORIUMILE EHITATUD MÄNGUVÄLJAKUD JA SEIKLUSPARGID: 9 – SUUR-KÕRGENDATUD OHT.....	56
7.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	56
7.2. Ohuolukorra hinnang.....	56
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht.....	56
▪ Realiseerumise tõenäosus: suur.....	56
7.3. Kontrolli ulatus.....	57
7.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	57
8. EHITISE KAITSEVÕÕNDI NÕUETE RIKKUMINE: 6 – SUUR-OLULINE OHT.....	57
8.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	57
8.2. Ohuolukorra hinnang.....	58
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	58
▪ Realiseerumise tõenäosus: suur.....	58
8.3. Kontrolli ulatus.....	58
8.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	58
9. AVALIKE HOONETE NÕUDED SEOSSES PUUETEGA INIMESTE ERIVAJADUSTEGA: 6 – SUUR-OLULINE OHT.....	58
9.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	58
9.2. Ohuolukorra hinnang.....	59
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	59
▪ Realiseerumise tõenäosus: suur.....	59
9.3. Kontrolli ulatus.....	59
9.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	59
10. EHITAMINE AVALIKUS VEEKOGUS: 7 – VÄIKE-KÕRGENDATUD OHT.....	59
10.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	59
10.2. Ohuolukorra hinnang.....	60
▪ Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht.....	60

▪ Realiseerumise tõenäosus: väike.....	60
10.3. Kontrolli ulatus.....	60
10.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	60
11. ENERGIAMÄRGISTE KONTROLLIMINE: 5 – KESKMINE-OLULINE OHT.....	60
11.1. Ohuolukorra kirjeldus	60
11.2. Ohuolukorra hinnang.....	61
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	61
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	61
11.3. Kontrolli ulatus.....	61
11.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	61
12. SUURETTEVÕTETE ENERGIAAUDITITE KONTROLLIMINE: 5 – KESKMINE-OLULINE OHT.....	62
12.1. Ohuolukorra kirjeldus	62
12.2. Ohuolukorra hinnang.....	62
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	62
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	62
12.3. Kontrolli ulatus.....	62
12.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	62
13. RAUDTEEVEEREMI NÕUETELEVASTAVUS: 5 – KESKMINE-OLULINE OHT.....	63
13.1. Ohuolukorra kirjeldus	63
13.2. Ohuolukorra hinnang.....	63
▪ Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	63
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	63
13.3. Kontrolli ulatus.....	63
13.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	63
14. EHITUSVALDKONNA ETTEVÕTJA JA PÄDEVA ISIKU NÕUETELEVASTAVUS: 2 – KESKMINE-TAVALINE OHT.....	64
14.1. Ohuolukorra kirjeldus	64
14.2. Ohuolukorra hinnang.....	64
▪ Tagajärje kaalukus: tavaline oht	64
▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine	64
14.3. Kontrolli ulatus.....	64
14.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	64
SIDEOSAKOND	65
1. RAADIOSAGEDUSTE KASUTAMISE NÕUETELEVASTAVUS: 8 – KESKMINE-KÕRGENDATUD OHT.....	65
1.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	65
1.2. Realiseerumise tõenäosus: keskmine.....	65
1.3. Kontrolli ulatus.....	65
1.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	66
2. NUMERATSIOONI KASUTAMISE TINGIMUSTE RIKKUMINE: 4 – VÄIKE-OLULINE OHT.....	66
2.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	66
2.2. Ohuolukorra hinnang.....	66
Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	66
Realiseerumise tõenäosus: väike.....	66
2.3. Kontrolli ulatus.....	66
2.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	67
3. LEPINGUEELSE TEABE EBAKORREKTNE ANDMINE (SIDE- JA ÜLDHUVITEENUSED): 5 – KESKMINE-OLULINE OHT.....	67
3.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	67
3.2. Ohuolukorra hinnang.....	67
Tagajärje kaalukus: oluline oht.....	67
Realiseerumise tõenäosus: keskmine	67
3.3. Kontrolli ulatus.....	67
3.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	68
4. EBAAUSATE KAUPLEMISSÕTETE KASUTAMINE (SIDE- JA ÜLDHUVITEENUSED): 2 – KESKMINE-TAVALINE OHT.....	68
4.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	68
4.2. Ohuolukorra hinnang.....	68
Tagajärje kaalukus: tavaline oht	68
Realiseerumise tõenäosus: keskmine	68
4.3. Kontrolli ulatus.....	68
4.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	69
5. TÜÜPTINGIMUSTE EBASEADUSLIKKUS (SIDE- JA ÜLDHUVITEENUSED): 2 – KESKMINE-TAVALINE OHT.....	69
5.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	69

5.2. Ohuolukorra hinnang.....	69
Tagajärje kaalukus: tavaline oht	69
Realiseerumise tõenäosus: keskmine	69
5.3. Kontrolli ulatus.....	70
5.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	70
6. ELUTÄHTSA TEENUSE OSUTAJALE KEHTESTATUD NÕUETE RIKKUMINE: 8 – KESKMINE-KÕRGENDATUD OHT.....	70
6.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	70
6.2. Ohuolukorra hinnang.....	70
• Tagajärje kaalukus: kõrgendatud oht	70
• Realiseerumise tõenäosus: keskmine	70
6.3. Kontrolli ulatus.....	71
6.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	71
7. MÄRKIMISVÄÄRSE TURUJÕUGA ETTEVÕTE EI TÄIDA TALLE KEHTESTATUD KOHUSTUSI: 1 – KESKMINE-TAVALINE OHT.....	71
7.1. Ohuolukorra kirjeldus.....	71
7.2. Ohuolukorra hinnang.....	71
• Tagajärje kaalukus: tavaline oht	71
• Realiseerumise tõenäosus: keskmine	72
7.3. Kontrolli ulatus.....	72
7.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed.....	72

Sissejuhatus

1. Ohuprognoosi funktsioon: *ohuennetusliku riikliku järelevalve alus*

- 1 Ohu tõrjumine ja ennetamine on riikliku järelevalve osad, mille üldiseid põhimõtteid reguleerib korrakaitseseadus (KorS). Riiklik järelevalve jaguneb kaheks:
 - **Ohutõrjeline riiklik järelevalve.** See on riiklik järelevalve olukorras, kus eksisteerib korrarikkumine (KorS § 5 lg 1), oht (KorS § 5 lg-d 2-5) või ohukahtlus (KorS § 5 lg 6). Eeltoodu ei ole seotud asjaoluga, kas olukord vastab mõnele süüteo koosseisule. Ohutõrjelise riikliku järelevalve eesmärk on ohu tõrjumine, sh ohukahtluse korral ohu välja selgitamine. Selle riikliku järelevalve siht on tegeleda konkreetse ohuga.
 - **Ohuennetuslik riiklik järelevalve.** See on riiklik järelevalve olukorras, kus puudub ohukahtlus, kuid saab pidada võimalikuks olukorda, mille realiseerumisel tekib ohukahtlus või oht (KorS § 5 lg 7). Ohuennetusliku riikliku järelevalvega on tüüpiliselt tegemist juhtudel, kus seadusest tulenevalt peab korrakaitseorgan kontrollima teatud avalik-õiguslike nõuete järgimist, sõltumata sellest, kas konkreetse isiku või olukorra ohtlikkuse kohta on teavet (nn inspeksiooniline riiklik järelevalve).
- 2 Riikliku järelevalve üldmeetmetest saab ohu ennetamiseks kasutada vaid avalikkuse või konkreetsete isikute teavitamist (KorS §-d 23 ja 26). Korrakaitseorganil on lubatud kohaldada riikliku järelevalve erimeedet ohu ennetamiseks eeldusel, et ohuprognoosile tuginedes saab pidada võimalikuks olukorda, mille realiseerumisel tekib oht (KorS § 24 lg 1). Seega tuleb ohtude ennetuseks kaardistada ohuprognoosis olukorrad, mil võivad tekkida ohuolukorrad.
- 3 Eeltoodust tulenevalt on koostatud Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi TTJA või Amet) tegevusvaldkondade ohuprognoosid. Järjepidevalt ja vähemalt üks kord aastas hinnatakse ohuprognoosi asjakohasust ning tehakse vajaduse korral muudatused (KorS § 24 lg 4). Ohuprognoosi asjakohasuse hõlpsamaks hindamiseks on iga valdkonna puhul ära kaardistatud õigusaktidest tulenevad kõik TTJA ülesanded selles valdkonnas.
- 4 Ohuprognoosi funktsioon kokkuvõtvalt on anda sekkumiseks kontrollitav ja arusaadav alus:

(1) Kodanikele ja ettevõtjatele

(2) TTJA-le

- 5 Tuginedes ohuprognoosile kinnitatakse igaks kalendriaastaks eraldiseisva dokumendina järelevalve plaan (nn tööplaan), kus kajastatakse täpsemalt, millist valimit kirjeldatud olukordadest sel aastal kontrollitakse (nt et kontrollitakse mingi piirkonna tanklaid või hajaasustuse tanklaid vmt).
- 6 Ohuprognoos peab põhinema faktidel ja teaduslikel või tehnilistel teadmistel või Euroopa Liidu õigusaktist tuleneval järelevalvekohustusel ning lähtuma võrdse kohtlemise põhimõttest (KorS § 24 lg 2). Ohuprognoos koostatakse seega objektiivsete tunnuste alusel ja lähtutakse senise järelevalve tulemustest, ametile esitatud märgukirjadest ja süüteoteadete analüüsist, teiste asutuste edastatud järelevalveesildidest ning õnnetusjuhtumite ja intsidentide analüüside tulemustest, samuti teadus- ja erialakirjanduses avaldatud käsitlustest ja ülevaadetest.

Märkus: Iga ametkondliku ohuhinnangu õiguspärasuse puhul on määravaks *ex ante* perspektiiv, s.t ajahetk, kui hinnangu annab korrakaitseorgan. Hiljem *ex post* perspektiivist selgunud asjaolud ohuhinnangu õiguspärasust reeglina ei mõjuta, v.a kui tegu oli ilmse hooletusega. Seega ohu hindamisel (kas ja milline) teeb pädev haldusorgan tõendatud asjaolude põhjal

prognoosi isiku käitumise kohta vaatega tulevikku. Seega hõlmab ohuhinnang nii tõendite hindamist kui ka määratlemata õigusmõiste sisustamist. Ohu kindlakstegemisel ei ole täitevvõimul kohtuvaidluses reeglina kontrollivaba hindamisruumi.¹

2. Ohuprognoosi meetod: prognoositava ohu (1) kaalukus ja (2) tõenäosus

- 7 Ohuprognoosi koostamisel kajastatakse iga olukorra kohta, mille realiseerumisel tekib ohukahtlus või oht, järgmised andmed:

2.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 8 Iga ohuolukorda tähistab eraldiseisev pealkiri, milles sõnastatakse lühidalt probleem, mille kohta vastav ohuprognoos on koostatud. Ohuolukorra raskuspunkt on reeglina kaitstav õigushüve.
- 9 Olukorra kirjelduses tuuakse välja olukorra sisulised, olulised tunnused, millele tugineva hinnangu järgi võib olukorda pidada ohtlikuks (kirjeldades sõnaliselt või ka viitega konkreetsele normile). Selles osas võib ka määratleda nt lävendi, määra või piiri, millest alates loetakse olukord tekkinuks.

Näide: Kui ohuolukorrana on määratletud kasutusloa või -teate nõude rikkumine eramute ehitamisel, siis tuleb kirjeldada, mis etapist või tegevusest alates loetakse ehitise kasutusse võetuks, kas (a) siseviimistlustööde tegemisest, (b) ruumide möbleerimisest ja isiklike asjade sisseviimisest; c) ruumide kasutamisest ja nendes ajutisest viibimisest (nt ilma ööbimiseta) või (d) eramusse püsivalt sissekolimisest, mujalt väljakolimisest vmt.

- 10 Olukorda kirjelduses tuuakse välja andmed, millele tuginedes saab pidada võimalikuks ohu teket.

Näide: Statistilised andmed (mh varasemad menetlused, õnnetusjuhtumid), märgukirjad, selgitustaotlused, järelevalveesildised.

- 11 Tähtis on, et olukord oleks hästi piiritletud ega piirduks üksnes sellega, et mööndakse võimalust, et toimub mõne seaduse rikkumine.

Näide: Hea pole ning liiga üldiseks jääb „tarbijakaitseseaduse rikkumine“ või „toote nõuetele vastavuse seaduse rikkumine“, kuid sobilik on „ebaausate kauplemisvõtete kasutamine ehituspoodides“ või „agressiivsete müügivõtete kasutamine koduuksemüügi puhul“ vms.

2.2. Ohuolukorra hinnang

- 12 Iga ohuolukorra puhul hinnatakse vastavas olukorras (1) kõigepealt saabuda võiva tagajärje raskust, (2) seejärel ohu tõenäosust.

▪ (1) Tagajärje kaalukus: tavaline, oluline, kõrgendatud

- 13 Tagajärjena tuuakse ära, millised õigushüved ja millises ulatuses võivad kahjustatud saada ohu realiseerumisel. Tuleb määrata kindlaks, kas tegemist on ohuga (nn lihtoht), olulise või kõrgendatud ohuga KorS-i tähenduses:

tavaline oht	oluline oht	kõrgendatud oht
--------------	-------------	-----------------

- 14 **Oht** on olukord, kus ilmnenu asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal võib pidada piisavalt tõenäoliseks, et lähitulevikus leiab aset korrarikkumine (KorS § 5 lg 2).
- 15 **Oluline oht** on oht isiku tervisele, olulise väärtusega varalisele hüvele (st ületab enam kui kümnekordselt ühe kuu palga alammäära, s.o 2023. aastal 10x725 eurot), keskkonnale (KorS § 5 lg-d 3 ja 8 p 1) või Kors § 5 lõikes 4 (kõrgendatud oht) nimetamata kuriteo toimepanemise oht . .

¹ Vt nt RKHKo 3-17-1545/81, p 26.

- 16 **Kõrgendatud oht** on oht isiku elule, kehalisele puutumatusele (st seksuaalse enesemääramise õiguse raske rikkumine või raske tervisekahjustuse tekitamine), füüsilisele vabadusele, suure väärtusega varalisele hüvele, suure keskkonnakahju tekkimise oht või karistusseadustiku 15. peatükis sätestatud I astme kuriteo või 22. peatükis sätestatud kuriteo toimepanemise oht (KorS § 5 lg 4).

Märkus: Kui tegemist on kaalukate õigushüvede kaitsmisega (nt elu), piisab sekkumisel vähem tõenäolisemast korrariikkumise võimalusest kui õigushüvede puhul, mis niivõrd kaalukad ei ole. Siinkohal omandavadki ohuhinnangu andmisel olulise rolli erineva raskusega ohukategooriad, s.o tavaline oht (KorS § 5 lg 1), oluline oht (KorS § 5 lg 3) ja kõrgendatud oht (KorS § 5 lg 4).

Näited:

(1) Kui olukorrana on kirjeldatud suurõnnetuse ohuga ettevõtte (mille vahetus lähenduses viibivate inimeste hulk on muutuv), siis iseloomustab kaitstava õigushüve kaalukus seda, mis on õnnetuse tagajärg - kas ja mitu inimest võib õnnetuse ajal konkreetsel aastal sattuda ohu või surra või mis on keskkonnamõju. Sellisel juhul on ohu tase sõltuvalt ohustatud õigushüvest (tervis või elu või keskkond) tavaline, oluline või kõrgendatud.

(2) Kui ohuolukorrana on kirjeldatud alkoholireklaami nõueteid rikkuva reklaami edastamist avalikkusele, siis tagajärje osas tuleb hinnata, kas (a) sellega rikutakse üksnes formaalseid reklaamile esitatavaid nõudeid; (b) sellega kahjustatakse kõlblust; (c) selle tulemusena rikutakse konkreetse inimese tervist või võime oma elu iseseisvalt korraldada või (d) selle tulemusena tekib kahju paljude inimeste tervisele ehk oht rahvatervisele.

■ **(2) Realiseerumise tõenäosus: väike, keskmine, suur**

- 17 Ohu realiseerumise tõenäosus iseloomustab, kui suure tõenäosusega kirjeldatud olukorras tekib oht või ohukahtlus. Ohu realiseerumise tõenäosuse hindamise skaalal on kolm astet:

väike tõenäosus	keskmine tõenäosus	suur tõenäosus
------------------------	---------------------------	-----------------------

- 18 Ohu ennetamisel ei pea olema korrariikkumise toimumine tulevikus täielikult kindel, samuti ei pea korrariikkumine olema vahetult eelseisev. Ohukahtlus on olukord, kus ilmnenu asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal ei saa tõenäosust, et korrariikkumine aset leiab, pidada piisavaks, kuid mille puhul on alust arvata, et korrariikkumine ei ole välistatud. Siin tuleb KorS § 5 lg 2 järgi lähtuda keskmise objektiivse hindaja perspektiivist. Piisavat tõenäosust saab sellekohaselt jaatada siis, kui korrariikkumise aset leidmisega tulevikus võib arvestada keskmine mõistlik isik.

Märkus: Praktikas peaks ohuennetusliku riikliku järelevalve teostamisel kehtima nn „mida-seda“ reegel: (a) mida kaalukam on õigushüve, seda leebemad nõudmised on sekkumisele tõenäosuse hindamisel. (b) Samuti kehtib ka vastupidi, mida suurem on tõenäosus, seda vähem kaalukas võib olla kaitstav õigushüve. Teisisõnu ohuennetuslik riiklik järelevalve on seda pakilisem, mida kõrgemad on nõ panused.

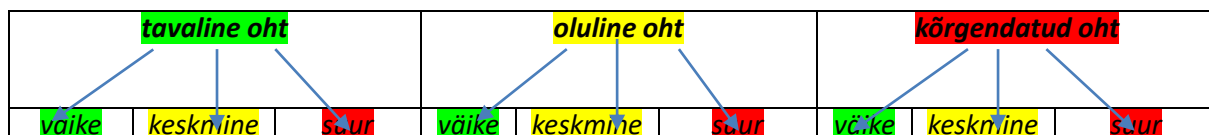
Näited:

(1) Kui olukorrana on kirjeldatud suurõnnetuse ohuga ettevõtte, kus õnnetuse võimalus on ettevõtja enda rakendatud ettevaatusabinõudest tulenevalt muutuv, siis iseloomustab tõenäosus seda, kas ja kui palju mõjutavad konkreetsed ettevaatusabinõud seda, et leiab aset õnnetus – selline tõenäosus on sõltuvalt asjaoludest väike, keskmine või suur. Olles rakendanud korralikult kõiki abinõusid, on suurõnnetuse tõenäosus väike.

(2) Kui ohuolukorrana on kirjeldatud alkoholireklaami nõueteid rikkuva reklaami edastamist avalikkusele, siis tõenäosuse osas tuleb hinnata, kas (a) tegu uue reeglga majandusekeskkonnas (mis toob kaasa vähese teadlikkuse), on rikutav nõue iseenesest selge või pigem vajab arutelu (sh ka grammatiline selgus), kas (b) TTJA on andnud nõude rikkumisel varasemalt välja juhise (mis toob kaasa suurema teadlikkuse) või on korraldatud koolitusi/seminare; (c) kas nõue puudutab suuremaid või väiksemaid ettevõtteid (viimastel on võimekust spetsialisti palkamiseks vähem) või (d) näitab senine kogemus teatud valdkonnas rikkumiste sagedust (tulenevalt hoopis mõnes muust asjaolust või motivatsioonist, maksunõuetest lähtuvalt vms).

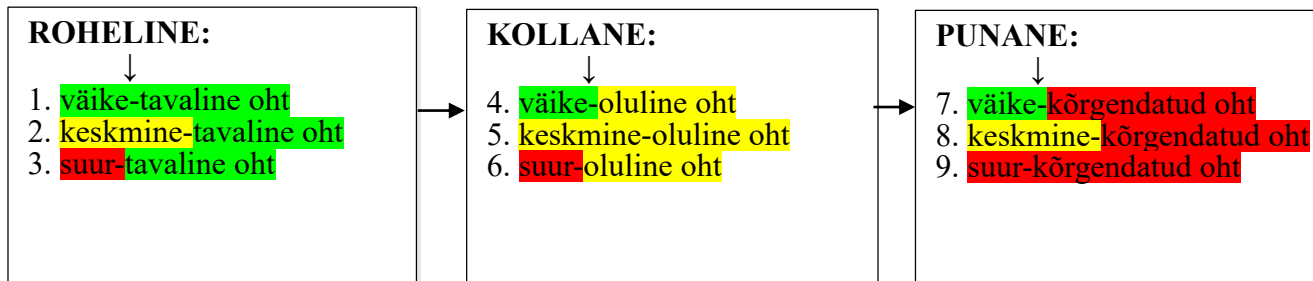
- 19 **Lähtudes eeltoodust on iga ohuolukord seotud:**

- (1) esiteks prognoositava ohuga ning
- (2) teiseks selle ohutüübi realiseerumise tõenäosusega järgmiselt:

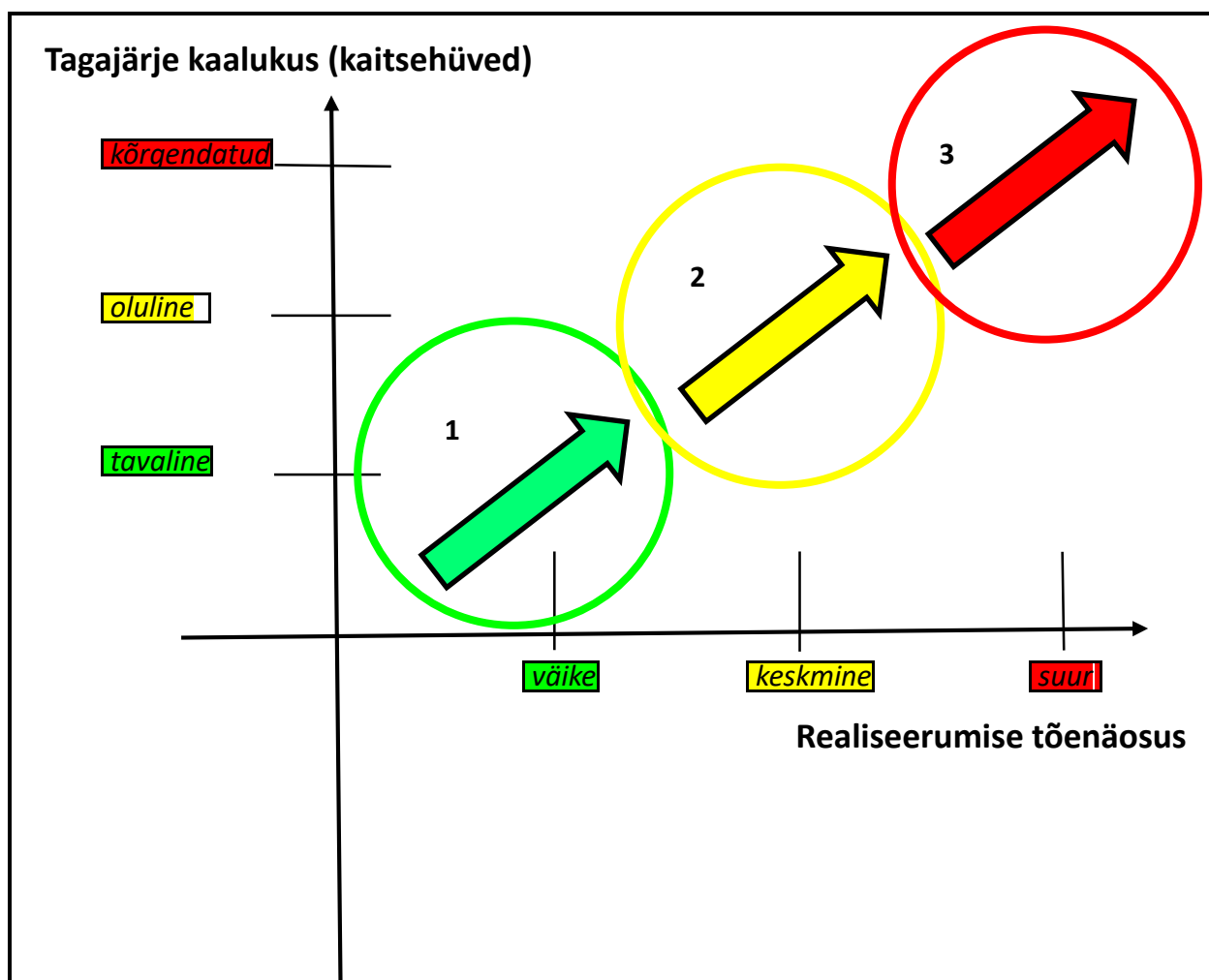
- 20 Nii moodustub ohuproгноosis iga ohuolukorra kohta $3 \times 3 = 9$ astet, mis kirjeldavad kasvavalt prognoosi tõsidust (mida suurem number, seda tõsisem prognoos).

Nimetatud 9 astet on järgmised:

- 21 Kokkuvõtvalt on TTA ohuproгноosis 3-astmelise mudeli alusel sekkumisvajaduse kasv ohu kaalukuse ja ohu realiseerumise teljel järgmine:

Joonis. TTJA 3-tasemelise ohuproгноosis mudel

2.3. Kontrolli ulatuse piiritlemine: *TTJA kaalutlusruumi sisustamine*

- 22 Kontrolli ulatuse all piiritletakse vajadusel täpsemalt, millistel kaalutlustel peab TTJA vajalikuks sekkuda. Siin määratakse vajadusel ära (1) *keda*, (2) *mida* ja (3) *kuidas* täpsemalt kontrollitakse.
- 23 (1) Kontrolli ulatuse juures tuleks eelkõige ära määratleda kontrollitavate isikute ring (avaliku korra eest vastutavad isikud). Tähtis on teadvustada, milliste tunnuste alusel tehakse kindlaks isik, kellel lasub vastavas ohuolukorras vastutus avaliku korra eest ehk kes on riikliku järelevalve menetluse subjektid (KorS § 15). Vastutus avaliku korra eest võib tekkida ka üksnes seeläbi, et isik omab või valdab asja, sh kinnisasja, ehitist, rajatist (KorS § 15 lg-d 4 ja 5). Korrakaitseõigusliku vastutuse subjektideks võivad olla:
- füüsilised isikud;
 - eraõiguslikud juriidilised isikud (nt osaühingud ja aktsiaseltsid).

Märkus: Praktikas võib tõusetuda õiguslik küsimus, kas haldusekandjad saavad samuti korrakaitseõiguslikult vastutada, kui nendest peaks lähtuma oht avalikule korrale. Lühidalt kokku võetuna vastutavad ka haldusekandjad, kuid teine riigiasutus (sh TTJA) ei saa nende suhtes rakendada riikliku järelevalve meetmeid (vt KorS § 15).

Näited: Avalik-õiguslikud juriidilised isikud ja haldusorganid.

- 24 (2) Lisaks saab vajadusel täiendavalt ära määratleda kontrollitavate objektide (asjad, kinnisasjad, hooned, dokumendid, ohtlikud tooted, seadmed vms) või milliseid nõudeid kontrollitakse (kirjeldades või ka viitega konkreetsele normile). Eesmärk on kontrolli ulatust selgemalt piiritleda.

Näited:

(1) Kui ohuolukorrana on määratletud kasutusloa või -teate nõude rikkumine hoone või rajatise ehitamisel, siis kontrolli ulatuse all võib kirjeldada, milliseid nõudeid täpsemalt kontrollitakse.

(2) Kui ohuolukorrana on määratletud alkoholiseadusest tulenevate reeglite järgimine, võib kontrolli ulatuse juures täpsustada ning piiritleda, milliseid jaekaubanduse müügikohti kontroll hõlmab (kauplused, kioskid, tanklad).

- 25 (3) Kontrolli ulatuse juures võib ära nimetada, milliseid riikliku järelevalve meetmeid TTJA eelistatult rakendada kavatseb, sh kas reeglina toimub pigem vaid leebemate meetmete rakendamine, nt küsitlemine ja dokumentide nõudmine (KorS § 30), või rakendatakse ka teisi sekkuvamaid meetmeid, nt valdusesse sisenemist ja selle läbivaatust (KorS § 50 ja § 51).

2.4. Ohu ennetamise pädevus ja rakendatavad riikliku järelevalve meetmed

- 26 Selguse huvides võib ohuproгноosis nimetada õigusaktid ja vajadusel ka õigusnormid, millest tuleneb TTJA pädevus vastava ohuolukorra suhtes. Samuti nimetatakse dokumendis ära need erimeetmed, mida korrakaitseorgan saab ohuproгноosi ja KorS § 24 lg-e 1 alusel rakendada. Riikliku järelevalve erimeetmete volitused sõltuvad konkreetsest seadusest, mille alusel järelevalvet teostatakse.
- 27 Eriseadustest tulenevad täiendavad nn spetsiaalsed riikliku järelevalve meetmed (nt kontrolltehing) või riikliku järelevalve meetme eritingimused (nt lammutusettekirjutus). Sellised täiendavad erimeetmed on selguse huvides otstarbekas ära nimetada.
- 28 Haldussunni abinõusid eraldi nimetada vaja ei ole, sest need on kõikides olukordades alati olemas ning samad (asendustäitmine, sunniraha ja vahetu sund).

Märkus: KorS näeb ette ka ettekirjutuse tegemise ja selle täitmata jätmisel sunniraha võimaluse (§ 23 lg 4). Lisaks näeb samuti osa eriseadusi ette sunniraha määramise võimalusi. Seejuures tuleb tähele panna, mis on konkreetset juhul ettekirjutuse tegemise ja sunniraha määramise alus, mh võimalik sunniraha suurus. Ohu ennetamiseks ei ole lubatud kohaldada vahetut sundi, välja arvatud juhul, kui see on vajalik olulise või kõrgendatud ohu ennetamiseks (KorS § 24 lg 6).

TTJA rakendatavad erimeetmed on ülevaatlikult ära toodud eraldi tabelina:

Tabel. TTJA rakendatavad erimeetmed

	<u>ESS</u>	<u>MeeTS</u>	<u>EhS</u>	<u>KemS</u>	<u>LMS</u>	<u>TNVS</u>	<u>TKS</u>	<u>MööteS</u>	<u>MaaPS</u>	<u>SeOS</u>	<u>RdtS</u>
KorS § 26. Teavitamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
KorS § 28. Ettekirjutus ja haldussunnivahendi kohaldamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
KorS § 29. Ohu tõrjumine [--] korrakaitseorgani poolt	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
KorS § 30. Küsitlemine ja dokumentide nõudmine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
KorS § 31. Kutse ja sundtoomine	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X
KorS § 32. Isikusamasuse tuvastamine	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X
KorS § 33. Isikusamasuse tuvastamine erilise tuvastusmeetmega											
KorS § 34. Isikuandmete töötlemine jälgimisseadmetiku [--]ga											
KorS § 35. Isikuandmete töötlemine [--] sideettevõtjalt											
KorS § 35 ¹ . Hädaabinumbrile edastatud informatsiooni töötlemine											
KorS § 37. Isiku joobeseisundi kontrollimine ja tuvastamine											
KorS § 38. Alkoholihoobe kontrollimine ja tuvastamine kohapeal					X						
KorS § 39. Isiku toimetamine [--] tervishoiuteenuse osutaja juurde											
KorS § 40. Alkoholihoobe tuvastamine vereproovi uuringuga											
KorS § 41. [--] joovastava aine tarvitamise [--] tuvastamine											
KorS § 42. Joobeseisundis isiku kainenema toimetamine											
KorS § 43. Kainenema toimetatud isiku kinnipidamistingimused											
KorS § 44. Viibimiskeeld				X	X						
KorS § 45. Sõiduki peatamine				X					X		
KorS § 46. Isiku kinnipidamine											
KorS § 47. Turvakontroll					X						
KorS § 48. Isiku läbivaatus											
KorS § 49. Vallasasja läbivaatus	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X
KorS § 50. Valdusesse sisenemine	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X
KorS § 51. Valduse läbivaatus	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X
KorS § 52. Vallasasja hoiulevõtmine	X		X	X	X	X	X	X		X	X
KorS § 53. Hoiulevõetud vallasasja müümine või hävitamine	X		X	X	X	X	X	X		X	
EhS § 132 lg 3 lammutamisettekirjutus			X								
TNVS § 56 ¹ // TKS § 63. Kontrollteingu tegemine					X	X	X				

Ettevõtluse osakond

1. Tarbijate õiguste ja huvide rikkumine kaubanduses, mh ebaausa kauplemisvõttega:

5 – keskmise-oluline oht

1.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 29 Kauba või teenuse tarbijale pakkumine ja müük ning muul viisil turustamine peab toimuma head kaubandustava arvestades ning tarbija suhtes ausalt. Kauplemisvõtet peetakse eksitavaks, kui sellega esitatud teave on ebaõige või kui faktiliselt õige teabe esitusviis petab või tõenäoliselt petab keskmist tarbijat ja kummalgi juhul teeb või tõenäoliselt teeb keskmise tarbija selle mõjul tehinguotsuse, mida ta muul juhul ei oleks teinud. Teave on ebaõige, kui see sisaldab muuhulgas valeandmeid kauba või teenuse peamiste omaduste kohta. TKS § 3 kohaselt on tarbijal õigus nõuda ja saada kaupa või teenust, mis vastab nõuetele, mis on ohutu tarbija elule, tervisele ja varale. Seega teadliku ostuotsuse tegemiseks on oluline, et kaupleja annab tarbijale kauba kohta vajalikku, tõest ja võimalikult täpset teavet teadliku valiku tegemiseks. Vajaliku teabe olemasolu korral on tarbijal võimalik enne lepingu sõlmimist veenduda, et kaup vastab tarbija ootustele ja oleks kasutatav vastavalt kaupleja poolt esitatud kirjeldustele.
- 30 E-poode on võrdlemisi lihtne luua, eriti sotsiaalmeedias, mistõttu tuleb turule üha enam juurde e-kauplejaid. Varasematest kontrollidest ja tarbijate pöördumistest nähtub, et e-kauplejad ei ole alati teadlikud nõuetest, millele e-pood peab vastama. 2021. aastal kontrolliti 612 e-poe tüüptingimusi (45 Facebooki e-poodi ja 567 nõ tavalist e-poodi) ning üksnes 5% tüüptingimused olid täielikult seadusega kooskõlas. Nt ei viidata korrektselt õiguskaitsevahenditele, mida tarbijal on õigus kasutada lepingurikkumise puhul, ja tarbija ei pruugi seadusest tulenevate oma õigustega kursis olla ega tea neid õigusi seetõttu ka kasutada. Välistatakse või kitsendatakse seadusest tulenevat taganemisõigust, nt märkides hügieeniriskiga toodete alla kaupa, mis sinna tegelikult ei kuulu. Taganemisõigusele viitamata jätmine kitsendab ka ettevõtja õigusi – kasutatud tagastatava asja puhul ei ole tal sel juhul õigus tugineda väärtuse vähenemisele. Palju pöördutakse TTJA poole juhtudega, kus kaupleja ei tärni kaupa lubatud aja jooksul või jätab kauba üldse tarnimata. Samas tarneaegade kontrolliprojekti 2023 nähtus, et 28 kauplejast 26 tärnis kauba õigeaegselt. Tarbija jaoks on tarneaeg oluline tehinguotsuse tegemise kriteerium. Kui kaupleja ei suuda lubatud lühikese tähtaja jooksul tegelikult kaupa tarnida või jäetakse kaup tarnimata, petetakse sellega tarbijat ja moonutatakse oluliselt tarbija majanduskäitumist, mistõttu tarbija ei saa teha teadlikke tehinguotsuseid.
- 31 Nii TTJA-le esitatud tarbijate kaebused ja pöördumised kui ka järelevalvetulemused näitavad, et müüjad ei tee vahet seadusest tuleneval pretensiooni esitamise õigusel ja tootja või müüja poolt antud vabatahtlikul müügigarantiil ning eksitavad seetõttu ka tarbijat. Ühtlasi jõustus seadusmuudatus, millega pikendati alates 01.01.2022 senist 6-kuulist tarbija kasuks ümberpööratud tõendamiskoormist 1 aastale. Kui tarbijale antakse ebaõiget teavet või jäetakse sellekohane teave üldse andmata, võib tarbija saada majanduslikku kahju, kuna ei pöördu kaubal ilmnenu puuduse ilmnemisel õigeaegselt kaebusega kaupleja poole (nõudes asja tasuta parandamist, asendamist).
- 32 Ühtlasi tuleb tarbijatele kuvada korrektset teavet hinna ja hinnaeelise saamise kohta. Ametile laekub vihjeid hinnaerinevuse kohta müügisaalis ja kassas. Sooduskampaaniate ajal laekub ametile vihjeid, millelt nähtub, et kaupleja on vahetult enne sooduskampaania algust tõstnud müügihinda ja seega tekitatakse näiline hinnaeelise saamine ning soodushind ei ole arvutatud varasema 30 päeva madalaimast hinnast.

- 33 Kauplejal ei ole lubatud mõjutada tarbija majanduskäitumist omistades toodetele väiteid, mis ei vasta tegelikkusele. Kaupleja peab suutma oma väiteid ka tõendada. Vastasel juhul loetakse kauplemisvõttega seotud väited ebatäpseteks (TKS § 16¹ lg 2).
- 34 Lisaks eelnevale on nii jae- kui ka e-kaubanduse valdkonnas oluline, et kaupleja tagab asjakohase klienditeeninduse olemasolu tarbija kaebuste lahendamiseks ja tarbijale teabe andmiseks. Tarbijavaidluste komisjonile laekunud kaebustest nähtub, et paljudele tarbija kaebustele ei vastata ja paljud kauplejad ei lahenda neid.

1.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 35 Avaldub oht, et kaupleja saab ebaausa konkurentsieelise eksitava kauplemisvõtte kasutamise tagajärjel, kui moonutatakse tarbija majanduskäitumist esitades eksitavat infot kauba peamiste omaduste ja tarneaaja kohta. Puuduliku lepingueelse teabe ja asjakohase klienditeeninduse tagamata jätmise tõttu võib tarbija saada ulatuslikku kahju ja tegu on olulise ohuga. Eelnev hõlmab nii jaemüüki kui ka e-poodi. Ebaausa konkurentsieelise võib saada ka olukorras, kus kaupleja omistab kaupadele keskkonnalaseid väiteid, mis ei ole tõendatavad ega vasta tõele; samuti kui lubatakse tarneaegu, millest ei peeta kinni.
- 36 Tarbija õigustele ja majandushuvidele avaldub oht, kui e-poe müügitingimused ei vasta nõuetele (nt jäetakse andmata teave õiguskaitsevahendite kohta, kitsendatakse tarbija kahjuks taganemisõigust vms). Tarbijad ei pruugi olla teadlikud oma õigustest ja seega ei osata oma õiguste eest seista, mistõttu saadakse rahalist kahju. Ühtlasi saadakse rahalist kahju, kui kaupleja ei tarni kaupa ja tarbijapoolse lepingust taganemise korral ei tee kaupleja tagasimakseid. Kokkuvõtvalt avaldab eelnev negatiivset mõju kogu turule.
- 37 2023 läbiviidud järelevalvemenetluste tulemusel on selgunud, et kauplejad, kes on kasutanud ebaausat kauplemisvõtet avaldub tarbijate majandushuvidele oluline oht kuna kallimate toodete ostmisel ulatus tarbijate keskmine kahju tellimuse kohta 700 euronni ajal, mil konjunktuuriinstituudi tarbijabaromeetri näitel perekondade majanduslik olukord 2023. a on läbivalt olnud languses. Mõned tarbijad soetasid kaupu, mis maksid ka üle tuhande euro. Osa rikkumiste puhul, nt tarneaajaga hilinemine, ei pruugi tarbija otsest kahju saada; osal juhtudest on kahju väike. Suure majandusliku kahjuga tagajärjega rikkumiste hulk on pigem madalam, samas keskmise kahjuga rikkumiste hulk on suur. Kokkuvõtvalt tuleb ohu taset hinnata oluliseks.
- 38 **Realiseerumise tõenäosus: *keskmine***
- 39 Palju on kaebusi ja tarbijavaidluste komisjoni (TVK) menetlusi e-poodide kohta, ka järelevalveprojektid kinnitavad rikkumiste suurt hulka. Ebaausate kauplemisvõtete kasutamise kohta esitatakse ka sageli vihjeid. Samas on ka palju seaduskuulekaid ettevõtteid. Suure majandusliku kahjuga tagajärjega rikkumiste hulk on väga väike, st tõenäosus on madal, samas väikese kahjuga rikkumiste hulk on suur. Kokkuvõtvalt tuleb tõenäosust hinnata keskmiseks.

1.3. Kontrolli ulatus

- 40 Kontrollitakse kõiki jae- ja e-kaubanduse ettevõtteid. Seejuures kontrollitakse tarbijale teabe andmist (kohustuslik lepingueelne teave, kaupleja kontaktandmed, e-poe müügitingimused, tootele omistatavaid väiteid) ja kauplemisvõtteid ning kauplemisvõtetega seotud väiteid.

1.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 41 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab tarbijakaitseseadus (TKS).
- 42 Ettekirjutus tehakse vastavalt TKS §-le 64. TTJA võib rakendada KorS §-des 30–32 ja 49–53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseaduses sätestatud alusel (TKS § 62 lg 1). TTJA võib nõuda, et kaupleja tõendaks tema kauplemisvõttega seotud faktiliste väidete täpsust ja kui kaupleja ei täida eelnevat nõuet, võib TTJA lugeda väited ebatäpseks (TKS § 16¹). TTJA-l on õigus nõuda kolmandatelt isikutelt asjakohase teabe, dokumentide ja andmete esitamist, kui see on vajalik tarbijate huve kaitsva liidu õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise tagamisel korrarikkumise väljaselgitamiseks vajalike asjaolude kindlakstegemiseks, kaupleja esitatud teabe kontrollimiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks (TKS § 62¹ lg 1). Lisaks on õigus saada elektroonilise side ettevõtjalt üldkasutatava elektroonilise side võrgus kasutatavate identifitseerimistunnustega seotud lõppkasutaja tuvastamiseks vajalikke andmeid (TKS § 62¹ lg 2). Samuti võib TTJA nõuda veebiliidesele juurdepääsu piiramist (TKS § 62²). TKS §-s 63 on sätestatud erimeetmena kontrolltehing.

2. Tarbijast krediitdivõtja õiguste rikkumine: **6 – suur-oluline oht**

2.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 43 TTJA-s on registreeritud nii tarbijate kui ka krediidiandjate poolt edastatud vihjeid erinevate krediidiandjate kohta, kes kasutavad agressiivseid võtteid laenupakkumiste tegemisel. Vihjete kohaselt edastatakse tarbijatele igapäevaselt ahvatlevaid pakkumisi n-ö tavalisest soodsamatel tingimustel laenu võtmiseks (nt lepingutasu 0 eurot) või krediitlimiidi suurendamiseks. Samuti edastatakse laenupakkumisi ka enne erinevate sündmuste saabumist (jaanipäev, jõulud jne), milles kutsutakse tarbijaid üles võtma laenu tähtpäevade tähistamiseks. Tarbijate majanduslikku toimetulekut on tugevalt mõjutanud ka energiakriis ja üleüldine hinnatõus, mistõttu ollakse altimad toimetulekuks ning ootamatute väljaminekute tarbeks läbimõtlematult laenu võtma.
- 44 Tarbijatele edastatakse laenupakkumisi, milles kasutatakse ära tarbijate rasket majanduslikku olukorda (näiteks „võta laenu elektriarvete tasumiseks, et Sa ei peaks küünlavalgel istuma“). Eelnev viitab ka sellele, et krediidiandjad ei pruugi järgida vastutustundliku laenamise põhimõtet, kuna laenamisel kutsutakse üles tarbijaid, kes on niigi raskes majanduslikus olukorras ega tule oma olemasolevate rahaliste kohustustega toime.
- 45 TTJA on suhelnud ka Eesti Võlanõustajate Liiduga, kes on kinnitanud, et erinevad krediidiandjad edastavad tarbijatele agressiivseid laenupakkumisi, samuti esitavad iseteenindusportaalides laenu võtma õhutavaid sõnumeid, kallutades tarbijaid läbimõtlematule laenuvõtmisele.
- 46 Rahandusministeeriumi tellitud krediidituru uuringute tulemustest nähtub samuti, et agressiivsed laenupakkumised on Eestis suureks probleemiks, kuivõrd tarbijad teevad läbimõtlematuid ning kaalutlemata laenuotsuseid, millel on ka negatiivne mõju tarbijate majanduslikule seisule. Samuti nähtub krediidituru uuringust, et mõnel juhul on tarbijate jaoks otsus laenu võtta impulsiivne ja otsuse tegemist mõjutab laenu kättesaamise kiirus ning taotlemise mugavus. Aruandes tõid intervjuueeritud tarbijad kiirlaenude ja järelmaksude puhul välja, et nõustamisprotsess nende laenude taotlemise puhul kas puudus või oli väga lühike.
- 47 Krediituru uuringu tulemustest nähtus, et krediitpakkujad jätkasid uute pakkumiste edastamist mobiilsõnumi teel (ca kord kuus) ka pärast seda, kui tarbija oli juba maksimaalse

summa laenanud. Krediidipakkujad soovitasid krediiti suurendada (“kasutusvalmis krediit“, „lisaraha ootab sinu taotlust“, „saad paari klikiga oma pangakontole kanda kuni X eurot“, „Kanna kuni X eurot oma pangakontole minutitega“, „sul on hetkel /.../ kasutamiseks X eurot“, „Sul on kuni X eurot vaba raha laenulimiidi kontol!“), „Kui esitad taotluse kohe, saad raha kasutada juba täna!“) ja kasutati ka ära päevakajalisi sündmusi krediiditoote tarbimise aktiveerimiseks (nt jaanipäev, Rally Estonia, sünnipäev, jõulud). Sõnumid jätkusid ka pärast seda, kui tarbija oli lepingu lõpetanud, ning iga kord oli sõnumi lõppu lisatud link, mis oleks võimaldanud tarbijal minutitega uue lepingu sõlmida. Tarbijale jäeti pigem mulje, et tarbijakrediidi võtmine on riskivaba ja lihtne võimalus finantsprobleemide lahendamiseks ning tarbijat kallutati läbimõtlematule laenuvõtmisele. Krediidituru uuringu käigus läbi viidud mitmetes intervjuudes toodi välja, et vastutustundliku laenamise põhimõtted on kohati mitmeti tõlgendatavad, mis loob olukorra, kus krediidipakkujad tõlgendavad tihti regulatsioone erinevalt. Näiteks ei ole defineeritud, mida tuleks arvestada kliendi krediidivõimelisuse ja sissetuleku puhul. Seetõttu võivad suurema riskiisuga krediidipakkujad anda laenusid kergekäelisemalt ja see võib omakorda suurendada segadust tarbijate hulgas, kuna nad saavad ühtedelt krediidipakkujatelt info, et neil ei ole tulenevalt oma kohustustest ja sissetulekust võimalik rohkem krediiti võtta, seevastu teised krediidipakkujad hindavad tarbijat suutlikkust laenu tagasi maksta teisti ning laen saadakse. Eelnevast tulenevalt on põhjust arvata, et krediidiandjad, kes jätavad tarbijale mulje, et tegemist on lihtsa võimalusega finantsprobleemide lahendamiseks, ei pruugi nii põhjalikult analüüsida tarbija krediidivõimelisust.

- 48 Tarbijale tuleb anda enne finantsteenuse lepingu sõlmimist kohustuslikku lepingueelset teavet. Lepingueelse teabe esitamise kohustus kehtib krediidiandjatele ka tarbijakrediidilepingu sõlmimise eel. Tarbijale tuleb anda võimalus võrrelda erinevaid pakkumisi, et ta saaks kõiki asjaolusid arvesse võttes teha otsuse sõlmida tarbijakrediidileping. Selleks esitab krediidiandja või krediidivahendaja tarbijale mõistliku aja jooksul, enne kui tarbija on sõlminud lepingu või seotud oma pakkumusega, püsival andmekandjal Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehel krediidiandja poolt pakutavate lepingutingimuste kohta. Krediidiandja või -vahendaja esitab tarbijale lisaks eelnevalt nimetatud andmetele Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehel ka võlaõigusseaduses sätestatud täiendava teabe. Krediidiandja või -vahendaja on kohustatud andma tarbijale piisavaid selgitusi, et tarbija saaks hinnata, kas pakutav tarbijakrediidileping vastab tema vajadustele ja finantsolukorrale. Krediidituru uuringu raporti kohaselt hindasid tarbijad, et eluasemelaenu, õppelaenu ja autoliisingu puhul anti neile lepingueelselt piisavalt infot. Kiirraenu ja järelmaksu puhul leidsid tarbijad, et lepingueelne teavitamisprotsess oli pigem puudulik.
- 49 Agressiivsete SMS-ide või e-kirjadega survestatakse inimesi võtma laenu või kui laenuleping on juba sõlmitud, siis pakutakse tarbijatele võimalust oma krediidilimiiti suurendada. Ühtlasi, kui krediidiandja ei anna tarbijatele lepingueelselt kohustuslikku teavet ega selgitusi ja ei järgi vastutustundliku laenamise põhimõtet ning annab tarbijale kergekäeliselt laenu, siis tekib oht ülelaenamisele. Kuna laenamine on kiire ja lihtne, siis võib tarbija võtta mitmelt erinevalt krediidiandjalt laenu, mistõttu ollakse mitmetele krediidiandjatele kokku võlgu juba märkimisväärse suure summa ulatuses. Võlanõustajate sõnul ei ole mitmetelt krediidiandjalt tarbijakrediiti võtnud tarbijatel sageli ülevaadet oma laenukohustustest. Selliselt võib tarbija pankrotistuda. Eelnev mõjutab ka tarbija suhteid ja edasist toimetulekut. Ka krediidituru uuringu meediaanalüüsist tulenevalt selgus, et meedias kajastatakse eelkõige probleeme kiirraenude sektoris, kuna osad krediidiandjad annavad laenu pigem kergekäeliselt ning krediidivõtja krediidivõimelisust ei hinnata alati piisavalt põhjalikult, kuna rõhk on laenuotsuse tegemise ja laenu väljamaksmise kiirusel. Kiirustades ei juhita tarbijate tähelepanu ka lepingueelse teabe andmisele ega anta piisavaid selgitusi.

Lisaks on välja toodud juhtumeid, kus kiirlaenupakkujad on saatnud laenupakkumisi inimestele, kellel on juba tekkinud makseraskused.

2.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 50 Prognoositav tagajärg on oluline oht tarbija majandushuvidel, mis tekib eriti olukorras, kui tarbimislaene võetakse mitmetelt krediidiandjalt.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *suur*

- 51 Ametile edastatud kuvatõmmistest nähtub, et tarbijatele saadetakse igapäevaselt SMS-e ja e-kirju erinevate laenupakkumistega. Krediidituru uuringust nähtub, et tarbijate nõudluse rahuldamiseks saada kiiresti laenu ei juhita tähelepanu lepingueelsele teabele ega anta piisavaid selgitusi ning ei pruugita analüüsida tarbijate krediitvõimelisust piisavalt põhjalikult. Samuti nähtub uuringust, et tarbijad ei teadvusta järelmaksude võtmisel, et tegemist on finantskohustusega. Ühtlasi energiakriis ja üldine hinnatõus võib mõjutada tarbijaid ootamatute väljaminekute katteks laenu võtma.

2.3. Kontrolli ulatus

- 52 Kuivõrd otseposti puhul on tegemist teabega, mis ei ole suunatud avalikkusele, siis teostatakse agressiivse kauplemisvõtte kasutamise tuvastamiseks kontrollid vastavalt tarbijate või Eesti Võlanõustajate Liidu poolt edastatud vihjetele. Vastutustundliku laenamise ja lepingueelseteabe ning selgituste andmise puhul kontrollitakse turuosaliste registris kirjas olevaid ja tegutsevaid krediidiandjaid.

2.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 53 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab tarbijakaitseseadus.
- 54 Ettekirjutus tehakse vastavalt TKS §-le 64.
- 55 Riikliku järelevalve erimeetmeid rakendatakse korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras vastavalt TKS § 62 lg-le 1.

3. Tubakaseaduse ja alkoholiseaduse nõuete rikkumisega ohustatakse rahvatervist: **5 – keskmise-oluline oht**

3.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 56 Tubakatoote puhul avaldub oluline oht, kus tubakatoote, tubakatoote tarvitamiseks mõeldud toote, tubakatootega sarnaselt kasutatava toote või selle osiste müümisel rikutakse kaupleja poolt tubakatoote ja tubakatootega seonduva toote jaemüügi ja märgistuse nõudeid ning reklaamiseadusest tulenevaid nõudeid.
- 57 Tubakaseaduse (TubS) § 22 lg 3¹ kohaselt on tubakatoote või tubakatootega seonduva toote jaekaubanduse müügikohas kõnealuse toote nähtav väljapanek ja selle kaubamärgi esitlemine keelatud. Varasemate järelevalvetulemuste ja laekunud vihjete põhjal on joonistunud välja tubakatoote ja tubakatootega seonduvate toodete müümisel kauplejate poolt probleemsed seadustega vastuolus olevad tegevused: tubakatootega seonduv toode ei ole kohaselt märgistatud; müüakse keelatud maitse- ja lõhnaomadustega tubakatooteid (sh

on keelatud e-vedelike müük, mis on maitsestatud või lõhnastatud (v.a tubaka ja mentooli maitse ja lõhn) ja aineid, mis annavad e-sigaretile tubakast ja mentoolist erineva maitse) ning pakutakse tehnilist lahendust, mis võimaldab muuta tubakatoote maitset või lõhna, mis on keelatud; tubakatooteid pakutakse müügiks kaugteel, mis on keelatud; tubakatooteid pakutakse müügiks avalikel üritustel müügisaalita müügikohas; kauplejad kasutavad uute turule tulevate toodete tutvustamiseks müügiedendust; aina enam otsitakse võimalust kasutada tubakatoodete müügiks automatiseeritud lahendusi, kuigi müügiautomaadid on keelatud.

- 58 2023. aastal avaldatud SoM-i tellitud uuringust tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamise kohta Eestis selgus, et e-sigaret on noorte jaoks üha sagedamini esimene proovitav nikotiinitoode ning õpilased eelistavad tavalistele sigarettidele magusa maitsega e-sigarette. 67% noortest lähtub tootevalikul maitsest ja 69% noortest eelistab magusa maitsega tooteid. Uuringu läbiviijad tõstsid esile, et noored, kellest enamik eelistab magusa maitsega tooteid, usuvad, et nende tarvitamist vähendaks maitsestatud toodete puudumine. Uuringu tulemused kinnitavad ühte peamist põhjust, miks e-sigareti maitsestajate müük on keelatud ega peaks muutuma lubatuks ka tulevikus – noorte, sh alaealiste jaoks on kõige populaarsem toode e-sigaret ning nad hangivad tubaka- ja nikotiinitooteid eelkõige maitsest lähtudes, eelistades peamiselt magusat maitset.
- 59 Alkoholiseaduses (AS) sätestatud nõuete rikkumise puhul esineb probleeme alkoholi väljapanekuga. AS kohustab kauplejad paigutama alkohoolsed joogid kaupluses teistest kaupadest eraldi ning piirama alkohoolsete jookide nähtavust väljastpoolt müügikohta. Alates alkoholi väljapanekut reguleerivate AS-i muudatuste jõustumisest 1.06.2019 kuni 31.12.2019 läbiviidud järelevalve tulemused näitasid, et mitte kõik kauplejad ei täida alkohoolsete jookide väljapaneku osas AS § 40 lõigetest 1² ja 1³ tulenevaid nõudeid. Samuti on kauplejad, kes on teinud küll ümberkorraldusi kaupluses eraldamiseks alkohoolsed joogid teistest kaupadest ja piiramaks alkohoolsete jookide väljapaneku nähtavust ülejäänud müügisaalist, sh väljastpoolt müügikohta, kuid teostatud ümberkorraldused ei ole olnud alati piisavad täitmaks AS-i nõudeid. 2022. aastal ilmnes, et kauplejad on hakanud reeglit unustama ja esines rikkumisi poodides, kus varasemalt oli alkoholi väljapanek regulatsiooniga kooskõlas.
- 60 E-kaubanduse arenedes võimaldavad kauplejad alkohoolsete jookide kättoimetamist ka pakiautomaati. Seoses sellega, et paki üle andmisel puudub inimfaktor, siis on oluline, et kauplejad kasutavad üksnes pakiautomaate, mis võimaldavad paki kättesaamisel vanuse tuvastamist, et vältida alkohoolsete jookide kättesaadavust alaealistele.
- 61 2023. a juhtis meedia tähelepanu suurtele muusikafestivalidele, kus alkohoolseid jookide liigtarbimine koos keelatud ainetega on põhjustanud noorte inimeste tervise kahjustamist ja isegi surma. Seega on vaja koostöös KOV-idega juhtida müüjate tähelepanu sellele, et keelatud on müüa alkohoolseid jooke joobeseisundile viitavate tunnustega isikutele.

3.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 62 Tubakatoodete tarvitamisel on oht tarbija, sh alaealise, tervisele ja pikaajalisel tarbimisel võib avaldada ka ohtu elule.
- 63 Alkoholi puhul esineb oht tarbija tervisele. Joobeseisundile viitavate tunnustega isikutele alkoholi müümise keelu rikkumisel on ohus inimeste tervis ja isegi võib esineda oht elule. Alkohoolsete jookide kergesti kättesaadavuse tagajärjel on ohustatud alaealiste tervis. Alkoholi väljapaneku nõuete rikkumise tagajärjel on enam ohus alkoholisõltlaste tervis,

keda alkoholi nägemine kergesti ahvatleb (liigselt) tarbimisele. Kokkuvõttes on tegu olulise ohuga.

▪ **Realiseerumise tõenäosus: *keskmine***

- 64 Alkoholi väljapaneku muudatused jõustusid küll juba 2019. aastal, aga ka 2021. aastal esines jätkuvalt rikkumisi. 2022 saenes pöördumiste arv ja ilmsid AS-i nõuete rikkumised. TTJA 2023. aasta järelevalve projektist nähtus, et 93 kontrollitud kaupluse alkoholi väljapanekust oli 25 seadusega vastuolus. Aasta lõpuks oli enamik kauplustes väljapanekuid seadusega kooskõlla viidud, kaks menetlust veel kestis. Samas tehakse poodides aeg-ajalt ümberkorraldusi ja juba teadmatusel võib samades poodides mõne aja pärast olla uuesti tegemist rikkumisega.
- 65 Tubaka osas on 2023. aasta järelevalve tulemusel keelatud e-vedelike maitsestatud vähemalt selle nime all turult praktiliselt kadunud. Samas on tootjad ja kauplused leidlikud ning tuleb järjest uusi tooteid, mille puhul on lubatavus küsitav. Kokkuvõttes tuleb realiseerimise tõenäosust pidada keskmiseks.

3.3. Kontrolli ulatus

- 66 Tubaka puhul Kontrollitakse kõiki ettevõtjaid, kes tegelevad tubakatoote, tubakatoote tarvitamiseks mõeldud toote, tubakatootega sarnaselt kasutatava toote või selle osiste jaemüügiga kauplustes ja e-poodides.
- 67 Alkoholi puhul hõlmab kontroll kõiki ettevõtjaid, kes omavad jaekaubanduse müügikohti – nt kauplused, kioskid, tanklad, kus müüakse alkoholi (vastavas ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik) ja kauplusi, kes pakuvad kaugmüüki.

3.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 68 TTJA pädevuse kirjeldatud ohuolukorra lahendamisel sätestavad tubakaseadus ja alkoholiseadus.
- 69 TubS § 33 lg 1 kohaselt võib korrakaitseorgan TubSis sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseaduse §-des 30, 31, 32, 44, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid KorS-is sätestatud alusel ja korras.
- 70 AS § 49¹ lg 1 kohaselt korrakaitseorgan võib AS-s sätestatud riiklikku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseaduse §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud riiklikku järelevalve erimeetmeid korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras.

4. Reisiettevõtja tegutseb (piisava) tagatiseta: 3 – suur-tavaline oht

4.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 71 Ohutõrjeliselt relevantne on olukord, kus pakettreiside ja seotud reisikorraldusteenuste pakkumine ja müümine toimub turismiseadusega ette nähtud nõudeid täitmata – majandustegevuse registrile majandustegevusteadet esitamata ning nõuetekohast tagatist seadmata ja selle tõendamiseks tagatise dokumenti esitama.
- 72 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2015/2302 (pakettreiside ja seotud reisikorraldusteenuste direktiiv) on reisijatele ette nähtud kaitse reisikorraldaja ning seotud reisikorraldusteenuste lepingute sõlmimist hõlbustava ettevõtja maksejõuetuse eest.
- 73 Pakettreiside ja seotud reisikorraldusteenuste direktiiv on Eesti riigisisesse õigusesse üle võetud turismiseadusega, mis näeb ette, et reisikorraldaja ja seotud reisikorraldusteenuste

lepingute sõlmimist hõlbustav ettevõtja on kohustatud esitama majandustegevuse registrile majandustegevusteate ning seadma tagatise ja esitama tagatise dokumendi TTJA-le.

- 74 Tagatis peab olema seatud järgmiste kohustuste täitmise tagamiseks: 1) et kõik reisijad reisi lähtekohta või teise kokkulepitud kohta tuua ja majutada, eeldusel, et pakettreis või seotud reisikorraldusteenused sisaldavad reisijavedu ning seotud reisikorraldusteenuste puhul on seotud reisikorraldusteenuste lepingute sõlmimist hõlbustav ettevõtja vastutav reisijaveo eest; 2) et pakettreisi või seotud reisikorraldusteenuste ära jäämisel tagastada kõikidele reisijatele nende poolt või nimel tasutud reisisasud, pakettreiside puhul ka lunastamata kinkekaardid.
- 75 Kui reisiettevõtjal ei ole tagatist või selle suurus on ebapiisav, on reisijate õiguste ja huvide kõrgetasemeline kaitse tagamata ning reisiettevõtja maksejõuetuse korral ei ole tagatisega võimalik eeltoodud kohustusi täita.
- 76 Ametile on varasemalt esitatud vihjeid ja pöördumisi, mille kohaselt tagatise kohustust omavad isikud on jätnud tagatise kohustuse täielikult täitmata. Ühtlasi on amet järelevalvemenetluste käigus tuvastanud, et reisiettevõtjate tagatis ei ole alati piisav. Varasemates tagatise kasutamise menetlustes (reisiettevõtja maksejõuetused) on selgunud reisiettevõtjate tagatiste ebapiisavus, mille tulemusena on reisijatele kaasnud rahaline kahju. Samas peab reisiettevõtja tagatis katma ka reisijate tagasitoomisega seotud kulud.
- 77 Prognoositav tagajärg on oluline oht, sest selle realiseerumisega võib kaasneda olulise väärtusega rahaline kahju reisijale.

4.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 78 Prognoositav tagajärg on oluline oht, sest selle realiseerumisega võib kaasneda olulise väärtusega rahaline kahju reisijale.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 79 Amet on 27.11.2023 seisuga kontrollinud 2023. aastal 41 reisiettevõtja tagatise piisavust ning tuvastatud kokku 27 reisiettevõtja tagatise ebapiisavuse. Varasematest tagatise kasutamise menetlustest (reisiettevõtja maksejõuetused) tulenevalt on realiseerumise tõenäosus keskmine.
- 80 Kontrollitakse pakettreisi või seotud reisikorraldusteenuste tunnustele vastavate reisiteenuste pakkujaid (selles ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik).

4.3. Kontrolli ulatus

- 81 Kontrollitakse pakettreisi või seotud reisikorraldusteenuste tunnustele vastavate reisiteenuste pakkujaid (selles ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik).
- 82 Riikliku järelevalve erimeetmeid rakendatakse korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras vastavalt turismiseaduse (TurS) §-le 30¹.

4.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 83 Riikliku järelevalve erimeetmeid rakendatakse korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras vastavalt turismiseaduse (TurS) §-le 30¹.
- 84 Täiendav erimeede on kontrollitehing vastavalt TKS §-le 63.

5. Reaside, reisiteenuste ja muude teenuste pakkumisel ning müümisel rikutakse üldisi tarbija õigusi: 2 – keskmine-tavaline oht

5.1. Ohuolukorra kirjeldus

5.1.1. Ohutõrjeliselt relevantne on olukord, kus pakettreisei ja seotud reisikorraldusteenuste direktiivist ning lennu-, laeva ja bussireisija õigusi käsitlevatest määrustest tulenevaid õigusi on rikutud.

- 85 Selleks, et reisijad saaksid pakettreiseide ja seotud reisikorraldusteenuste kohta rohkem teavet, on reisiettevõtjad kohustatud esitama standardteabe infolehe ning võlaõigusseaduse § 867 lõikes 2 sätestatud teabe.
- 86 Pakettreiseide ja seotud reisikorraldusteenuste direktiivi (EL) 2015/2302 põhjendustes on selgitatud, et võimaldada reisijatele suuremat selgust ja teadlike valikute tegemist erinevate pakutavate reisiteenuste liikide kohta, peaksid ettevõtjad olema kohustatud selgelt ja nähtavalt välja tooma enne, kui reisija on andnud maksmise kohta nõusoleku, kas nad pakuvad pakettreisei või seotud reisikorraldusteenust, ning teavitaksid asjaomasest kaitse tasemest.
- 87 Varasematest menetlustest on selgunud, et ettevõtjad ei ole lepingueelset teavet nõuetekohaselt esitanud.
- 88 Lennundusseaduse, kaubandusliku meresõidu seaduse ja ühistranspordiseadusega on ette nähtud, et amet tagab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 261/2004 (mis käsitleb lennureisija õiguseid), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2006 (mis käsitleb puudega ja liikumispuudega lennureisija õiguseid), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1177/2010 (mis käsitleb laevareisija õiguseid) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 181/2011 (mis käsitleb bussireisija õiguseid) rakendamise.
- 89 Viidatud määrustega on reisijatele ette nähtud järgmised õigused.
- 90 Terminalidel (lennujaamad, sadamad, bussijaamad) on mh teabe andmise kohustus (näiteks teabe andmise kohustus reisi tühistamise või hilinemise korral), transpordile juurdepääsu tagamise kohustus ja abi andmise kohustus (näiteks abi andmine puudega ja piiratud liikumisvõimega isikutele).
- 91 Kuigi varasemalt ei ole kontrollitud terminalide reisijatele teabe ja abi andmise kohustuse tämist, tuleks seda kontrollida, veendumaks, et nimetatud õigused on määrustes ette nähtud tingimustel ja korras tagatud.
- 92 Vedajatel (lennu-, laeva- ja bussiettevõtjatel) on kohustus tagada reisijatele nende määrustest tulenevate õiguste kaitse, sh väljumise pikaajalise hilinemise või tühistamise korral anda teavet, pakkuda hoolitsust ja abi (sh puudega ja piiratud liikumisvõimega isikutele), tühistamise korral tagastada piletiraha või muuta reisiteekonda määruses sätestatud tingimustel ja korras.
- 93 Varasematest kaebustest on selgunud, et vedajad ei ole määrusega ette nähtud kohustusi nõuetekohaselt täitnud.

5.1.2. Ohutõrjeliselt relevantne on olukord, kus reise, reisiteenuste ja muude teenuste pakkumisel ning müümisel rikutakse üldisi tarbija õigusi.

- 94 Kaupleja ja tootja on kohustatud andma tarbijale enne kauba omandamist või teenuse kasutamist teavet kauba või teenuse omaduste ja kasutamistingimuste ning kauba omandamiseks või teenuse kasutamiseks sõlmitava lepingu kohta ulatuses ja korras, mis vastab võlaõigusseaduses või muus seaduses sätestatud lepingueelse teabe andmise kohustusele ja tarbijakaitseaduses nimetatud tingimustele. Ebamõistlikult kahjustavad tüüptingimused on tühised. Ebaausa kauplemisvõtte kasutamine on keelatud.
- 95 Tarbija õiguste ennetavaks tagamiseks peab TTJA kontrollima, et reise, reisiteenuste ja muude teenuste pakkumine ning müük tarbijale ning muul viisil turustamine toimub head kaubandustava arvestades ning tarbija suhtes ausalt. Tarbijale ebaõige teabe andmisega ja seeläbi tarbija eksitamisega võib kaasneda rahaline kahju. Analüüsimist vajab ka võimalike ebamõistlikult kahjustavate tüüptingimuste kasutamine.

5.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *tavaline oht*

- 96 Prognoositav tagajärg on tavaline oht (lihtoht), sest selle realiseerumisega võib kaasneda rahaline kahju tarbijale.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 97 Realiseerumise tõenäosust võib pidada keskmiseks.

5.3. Kontrolli ulatus

- 98 Kontrollitakse kõiki reisiettevõtjaid, terminale ja vedajaid ning reise, reisiteenuste ja muude teenuste pakkujaid ning müüjaid (selles ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik).

5.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 99 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab tarbijakaitseadus (TKS), lennundusseadus (LennS), kaubandusliku meresõidu seadus (KMSS) ja ühistranspordiseadus (ÜTS).
- 100 Riikliku järelevalve erimeetmeid rakendatakse korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras vastavalt TKS § 62 lg-le 1, LennS § 60² lg-le 1 ja ÜTS § 81 lg-le 3.
- 101 Täiendav erimeede on kontrolltehing vastavalt TKS §-le 63.

6. Tubakareklaami reeglite rikkumine: 6 – suur-oluline oht

6.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 102 Ohuhinnangu seisukohast on relevantne risk, et kaupleja reklaamib tubakatooteid, tubakatoote tarvitamiseks mõeldud tooteid, tubakatootega sarnaselt kasutatavaid tooteid või nende osiseid. Kõigi eelnimetatute reklaam on reklaamiseadusest tulenevalt keelatud.

- 103 2023. aastal vaadeldud 4 tubakakäitleja sotsiaalmeedia kontodelt nähtus, et kõigi puhul avaldati keelatud tubakareklaami. Kontodel reklaamiti tavasigaretide alternatiivtooteid nagu e-sigaretid ja huuletubakas.

6.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 104 Prognoositav tagajärg on oluline oht, kuna esineb oht tarbija tervisele. Sotsiaalmeedias jõuab reklaam väga paljude isikuteni, sh alaealisteni, kelle tervist ning käitumisharjumusi reklaam tulevikus mõjutab. Tervise Arengu Instituudi avaldatud uuringust “Tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamine Eestis” nähtub, et mida noorem vanuserühm, seda suurem osa neist on suitsetanud e-sigaretti enne tavasigaretti. Samuti nähtub, et e-sigaretide ja huuletubaka tarbimine on kooliõpilaste seas laialt levinud. Oluline on teada, et mida nooremana inimene alustab, seda suurema tõenäosusega on ta ka tulevikus nikotiinist sõltuvuses. Eesti koolilaste sotsiaalmeedia kasutuse 2022. aasta uuringust nähtub, et enamusel alla 13-aastastel on vähemalt ühes sotsiaalmeediakanalis konto. Samuti nähtub uuringust, et 28% vastanutest on sotsiaalmeedias avaldatud reklaami põhjal mõne toote või teenuse soetanud.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *suur*

- 105 2023. aasta tubakakäitlejate sotsiaalmeedia kontode vaatluse põhjal saab järeldada, et tubakareklaami rikkumised on laialt levinud, vaatamata sellele, et erinevalt piirangutega reklaami valdkonnast, on tubakareklaami regulatsioon lihtne – igasugune tubakareklaam on keelatud.

6.3. Kontrolli ulatus

- 106 Kontrollitakse kõiki tubakakäitlejaid, kellel on sotsiaalmeedia kontod, peaaesjalikult Instagrami ja Facebooki platvormidel (vastavas ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik).

6.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 107 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab reklaamiseadus.
- 108 RekS § 31 kohaselt võib korrakaitseorgan kohaldada KorS-i §-des 30 (küsitlemine ja dokumentide nõudmine) ja 50 (valdusesse sisenemine) sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid KorS-is sätestatud alusel ja korras. RekS alusel vastutavad reklaami korrektsuse eest nii tellija, teostaja kui ka avaldaja.

7. Finantsteenuse reklaami nõuete rikkumine: 6 – suur-oluline oht

7.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 109 Ohutõrjeliselt relevantne on olukord, kus finantsteenuse pakkujad ei järgi reklaami avalikustamisel reklaamiseaduses kehtestatud finantsteenuse ja kitsamalt tarbijakrediidi areklaami nõudeid.
- 110 2023. aastal algatas TTJA 22 järelevalvemenetlust finantsteenuse reklaami nõuete rikkumise tõttu. Peamiselt oli probleemiks tarbijakrediidi reklaamis lubamatu teabe esitamine. Esines puudusi ka tüüpnaite ja kohustusliku hoiatusteksti esitamisel (näiteks

Google otsingutulemuste vaates kuvatava reklaami puhul), s.t see kas puudus üldse või oli ebaproportsionaalselt väikeses kirjas võrreldes muu olulise teabega.

7.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 111 Prognoositav tagajärg on oluline oht, sest selle realiseerumisega kaasneb oluline varaline kahju tarbijale. Finantsinspektsiooni finantsteenuse turu ülevaatest nähtub, et 2023. aasta I pooles tõusis märkimisväärselt tagatiseta väikelaenude jääk: 31.12.2022 oli jääk 506 miljonit eurot, 30.06.2023 juba 534 miljonit eurot. Keskmine tarbimislaenude jääk oli 2023. aasta I poole seisuga ligikaudu 2274 eurot, elamukinnisvaraga seotud laenu jääk 22 195 eurot ja sõidukiliisingu keskmine jääk 12 035 eurot.
- 112 Finantsteenuste, eriti tarbijakrediidi reklaami tehakse palju, mistõttu jõuab reklaam suure hulga tarbijateni. Vastutustundetu ning ebapiisavat hoiatusteavet sisaldav finantsteenuse reklaam loob tarbijale mulje finantsteenusest kui lihtsast viisist rahaliste murede lahendamiseks. Tarbija võib langetada laenuotsuse kergekäeliselt tajumata sellega kaasnevaid kohustusi, mis võivad viia makseraskustesse sattumiseni. 2022. aastal avaldatud krediidituru uuringu lõpparuandest selgub, et kiirlaenude ja järelmaksude puhul nõustamisprotsess kas puudus või oli väga lühike. Seega ei järgne reklaamis kõlavatele vastutustundetutele sõnumitele laenu võtmise protsessis ka põhjalikku nõustamist, mis kergekäelisi laenuotsuseid vähendada aitaks. Laenamine on tõusutrendis, iseäranis just tarbimislaenud. Krediidituru uuringust nähtub, et viimase kuue aasta jooksul on tarbimislaenude laenujääk kasvanud umbes 8% aastas, absoluutväärtustes on tarbimislaenude laenujääk kasvanud perioodil 2015–2020 415 miljonilt eurolt 615 miljoni euron. Samuti on tõusutrendis füüsilisest isikutest võlgnike arv 2020. aastal 65 804, 2021. aastal 73 623, kelle osas täitemenetlus algatatud. Inkassoettevõtete andmetel on võlglaste arv veelgi suurem, ligi kolmandiku võrra. Vastutustundetu laenamise ja võlgadesse sattumise tagajärjel võivad tekkida ka vaimse tervise probleemid.

▪ Realiseerumise tõenäosus: suur

- 113 Vaatamata 2022. aastal finantsteenuste reklaami praktilise juhendi väljatöötamisele koostöös sektoriga, videojuhendi ja *one-pageri* avaldamisele jätkusid 2023. aastal finantsteenuse reklaami nõuete rikkumised, mida kinnitab 22 algatatud järelevalvemenetlust. Peamiselt toimuvad rikkumised rikutakse tarbijakrediidi reklaamide puhulnõudeid, kus sätestatud reklaamis lubatud teabe ammendav loetelu.

7.3. Kontrolli ulatus

- 114 Kontrollitakse kõiki finantsteenuste osutajaid (vastavas ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik) ja avalikustajaid (sh meediateenuse osutajad, trükimeedia väljaanded, *online* meedia väljaanded, sotsiaalmeedias mõjuisikud).

7.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 115 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab reklaamiseadus.
- 116 Järelevalve teostamiseks võib kohaldada riikliku järelevalve üldmeetmeid ning KorS §-des 30 ja 50 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid.

8. Meediateenuste kõrvaltingimuste nõuete rikkumine: 2 – keskmine-tavaline oht

8.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 117 Eesti Autorite Ühing on 2022. ja 2023. aasta raadiolubade konkursi käigus avaldanud kahtlust, et raadioprogrammid ei täida raadiolubade konkursi käigus programmidele määratud Eesti autorite muusikateoste esitamise nõuet. Eesti autorite muusikateoste edastamise eest peavad raadioteenuse osutajad tasuma Eesti Autorite Ühingule autoritasu. Eesti Autorite Ühingu hinnangul ei lange mõnedel juhtudel esitatavad tasud kokku raadioprogrammidele kõrvaltingimustes määratud Eesti autorite muusikateoste esitamise mahuga. Kuivõrd sama probleemi on väljendatud kahel järjestikusel aastal ning raadioprogrammidel puudub regulaarne TTJA-le kõrvaltingimuste täitmisest raporteerimise kohustus, erinevalt televisiooniteenuse osutajatest, siis tuleks 2024. aastal kontrollida kõigi TTJA poolt tegevusloa saanud raadioprogrammide puhul Eesti autorite teoste kõrvaltingimuse täitmist.

8.2. Ohuolukorra hinnang

■ Tagajärje kaalukus: tavaline oht

- 118 Prognoositav tagajärg on tavaline oht, sest kõrvaltingimuste eiramine moonutab konkurentsi meediateenuste turul. Eesti autorid jäävad vajaliku finantstoeta, mis ei toeta Eesti kultuuripoliitilisi eesmärke.

■ Realiseerumise tõenäosus: keskmine

- 119 Toetudes Eesti Autorite Ühingu avaldatud teabele, on sellise rikkumise esinemise tõenäosus keskmine. Meediateenuste osutajad lähtuvad programmi kõrvaltingimuste puhul pigem majanduslikest huvidest, kui riigi kultuuripoliitilistest eesmärkidest.

8.3. Kontrolli ulatus

- 120 Kontrollitakse kõiki raadioteenuse osutajaid, keda 04.12.2023 seisuga on 14 (vastavas ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik). Seejuures kontrollitakse statistilisi andmeid kalendriaasta kohta. Eelkõige küsitakse dokumentatsiooni. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed
- 121 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab meediateenuste seaduse (MeeTS) § 54.
- 122 Järelevalve teostamiseks võib kohaldada riikliku järelevalve üldmeetmeid ja KorS §-des 30, 32, 50 ja 51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid. Rikkumise kõrvaldamiseks võib teha ettevõtjale ettekirjutuse MSÜS § 42 alusel. Kui leiab aset majandustegevuse keelamise ning tegevusloa kehtetuks tunnistamise aluseks olev majandustegevuse nõude ja tegevusloa kõrvaltingimuse rikkumine, on võimalik meediateenuse osutaja tegevusloa kehtetuks tunnistada (MSÜS § 37) või kohaldada majandustegevuse keeldu (MSÜS § 36).

9. Digiteenustes ebaseadusliku sisu esitamine: 5 – keskmine-oluline oht

9.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 123 Tele- ja raadioprogrammides pole lubatud edastada saateid, mis õhutavad vihkamist, vägivalda või diskrimineerimist või kujutavad ohtu ühiskonna turvalisusele või riigi julgeolekule. Infoühiskonna teenustes on keelatud vihkamisele, vägivallale ja diskrimineerimisele kihutamine, sõja õhutamine ning sõjakuritegude õigustamine kui

sellega kujutatakse ohtu riigi julgeolekule. Varasemad järelevalvemenetlused näitavad, et mõningatel juhtudel on meediateenustes rikutud vihkamisele, vägivallale või diskrimineerimisele õhutamise keeldu või kujutatud meediateenustes avaldatuga ohtu ühiskonna turvalisusele, riigi julgeolekule. Samuti näitab varasem järelevalvepraktika, et infoühiskonna teenustes on kihutatud vihkamisele, õhutatud sõda ning õigustatud sõjakuritegusid. Täiendavalt seab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2022/2065 (digiteenuste määrus) digiplatvormidele kohustuse sisu modereerimiseks, läbipaistvusaruannete esitamiseks ent ka päeva asutuse teate alusel ebaseadusliku sisu eemaldamiseks.

- 124 Prognoositav tagajärg on oluline oht, sest vihkamisele, vägivallale või diskrimineerimisele õhutamise keelu rikkumine võib kaasa tuua ohu isiku tervisele või varalisele hüvele. Süstemaatilised üleskutsed meedias võivad põhjustada füüsilisi konflikte tänavatel, nt sarnaselt pronksiööga. Vaenu õhutamine eri ühiskonnagruppide vahel võib ohustada tervikuna ühiskonna turvalisust ning kujutada lõpuks ohtu ka riigi julgeolekule. Kui tegemist on teadlike süstemaatiliste inforünnakutega, mille eesmärk on (pikemas perspektiivis) kahjustada Eesti Vabariigi põhiseaduslikku korda, siis on tegemist kõrgendatud ohuga. Kui aga tegu on üksikute ja nn juhuslike üleastumistega, on võimalik saabuv tagajärg kindlasti vähemkaalukas. Kui digiplatvormid jätaavad täitmata sisu modereerimise nõude või pädevate asutuste korraldused ebaseadusliku sisu eemaldamise kohta võib see täiendavalt tuua kaasa desinformatsiooni leviku või alaealiste õiguste rikkumise läbi näiteks lapsporno leviku.

9.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 125 Prognoositav tagajärg on oluline oht, sest vihkamisele, vägivallale või diskrimineerimisele õhutamise keelu rikkumine võib kaasa tuua ohu isiku tervisele või varalisele hüvele. Süstemaatilised üleskutsed meedias võivad põhjustada füüsilisi konflikte tänavatel, nt sarnaselt pronksiööga. Vaenu õhutamine eri ühiskonnagruppide vahel võib ohustada tervikuna ühiskonna turvalisust ning kujutada lõpuks ohtu ka riigi julgeolekule. Kui tegemist on teadlike süstemaatiliste inforünnakutega, mille eesmärk on (pikemas perspektiivis) kahjustada Eesti Vabariigi põhiseaduslikku korda, siis on tegemist kõrgendatud ohuga. Kui aga tegu on üksikute ja nn juhuslike üleastumistega, on võimalik saabuv tagajärg kindlasti vähemkaalukas. Kui digiplatvormid jätaavad täitmata sisu modereerimise nõude või pädevate asutuste korraldused ebaseadusliku sisu eemaldamise kohta võib see täiendavalt tuua kaasa desinformatsiooni leviku või alaealiste õiguste rikkumise läbi näiteks lapsporno leviku.
- 126 Kokkuvõttes saab hinnata siiski võimalike ebaseaduslike inforünnakute tagajärge oluliseks.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 127 Sellise ohu realiseerumise tõenäosus on keskmine. Varasemad järelevalvemenetlused näitavad, et mõningatel juhtudel on meediateenustes rikutud vihkamisele, vägivallale või diskrimineerimisele õhutamise keeldu või kujutatud meediateenustes avaldatuga ohtu ühiskonna turvalisusele või riigi julgeolekule. TTJA piiras 2022. aastal seitsme telekanali taasedastamist ja 15 domeeninime kättesaadavust. Euroopa Liit on sanktsioneerinud 20 Venemaa meediateenust ning lisaks kohaldanud finantssanktsioone paljudele meediateenuse osutajatele (Eestis on 2023. a dets-i seisuga piiratud 53 telekanali ja 307 veebilehe kättesaadavust). Alates Venemaa sõja alustamisest Ukrainas veebruaris 2022 on julgeolekuolukord muutunud, samuti on intensiivistunud Eestit puudutavad inforünnakud.

Israeli-Hamasi konflikt eskaleerumine on märkimisväärselt suurendanud vägivaldse ja terroristliku sisu levikut digiplatvormidel. TTJA teavitas 2023. aastal näiteks Telegrami platvormi ca 80-st Israeli-Hamasi konfliktiga seotud ebaseaduslikust postitusest.

9.3. Kontrolli ulatus

- 128 Kontrollitakse kõiki meediateenuse ja digiteenuse osutajaid, sh teisest riigist pärit Eestis kättesaadavaid meedia- ja digiteenuseid (vastavas ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik).

9.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 129 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel meediateenuste puhul sätestab meediateenuste seadus. Järelevalve teostamiseks meediateenuse osutajate üle võib kohaldada riikliku järelevalve üldmeetmeid ja KorS §-des 30, 32, 50 ja 51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid. Vajadusel tehakse ettekirjutus taasedastamise ajutiseks piiramiseks. Euroopa Liidust pärit meediateenuse osutaja puhul, tuleb piirangu kohaldamisest teavitada Euroopa Komisjoni, kes peab piirangu kohaldamise kooskõlastama (MeeTS § 51). Kui leiab aset majandustegevuse keelamise ning tegevusloa kehtetuks tunnistamise aluseks olev majandustegevuse nõude ja tegevusloa kõrvaltingimuse rikkumine on võimalik meediateenuse osutaja tegevusluba kehtetuks tunnistada (MSÜS § 37) või kohaldada majandustegevuse keeldu (MSÜS § 36).
- 130 Järelevalve teostamiseks infoühiskonna teenuse osutajate üle võib kohaldada riikliku järelevalve üldmeetmeid, KorS §-s 30 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid ning InfoTS §- 13¹ sätestatud infoühiskonna teenuse piiramist.

10. Avaliku sektori digiligipääsetavuse nõuete täitmata jätmine: 3-suur-tavaline oht

10.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 131 Kohustus avalikule sektorile tagada enda veebilehtedele ja mobiilirakendustele juurdepääs tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2016/2102 (avaliku sektori asutuste veebisaitide ja mobiilirakenduste juurdepääsetavuse direktiiv) ja Komisjoni rakendusotsusest (EL) 2018/1524, mis on riigisisesele õigusele üle võetud avaliku teabe seadusega (AvTS) ning selle alusel antud ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri 28.02.2019 määrusega nr 20 „Veebilehe ja mobiilirakenduse ligipääsetavuse nõuded ning ligipääsetavust kirjeldava teabe avaldamise kord.“
- 132 Komisjoni rakendusotsuse nr 2018/1524 lisa 1 sätestab miinimumnõuded veebilehtede ja mobiilirakenduste iga-aastasele seirele.
- 133 Ohutõrjeliselt relevantne on olukord, kus avaliku sektori asutuse veebilehe külastaja või mobiilirakenduse kasutaja ei saa oma erivajaduse tõttu avalikule teabele ja teenustele ligi, sest avaliku sektori asutus on jätnud täitmata digiligipääsetavuse nõuded.
- 134 Varasemad asutuste pöördumised, 2021., 2022. ning 2023. aastal läbi viidud veebilehtede ja mobiilirakenduste seire näitavad, et esineb puudusi digiligipääsetavuse nõuete täitmisel. 2023. aasta seire kohaselt oli avaliku sektori veebilehtede keskmine ligipääsetavuse skoor automaatseire põhjal 77 punkti 100-st. Põhjalikus seires tuvastatud mittevastavuste osakaal avaliku sektori veebilehtedel on 18%.

10.2. Ohuolukorra hinnang

■ Tagajärje kaalukus: *tavaline oht*

- 135 Prognoositav tagajärg on tavaline oht. Kui avaliku sektori asutus ei täida digiligipääsetavuse nõudeid, siis ei pääse märkimisväärne osa ühiskonnast ligi avalikule teabele ja e-teenustele. Sotsiaalkindlustusameti andmetel elab 30.09.2022 seisuga Eestis kokku 126 335 puudega inimest. Halveneb erivajadustega inimeste, samuti eakate võime iseseisvalt igapäevatoimingutega hakkama saada ja aktiivselt ühiskonnaelus osaleda.

■ Realiseerumise tõenäosus: *suur*

- 136 Ohu realiseerumise tõenäosus on suur. Varasemad asutuste pöördumised, 2021., 2022. ja 2023. aastal läbi viidud veebilehtede ja mobiilirakenduste seire näitavad, et puudusi digiligipääsetavuse nõuete täitmisel esineb rohkesti. Peamiselt esineb olukordi, kus digiligipääsetavuse nõuded on täidetud osaliselt, kuid samas võib ühe nõude täitmata jätmine tuua kaasa olukorra, et kogu veebileht või rakendus ja pakutav avalik teenus on ligipääsmatu, nt broneerimissüsteem, mis ekraanilugejale ei anna teavet parajasti kasutajal fookuses oleva kuupäeva kohta.

10.3. Kontrolli ulatus

- 137 Kontrollitakse kõiki teabevaldajaid AvTS § 5 tähenduses (vastavas ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik), välja arvatud AvTs § 32 lg-s 6 toodud erisused, mille kohaselt ligipääsetavuse nõudeid ei kohaldata teabevaldajaga võrdsustatud isikutele, meediateenust osutavale teabevaldajale ning koolidele ja koolieelsetele lasteasutustele. Viimaste puhul on siiski kohustus ligipääsetavaks muuta üldinfo, sh vastuvõtuinfo, asukoht ja kontaktandmed.

10.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 138 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab avaliku teabe seadus.
- 139 Järelevalve teostamiseks võib kohaldada riikliku järelevalve üldmeetmeid ja KorS §-des 30, 32, 49, 50 ja 51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid. TTJA ettekirjutuse täitmisele kohalduvad AvTS § 53⁴ nõuded.

11. Välisinvesteeringute tegemise loa kohustuse rikkumine ja välisinvesteeringute usaldusväärsuse hindamiseks kehtestatud nõuete täitmata jätmine: 8 – keskmine-kõrgendatud oht

11.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 140 Välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute raamistik on loodud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega (EL) 2019/452, mis on riigisisesele õigusele üle võetud välisinvesteeringu usaldusväärsuse hindamise seadusega (VUHS). Välisinvesteeringuga, mis viiakse lõpuni järgimata välisinvesteeringute usaldusväärsuse hindamiseks kehtestatud nõudeid, võib tekkida oht Eesti ja muu Euroopa Liidu liikmesriigi julgeolekule ning avalikule korrale.
- 141 Võimaliku ohu teke põhineb ohuhinnangul, mille alusel on tõenäoline majanduse kaudu Eesti suveräänsusesse sekkumine. Välisinvesteeringute usaldusväärsuse hindamine on üks mittesõjalistest ennetavatest ja heidutavatest vahenditest, mille kaudu on võimalik ära hoida,

tõkestada ja maandada majandusjulgeoleku riske. Võttes arvesse Euroopa Liidu liikmesriikide turgude, omavahel ühendatud tarneahelate ja liikmesriikide ühiste taristute tihedat lõimitust, võib välisinvesteering kujutada endast ohtu julgeolekule või avalikule korrale ka väljaspool seda liikmesriiki, kuhu investeering tehakse. Seetõttu on strateegiliste majandusharude sõltumatuse tagamiseks ja ohu ennetamiseks vajalik selgitada välja investeeringute tegelik päritolu ja võimalikud kaudsed eesmärgid.

11.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 142 Prognoositav tagajärg võib kaasa tuua erinevaid ohtusid kuni kõrgendatud ohuni. Kõrgendatud oht kaasneb välisinvestori poolt välisinvesteeringu loa kohustuse täitmata jätmisega, millest tingituna jääb tuvastamata ja realiseerub oht Eesti või muu Euroopa Liidu liikmesriigi julgeolekule ning avalikule korrale.
- 143 Realiseerumise tõenäosus on keskmine. Tartu Ülikooli uuringu („Välisinvesteeringute taustauuringu mõjude hindamine“, Tartu Ülikool, lõpparuanne 2021) kohaselt on Eesti atraktiivsus välisinvesteeringute sihtriigina üsna kõrge, seejuures on eriti suur otseinvesteeringute kasv Eestisse toimunud 2019. aastal. Võrreldes teiste Kesk-Ida, Balti- ning Skandinaavia riikidega, on Eesti saanud keskmisest märksa rohkem otseseid välisinvesteeringuid. Eesti Panga otseinvesteeringute statistika alusel on 2019. aastaga võrreldav otseinvesteeringute tõus olnud ka aastatel 2020 ja 2021, mõnevõrra väiksem aga 2022. aastal. Viimase põhjuseks võib olla Eesti geopoliitiline asukoht ja Venemaa agressioon Ukraina suhtes ning selle tagajärjel välisinvestoritele kahanenud Eesti majanduskeskkonna atraktiivsus. Kolmandatest riikidest (st riikidest, kes ei ole Euroopa Liidu liikmesriigid) tehtud välismaiste otseinvesteeringute osakaal kõikidest otseinvesteeringutest Eestis aastatel 2010-2022 on olnud stabiilne (sh ka aastatel 2019-2022), moodustades ca 20% kõikidest otseinvesteeringutest. Vastavalt Eesti julgeolekupoliitika alustele (koostanud Vabariigi Valitsus ja heaks kiitnud 22.02.20023 Riigikogu) on praeguse julgeolekukeskkonna üheks suuremaks strateegiliseks väljakutseks intensiivistunud vastasseis erinevate majanduslike süsteemide vahel, mis survestab meie väärtusruumi ning suurendab ideoloogilist vastukaalu sellele. Autoritaarsete režiimide agressiivsus on kasvanud ja nad koonduvad üha enam vastutegevuseks demokraatlikule väärtusruumile. Majanduslike meetmete kasutamine mõjuvõimu suurendamiseks kahjustab tarneahelate turvalisust ja seab ohtu riigi toimimise seisukohalt oluliste teenuste toimepidevuse.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 144 Realiseerumise tõenäosus on keskmine. Tartu Ülikooli uuringu („Välisinvesteeringute taustauuringu mõjude hindamine“, Tartu Ülikool, lõpparuanne 2021) kohaselt on Eesti atraktiivsus välisinvesteeringute sihtriigina üsna kõrge, seejuures on eriti suur otseinvesteeringute kasv Eestisse toimunud 2019. aastal. Võrreldes teiste Kesk-Ida, Balti- ning Skandinaavia riikidega, on Eesti saanud keskmisest märksa rohkem otseseid välisinvesteeringuid. Eesti Panga otseinvesteeringute statistika alusel on 2019. aastaga võrreldav otseinvesteeringute tõus olnud ka aastatel 2020 ja 2021, mõnevõrra väiksem aga 2022. aastal. Viimase põhjuseks võib olla Eesti geopoliitiline asukoht ja Venemaa agressioon Ukraina suhtes ning selle tagajärjel välisinvestoritele kahanenud Eesti majanduskeskkonna atraktiivsus. Kolmandatest riikidest (st riikidest, kes ei ole Euroopa Liidu liikmesriigid) tehtud välismaiste otseinvesteeringute osakaal kõikidest otseinvesteeringutest Eestis aastatel 2010-2022 on olnud stabiilne (sh ka aastatel 2019-

2022), moodustades ca 20% kõikidest otseinvesteeringutest. Vastavalt Eesti julgeolekupoliitika alustele (koostanud Vabariigi Valitsus ja heaks kiitnud 22.02.20023 Riigikogu) on praeguse julgeolekukeskkonna üheks suuremaks strateegiliseks väljakutseks intensiivistunud vastasseis erinevate majanduslike süsteemide vahel, mis survestab meie väärtusruumi ning suurendab ideoloogilist vastukaalu sellele. Autoritaarsete režiimide agressiivsus on kasvanud ja nad koonduvad üha enam vastutegevuseks demokraatlikule väärtusruumile. Majanduslike meetmete kasutamine mõjuvõimu suurendamiseks kahjustab tarneahelate turvalisust ja seab ohtu riigi toimimise seisukohalt oluliste teenuste toimepidevuse.

11.3. Kontrolli ulatus

- 145 Kontrollitakse välisinvesteeringuid VUHS § 4 lõikes 1 tegevusvaldkondade abil määratletud sihtettevõtjatesse, kellesse investeeringute tegemisel on kehtestatud välisinvesteeringu loa kohustus hindamaks mõju julgeolekule ja avalikule korrale. Sihtettevõtjateks on ennekõike strateegilistes majandusvaldkondades tegutsevad ettevõtjad (kokku umbes 330 ettevõtjat), kelle majandustegevus on seotud julgeoleku tagamiseks või avaliku korra säilitamiseks oluliste sisenditega, mille katkemisel, häirel, kadumisel või hävimisel oleks Eestile märkimisväärne mõju. Lisaks loakohustuse täitmisele kontrollitakse ka välja antud lubade puhul nende kõrvaltingimuse täitmist.

11.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 146 TTJA pädevus tuleneb VUHS-st. Järelevalve teostamiseks võib kohaldada KorS §-des 30–32 ja 49–51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid. Vajadusel tehakse ettekirjutus VUHS § 23 alusel ja ettekirjutuse täitmata jätmise korral määratakse sunniraha ülemmääraga 100 000 eurot. Ettekirjutusega võib kohustada välisinvestorit, sihtettevõtjat ja välisinvesteeringu muud osalist osalust või sihtettevõtja osa võõrandama, tehingut tagasi täitma või tegema muid toiminguid välisinvesteeringueelse olukorra taastamiseks.

Tehnikaosakond

1. Lastele suunatud toodete nõuetelevastavus: **8 – keskmine-kõrgendatud oht**

1.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 147 Lastele suunatud tooted ei tohi seada ohtu ega kahjustada laste tervist. Lastetoodete märgistus ei tohi olla eksitav ja peab vastama nõuetele, et tagada toote sihipärane ja ohutu kasutamine. Pidades silmas laste käitumist, ei tohi lastele mõeldud tooted k.a nendes sisalduvad kemikaalid, kahjustada laste jt isikute ohutust ning tervist kui neid kasutatakse ettenähtud või eeldataval viisil. Mänguasjad on jätkuvalt ELi ohtlike toodete kiirhoiatussüsteemis Safety Gate üks enim teavitatud tooteliigist. Peamine oht mänguasjades on seotud ohtlike väikeste osade eraldumisega (lämbumisoht) ja kemikaalide sisaldusega mänguasjades. TTJA järelevalve käigus leitud (Safety Gate süsteemi kaudu teavitatud) ohtlikud tooted kinnitavad asjaolu, et ka Eesti turule jõuab jätkuvalt laste tervisele tõsist ohtu kujutavaid mänguasju, mistõttu kõrgendatud tähelepanu ohtlike toodete tuvastamisele ning infovahetus ja koostöö liikmesriikide vahel on oluline.
- 148 Mänguasjade ohutuse tagamisel on oluline roll hoiatustel, et lapsevanem saaks tuvastada võimalikke ohte ja neid vältida. Eestis müüdavad mänguasjad peavad omama korrektset eestikeelset märgistust, sealhulgas hoiatusi, tagamaks kasutajale vajaliku teabe kättesaadavuse. Ameti järelevalve näitab, et mänguasjade varustamine eestikeelse teabega on endiselt probleem.
- 149 Lisaks ei tohi mänguasjadel olevad hoiatused olla eksitavad ega vastuolus mänguasja ettenähtud kasutusega, mis põhineb selle funktsioonidel, mõõtudel ja tunnustel. Järelevalve on tuvastanud mitmeid väikelastele mõeldud mänguasju, millel on eksitavad hoiatused ning mille ohutus on seetõttu küsitav.
- 150 Lasterõivaste ohutusnõuded on kehtestatud kuni 14-aastaste laste rõivastele eesmärgiga vähendada tõmbe- ja takerdumisriski. Nooremate laste puhul võivad kapuutsinöörid takerduda mänguväljakutel, vanemate laste ja noorukite puhul võivad rõivaste nöörid ja paelad takerduda liikuvates sõiduvahendites, mis võib põhjustada vigastusi või lõppeda surmaga.

1.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 151 Nõuetele mittevastavate või ohtlike lastele suunatud toodete tõttu võib nende kasutamisel juhtuda olenevalt toodete omadustest ja parameetritest mitmesuguseid õnnetusi või sündmusi, mis tähendab ohtu eelkõige laste elule, tervisele, aga ka varale ning kahju keskkonnale (nt sisalduvad toodetes keskkonnale ohtlikud ained). Näiteks võib tõsine oht tekkida olukorrast, kus toote kasutusjuhend või ohutusala teave on esitatud Eesti kodanikule vaid võõrkeeles, mida isik (nt lapsevanem) ei mõista ning seetõttu ei arvesta ohutusala teabega, seades seeläbi ohtu lapse elu ja tervise. Samuti võivad tõsist ohtu laste tervisele kujutada ohutusnõuetele mittevastavad mänguasjad, millede lapse kätte sattumisel võivad olla tõsised tagajärjed. Lisaks otsesele ohule laste elu ja tervisele võib nõuetele mittevastavate või ohtlike lastele suunatud toodete kasutamisel tekkida ka pikaajaline mõju. Näiteks võivad toodetes sisalduvad kemikaalid avaldada negatiivset mõju laste arengule ja tervisele pikema aja jooksul.
- 152 Seega on tagajärje kaalukus mitmekihiline, hõlmates nii otseseid füüsilisi riske kui ka võimalikke pikemaajalisi tagajärgi laste arengule, tervisele ning heaolule.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 153 Sõltuvalt toodete otstarvetest, omadustest ja parameetritest võib mittevastavate või ohtlike lastele suunatud toodete esinemise tõenäosus olla suur.

1.3. Kontrolli ulatus

- 154 Kontrollitakse kõiki isikuid (eelkõige ettevõtjaid), kes lasevad lastele suunatud tooteid turule ja teevad neid turul kättesaadavaks. Pööratakse tähelepanu kogu turustusahelale sh tootja, hulgimüüja, importija (alates 01.06.2023 teostab Amet järelevalvet mänguasja kogu turustusahelas). Samuti kontrollitakse toodete nõuetekohasust ka tollipiiril ning müügikohtades sh e-kauplustes ja sotsiaalmeediaplatformidel. Lisaks võetakse lastele suunatud tooteid testimisele, et kontrollida nende vastavust kehtestatud nõuetele. Kontrollitakse Safety Gate süsteemi kaudu teavitatud ohtlike mänguasjade ja lastetarvete müüki Eesti turul ning jagatakse liikmesriikidega asjakohast infot ohtlike toodete osas. Teadlikkuse tõstmiseks korraldatakse näiteks infopäevi, osaletakse laadal ja muudel üritustel, kus jagatakse informatsiooni toodete ohutusest ning märgistusnõuetest.

1.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 155 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab toote nõuetele vastavuse seadus (TNVS). Turujärelevalveasutusena on TTJA volitatud kohaldama riikliku järelevalve üldmeetmeid ning KorS §-des 30–32, 49–52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TNVS § 54 lg 2), samuti tegema kontrollteingu (TNVS § 56¹), avalikustama toote ohte puudutava teabe (TNVS § 55) ning nõudma toote märgistamist, hoiatuse avaldamist, turult kõrvaldamist, tagasinõudmist või keelata toote turule laskmine (TNVS § 56 lg 2) ja võtma näidiseid (TNVS § 56 lg 7). Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet on kohtuväline menetleja TNVS § 59–61 sätestatud väärtegudes.

2. Isikukaitsevahendite nõuetelevastavus: 7- väike-kõrgendatud oht

2.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 156 Isikukaitsevahendite üldine eesmärk on kaitsta isikuid erinevate ohtude eest, olgu selleks siis keemilised, bioloogilised, füüsilised või muud ohud. Isikukaitsevahendid peavad olema kasutajale ohutud ning nõuetekohaselt märgistatud. Märgistus peab olema kasutajale selge ja arusaadav. Kui õigusaktis sätestatakse tootele nõue, ei või sellele nõudele mittevastavat toodet turule lasta ega kasutusele võtta.
- 157 Isikukaitsevahendeid liigitatakse kategooriatesse vastavalt ohtudele, mille eest isikukaitsevahend on ette nähtud isikut kaitsma:
- I kategooria hõlmab üksnes minimaalseid ohte, näiteks pindmine mehaaniline vigastus, kontakt nõrgatoimeliste puhastusvahenditega, pikaajaline kontakt veega või kontakt kuumade pindadega, mille temperatuur on kuni 50 °C, silmade kahjustus päikesevalgusega kokkupuutumise tõttu, mitteäärmuslikud keskkonnatingimused;
 - II kategooria hõlmab muid kui I ja III kategoorias loetletud ohte;
 - III kategooria hõlmab üksnes ohte, millel võivad olla väga tõsised tagajärjed, nagu surm või pöördumatu tervisekahjustus, näiteks kõrgelt kukkumine, uppumine, ioniseeriv kiirgus, tervisele ohtlikud ained ja segud, kahjulik müra, elektrilöögid jms.

- 158 Nõuetele vastavus hõlmab mitmeid aspekte, sealhulgas toote kvaliteeti, vastupidavust, märgistust ja kasutusjuhiseid. Isikukaitsevahendid täidavad olulist rolli nii töökeskkonnas kui ka igapäevaelus, kaitstes inimesi erinevate ohtude eest ning seetõttu on nende vastavus nõuetele eluliselt tähtis.

2.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 159 Nõuetele mittevastavate isikukaitsevahendite kasutamise tõttu võib tekkida oht kasutaja elule ja tervisele. Näiteks, kui toode ei vasta kehtestatud nõuetele, siis ei pruugi see tagada ohuolukorras ka asjakohast arvestatavat kaitset ning seeläbi satub ohtu kasutaja elu ja tervis. Eriti suurt tähelepanu tuleb pöörata siinkohal III ohukategooria isikukaitsevahenditele, mis peavad tagama kaitse ohtude eest, millel võivad olla väga tõsised tagajärjed, nagu surm või pöördumatu tervisekahjustus. Lisaks tuleb tähelepanu pöörata isikukaitsevahendite eestikeelse teabe sh kasutusjuhendite olemasolule, kuna isikukaitsevahendi eesmärgipäraseks toimimiseks on vajalik täielik ohutus- ja kasutusjuhiste järgimine. Kui teave on võõrkeelne, ei pruugi kasutaja vajalikest juhistest aru saada ning vales või mitte eesmärgipärasest kasutusest tekib tõsine oht kasutaja elule ja tervisele.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 160 Sõltuvalt toodete otstarvetest, omadustest ja parameetritest võib mittevastavate isikukaitsevahendite esinemise tõenäosus olla keskmine, võttes arvesse sealhulgas nii järelevalvetulemusi kui ka läbi Safety Gate süsteemi ohtlike isikukaitsevahendite kohta avaldatud teateid.

2.3. Kontrolli ulatus

- 161 Kontrollitakse kõiki isikuid (eelkõige ettevõtjaid), kes lasevad isikukaitsevahendeid turule ja teevad neid turul kättesaadavaks. Seejuures kontrollitakse toodete nõuetekohasust ka tollipiiril ning teistes müügikohtades sh e-kauplustes ja sotsiaalmeediaplatvormidel.

2.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 162 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab toote nõuetele vastavuse seadus ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/425 mis käsitleb isikukaitsevahendeid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 89/686/EMÜ.
- 163 Turujärelevalveasutusena on TTJA volitatud kohaldama riikliku järelevalve üldmeetmeid ning KorS §-des 30–32, 49–52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TNVS § 54 lg 2), samuti tegema kontrollteingu (TNVS § 56¹), avalikustama toote ohte puudutava teabe (TNVS § 55) ning nõudma toote märgistamist, hoiatuse avaldamist, turult kõrvaldamist, tagasinõudmist või keelata toote turule laskmine (TNVS § 56 lg 2) ja võtma näidiseid (TNVS § 56 lg 7). Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet on kohtuväline menetleja TNVS § 59–61 sätestatud väärtegudes.

3. Tarbekaupade nõuetelevastavus: **5 – keskmine-oluline oht**

3.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 164 Tooted peavad olema nõuetekohaselt märgistatud ja ohutud, et nende kasutusega ei tekiks kahju inimese tervisele, varale ja keskkonnale. Toode on ohutu, kui see mõistlikel

kasutustingimustel, arvestades kasutusega ning asjakohastel juhtudel kasutuselevõtu-, paigaldus- ja hooldusnõuete järgimist, tagab inimese ohutuse ja tervise kaitse ega ohusta ümbritsevat keskkonda. Kuivõrd tarbekaupade liigitused on üpris laiad, siis ei ole võimalik kõiki välja tuua, kuid siia kuuluvad muuhulgas kogukonnamaskid (riidest näomaskid), moehted, nahktooted, tekstiiltooted, tulemasinad, küünlad jms. Tarbekaupade oht võib tuleneda nii valest või puudulikkust märgistusest/kasutusjuhendist kui ka toote disainist või koostisest.

3.2. Ohuolukorra hinnang

■ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 165 Nõuetele mittevastavate või puuduliku märgistuse/kasutusjuhendiga tarbekaupade kasutamine võib seada ohtu inimese elu, tervise ja vara. Toote märgistamine ja tootja antud teabe jälgimine on kasutamisel oluline. Tootja vastutus seisneb tarbijale vajaliku info esitamises toote eripärade ja ohutu kasutamise kohta. Samuti võivad mõned tarbekaupad sisaldada ohtlike keemilisi aineid (nt moehetes sisalduv nikkel, kaadmium, plii-allergilised reaktsioonid; nahktoodetes sisalduv kroom VI-allergiline reaktsioon), mis mitte ainult ei kahjusta inimese tervist, vaid ka seavad ohtu meid ümbritseva keskkonna. Nende tagajärgede kaalukus on tavalise ohuga.

■ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 166 Sõltuvalt toodete otstarvetest, omadustest ja parameetritest võib mittevastavate tarbekaupade esinemise tõenäosus olla keskmine, võttes sealjuures arvesse Safety Gate süsteemi kaudu laekunud teateid ohtlike tarbekaupade kohta ja ameti enda järelevalve tulemusi.

3.3. Kontrolli ulatus

- 167 Kontrollitakse kõiki isikuid (eelkõige ettevõtjaid), kes lasevad tarbekaupasid turule ja teevad neid turul kättesaadavaks. Seejuures kontrollitakse toodete nõuetekohasust ka katsetuste läbiviimisega ning erinevates müügikohtades sh e-kauplustes ja sotsiaalmeediaplatvormidel.

3.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 168 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab toote nõuetele vastavuse seadus ning tarbijakaitse seadus.
- 169 Turujärelevalveasutusena on TTJA volitatud kohaldama riikliku järelevalve üldmeetmeid ning KorS §-des 30–32, 49–52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TNVS § 54 lg 2, TKS § 62 lg 1), samuti tegema kontrollteingu (TNVS § 56¹), avalikustama toote ohte puudutava teabe (TNVS § 55) ning nõudma toote märgistamist, hoiatuse avaldamist, turult kõrvaldamist, tagasinõudmist või keelata toote turule laskmine (TNVS § 56 lg 2) ja võtma näidiseid (TNVS § 56 lg 7), tagada tarbijatele antud õiguste täitmine (TKS § 61 lg 1). Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet on kohtuväline menetleja TNVS § 59–61 sätestatud väärtegudes.

4. Elektri- ja raadioseadmed ei vasta nõuetele: **5 – keskmine-oluline oht**

4.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 170 Seadme kasutamine peab olema ohutu ega tohi kahjustada selle kasutaja ja kolmanda isiku elu, tervist ja vara ning kodulooma elu ja tervist. Kui õigusaktis sätestatakse tootele nõue, ei või sellele nõudele mittevastavat toodet turule lasta ega kasutusele võtta. Seadmed peavad olema nõuetekohaselt märgistatud.
- 171 Raadioseade tuleb kavandada, projekteerida ja toota nii, et oleks tagatud elektromagnetilise ühilduvuse nõuete täitmine. Raadioseade peab olema valmistatud viisil, mis välistab raadiohäire tekkimise ning tagab raadiosageduse efektiivse kasutamise. Raadioseadmed peavad olema konstrueeritud selliselt, et need kasutaks raadiospektrit (raadiosagedusi) otstarbekalt ja toetaksid selle otstarbekat kasutamist, et vältida kahjulike häirete tekkimist (raadiohäirete tekitamine on keelatud). Raadioseade ei tohi kahjustada võrku ega selle tööd ega kuritarvitada võrgu ressursse, mis halvendaks lubamatult teenuste kvaliteeti.
- 172 Elektriseadmetest tulenevad ohud jagunevad peamiselt kolmeks: elektriohutus ehk võimalik elektrilöögi- ja põlenguohut; elektromagnetiline ühilduvus ehk seadme omadus mitte teisi seadmeid häirida ja samas ka tavapärasel elektromagnetilises keskkonnas ettenähtud viisil toimida; ohtlike ainete sisaldus (RoHS) ehk seadmed võivad sisaldada mürgiseid raskemetalle ja ftalaate.

4.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 173 Elektri- ja/või raadioseadmed, mis ei vasta nõuetele või mille märgistus/kasutusjuhend on puudulik võib seada ohtu kasutaja elu, tervise ja vara. Sellised seadmed võivad mittenõuetekohasuse korral tekitada elektrišokki, sädet (millest tekib tulekahju) jms.
- 174 Suuremaks ja massilisemaks kitsaskohaks on elektri- ja raadioseadmete importimisel osutunud RoHS direktiivi nõuete täitmine, kuid otsest ohtu kasutamisel ei ole. Sellised seadmed võivad sisaldada ohtlike keemilisi aineid (nt plii, elavhõbe, ftalaadid), mis mitte ainult ei kahjusta inimese tervist, vaid seavad ohtu keskkonnale. Selliste tagajärgede kaalukus on olulise ohuga, kuivõrd elektri- ja raadioseadmete maht turul on väga suur ning kasutajate hulk on samuti suur.
- 175 Rohe-eesmärkide saavutamisel on oluline roll energiatõhusatel elektriseadmetel. Sellest tulenevalt on olulisel kohal seadmete energiatõhususe ja ökodisaini nõuete kontrollimine.
- 176 Elektromagnetilise ühilduvusega seotud probleemid võivad segada nt seadmetevahelist andmete edastust ja seadmete toimimist, millega võib põhjustada ohtlikke olukordi (nt seadmete iseeneslik käivitumine ja peatumine, ohutust tagavate süsteemide häirimine ja elutähtsa raadioside jms häirimine). Näiteks on mitmesugused AC/DC toiteplokid peamised probleemtooted elektromagnetilise ühilduvuse tõttu, seetõttu on toiteplokid ka kõrgendatud tähelepanu all.
- 177 Raadioseadmete puhul on kõrgendatud tähelepanu all seadmed, mille eesmärk ongi tekitada raadiohäireid. Selliseks seadmeks on nt levi segaja ehk „jammer“. Seade kiirgab kindlatel sagedustel raadiolaineid, mis takistavad teiste seadmete toimivat sidepidamist. Segajad võivad häirida ka GPSi ja WLANi tööd. Levinuim on GSM segaja, mille puhul on peamisteks sihtmärkideks GSM-terminalid (nt häireseadmed, mis kasutavad GSM-sidet). Eriti kõrged turvariskid kaasnevad GPS-seadme häirimisel, kuna seadet kasutatakse navigeerimisel, pääste- ja jälgimisteenustel. Samuti on kõrgendatud tähelepanu all droonid seoses uute nõuete ja kaitsetööstuse arenguga.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 178 Sõltuvalt seadmete otstarvetest, omadustest ja parameetritest võib mittevastavate seadmete esinemise tõenäosus olla keskmine. Arvesse tuleb võtta nii Safety Gate süsteemi kaudu laekunud teateid ohtlike toodete kohta kui ka ameti enda järelevalve tulemusi.

4.3. Kontrolli ulatus

- 179 Kontrollitakse kõiki isikuid (eelkõige ettevõtjaid), kes lasevad seadmeid turule ja teevad neid turul kättesaadavaks. Seejuures kontrollitakse toodete nõuetekohasust erinevates müügikohtades sh e-kauplustes, oksjoniportaalides, samuti ka katsetuste läbiviimisega.

4.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 180 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab toote nõuetele vastavuse seadus.
- 181 Turujärelevalveasutusena on TTJA volitatud kohaldama riikliku järelevalve üldmeetmeid ning KorS §-des 30–32, 49–52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TNVS § 54 lg 2), samuti tegema kontrollteingu (TNVS § 56¹), avalikustama toote ohte puudutava teabe (TNVS § 55) ning nõudma toote märgistamist, hoiatuse avaldamist, turult kõrvaldamist, tagasinõudmist või keelata toote turule laskmine (TNVS § 56 lg 2) ja võtma näidiseid (TNVS § 56 lg 7). Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet on kohtuväline menetleja TNVS § 59–61 sätestatud väärtegudes.

5. Ehitustoodete ja masinate nõuetele vastavus: **5 – keskmine-oluline oht**

5.1. Ohuolukorra hinnang

- 182 Tagamaks tervise ja ohutuse kaitse ehitustooteid kasutavate töötajate ja ehitiste kasutajate jaoks, peab tootja tagama, et ehitustoote turul kättesaadavaks tegemisel on toode korrektselt märgistatud ning sellega on kaasas juhised ja ohutusala teave asjaomase liikmesriigi poolt määratletud keeles, mis on kasutajatele kergesti arusaadav. Arvestades tavalist hooldust, peavad ehitustooted vastama ehitistele esitatavatele põhinõuetele majanduslikult otstarbeka kasutusaja jooksul. Ehitised peavad tervikuna ja eraldi osadena sobima kavandatud kasutusotstarbeks, võttes eelkõige arvesse ehitiste olelusringi kestel neis viibivate inimeste tervist ja ohutust. Eelnimetatu täitmiseks peavad ehitustooted vastama neile kehtestatud nõuetele. Reaalse ohuga tooteliigid on nt tuleohutuse ja evakatsiooniga seotud tooted, konstruktsioonilised elemendid, kinnitusvahendid jm.
- 183 Müügil olevad masinad ja seadmed (nt elektritööriistad) peavad olema nõuetekohaselt märgistatud ja ohutud, tagamaks, et nende kasutamisega ei tekiks kahju inimese tervisele ega varale. Märgistus peab olema selge ja arusaadav, võimaldamaks kasutajal tuvastada nende omadused ja otstarbe ning tagades seeläbi korrektse ja efektiivse kasutamise. Samuti peavad masinate ja seadmete kasutamisel olema tagatud tervisekaitse- ja ohutusnõuded. Kui õigusaktis sätestatakse tootele nõue, ei või sellele nõudele mittevastavat toodet turule lasta ega kasutusele võtta.

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 184 Ehitustoode, mis ei vasta nõuetele või mille märgistus/kasutusjuhend on puudulik, võib seada ohtu inimene elu, tervise, vara kui ka keskkonna. Kui toodete toimivus ei ole tagatud võib tekkida oht elule ja tervisele. Lisaks võib ehitis muutuda kasutuskõlbmatuks. Olulise ohuga on seotud nõuetele mittevastavad tooted, mille toimivus on seotud tuletundlikkuse ja tulepüsivusega. Selliste toodete omadused on seotud tule süttimise, leviku, suitsu, mürgiste

gaaside või põlevate ja kuumade tilkade eraldumisega, millel on väga tõsine mõju inimeste elule, tervisele ja varale.

- 185 Nõuetele mittevastavad masinad ja seadmed võivad põhjustada konstruktsioonist või puudulikkust dokumentatsioonist tulenevalt ohtu inimeste tervisele, elule ja varale.

■ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 186 Sõltuvalt toodete otstarvetest, omadustest ja parameetritest võib mittevastavate toodete esinemise tõenäosus olla keskmine. Enamjaolt kasutavad ehitustooteid professionaalid ning tegemist ei ole üldjuhul lõpptootega ehk toode on mõeldud püsivaks paigaldamiseks ehitisse. Järelevalve tulemused näitavad, et enamus mittevastavusi on vormilised, samas on ka aastate jooksul olnud tõsiseid mittevastavusi, mis on katsetuste läbi kinnitatud. Aastate 2016-2020 vahemikus viidi läbi mitmeid müürikividega survetugevuse katsetusi ning enamus kordadel ei vastanud müürikivid deklareeritud survetugevuse näitajale. Kuna tegemist on tootega, mis on ehitise kandva konstruktsiooni osa, võib kahjustuda terve ehitise konstruktsioon ning ehitis muutuda kasutuskõlbmatuks.
- 187 2023. a on sagenenud teiste riikide turujärelevalveasutuste teavitused kinnitusvahendite nõuetele mittevastavusest, need tooted võivad põhjustada konstruktsioonide lagunemist ja kandevõime kadu ning selle käigus tekib oht elule ja tervisele ning ehitise püsimisele.
- 188 2023. a on järelevalve käigus tuvastatud mitmed rikkumised ehitustoodete tähistuses tuletundlikkuse osas, näiteks PVC-tüüpi katusekattematerjalide puhul. Samuti on leitud müügilt nõuetele mittevastavaid suitsuandureid. Tuleohutuse seisukohalt on sellist toodete puhul äärmiselt oluline, et need vastaksid kehtestatud nõuetele.
- 189 Turujärelevalve käigus on eelnevatel aastatel tuvastatud nõuetele mittevastava dokumentatsiooniga või ohtlikke masinaid, masinate vahetatavaid osi ja muid seadmeid.

5.2. Kontrolli ulatus

- 190 Kontrollitakse eelkõige ettevõtjaid ja tootjaid, kes lasevad tooteid turule ja teevad neid turul kättesaadavaks. Seejuures kontrollitakse toodete nõuetekohasust vajadusel ka katsetuste läbiviimisega ning erinevates müügikohtades sh e-kauplustes jms.

5.3. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 191 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab toote nõuetele vastavuse seadus (TNVS).
- 192 Turujärelevalveasutusena on TTJA volitatud kohaldama riikliku järelevalve üldmeetmeid ning KorS §-des 30–32, 49–52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TNVS § 54 lg 2), samuti tegema kontrollteingu (TNVS § 56¹), avalikustama toote ohte puudutava teabe (TNVS § 55) ning nõudma toote märgistamist, hoiatuse avaldamist, turult kõrvaldamist, tagasinõudmist või keelata toote turule laskmine (TNVS § 56 lg 2) ja võtma näidiseid (TNVS § 56 lg 7). Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet on kohtuväline menetleja TNVS § 59–61 sätestatud väärtegudes.

6. Tehniliste seadmete ja paigaldiste nõuetele vastavus: 9 – suur-kõrgendatud oht

6.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 193 Avalikus kasutuses või avalikku huvi omavate tehniliste seadmete ja paigaldiste (masinad, liftid ja köisteed, elektripaigaldised, survevadmed ja gaasipaigaldised) näol on tegu

hoonetesse või eraldi rajatisse paigaldatud tehniliste seadmete ja paigaldistega, mida kas otsest kasutavad või mille kasutamisest on mõjutatud selliste seadmetest ja paigaldistest tekkida võivaid ohte mittetundvad tavaisikud. Avalikus kasutuses või avalikku huvi omavate tehniliste seadmete ja paigaldiste puhul on oluline kuidas nad on ehitatud ja paigaldatud ning kuidas on neid kasutuses olles hooldatud ja kontrollitud. Nõuetele mittevastava tehnilise seadme ja paigaldise tulemusel võib elektrilöögi, mehaaniliste vigastuste või eralduvate ainete või tekkiva tulekahju tagajärjel tekkida õnnetus või avari, mille tulemusel tekib oht nii inimese tervisele, varale kui ka keskkonnale. Aastas juhtub keskmiselt 50 elektriõnnetust (kaasneb isikute tervisekahjustus), 50 õnnetust surveseadmete, 1-2 õnnetust masinate ja 1-2 õnnetust liftidega. Häirekeskuse andmetel saabub 450-500 gaasiga seotud ohuteatist aastas. Aastas juhtub ka keskmiselt 200 elektrist põhjustatud hoone tulekahju. Tagamaks taoliste tehniliste seadmete ja paigaldiste ohutus ja nõuetekohasus on seadme ohutuse seaduses ja selle alusel kehtestatud määrustes kehtestatud neile nende kasutusele võtmiseks ja kasutamiseks nõuded. Neis õigusaktides kehtestatud nõuete järelevalve pädevus on TTJA-l.

6.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 194 Avalikus kasutuses või avalikku huvi omavate tehniliste seadmete ja paigaldiste ohuolukorra realiseerumisel võib võimalike tagajärgedena esineda ohtu kas üksikisiku või inimgrupi elule või tervisele (elektrilöök, põletused, kehavigastused, lämbumine). Samuti võivad tekkida varalised kahjud (hävinud vara ja hooned, kahjunõuded) ja oht keskkonnale (maapinna, õhu või vee reostus mittetöötavate või kahjustatud seadmete või paigaldiste tõttu).

▪ Realiseerumise tõenäosus: *suur*

- 195 Riikliku järelevalve käigus on eelnevatel aastatel tuvastatud avalikus kasutuses või avalikku huvi omavate tehniliste seadmete ja paigaldiste nõuetele mittevastavusi ja sellest tulenevalt ohtu põhjustavate olukordade esinemisi. Arvestades avalikus kasutuses või avalikku huvi omavate tehniliste seadmete ja paigaldiste laialdasest kasutamist, otstarvet, omadusi ja parameetreid, siis sellest tulenevalt on mittevastavate või ohtlike seadmete ja paigaldiste esinemise tõenäosus suur.

6.3. Kontrolli ulatus

- 196 Kontrollitakse isikuid (sh ettevõtjaid), kes paigaldavad, võtavad kasutusele või kasutavad avalikus kasutuses või avalikku huvi omavaid tehnilisi seadmeid ja paigaldisi või teevad seoses sellise seadmega seadmetööd (vastavas ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik). Seejuures kontrollitakse seadmete sh paigaldiste, tehtavate seadmetööde ja auditite ning isikute kompetentsuse nõuetekohasust ja ohutust.

6.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 197 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab seadme ohutuse seadus (SeoS).
- 198 SeOS-s sätestatud nõuetele üle riikliku järelevalve teostamisel võib TTJA kohaldada KorS §-des 30—32 ja 49—53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid KorS-s sätestatud alusel ja korras ning kasutada tehnilisi tõkkeid (SeOS § 15 lg-d 1 ja 2). TTJA võib selgitada välja seadme, seadmetööde või seadmega seotud protsesside tõttu toimunud avariide ja

õnnetusjuhtumite tehnilisi tekkepõhjusti (SeOS § 15 lg 3). TTJA on SeOS-s sätestatud väärtegade kohtuväline menetleja (SeOS § 18).

7. Mõõtevahendite ja mõõtetevgevuse nõuetelevastavus: **5 – keskmine-oluline oht**

7.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 199 Tagamaks mõõtevahendi, mõõtetulemuse ja kinnispaki mõõteseadusest tulenevatele nõuetele vastavust peavad mõõtevahendid, nende kasutamine ja kinnispakid ning nende käitlemine vastama seaduses kehtestatud nõuetele. Mõõtevahendite nõuetele vastavuse tagamiseks rakendatakse mõõtevahendeid reguleerivates EL õigusaktides mõõtevahendite turule laskmisel ja kasutusele võtmisele vastavaid vastavushindamise protseduure. Mõõtevahendite kasutamisel peab neid mõõteseaduses ettenähtud juhtudel taatlema või kalibreerima. Mõõtetulemuse nõuetele vastavuse tagamiseks tuleb kasutada taadeldud või kalibreeritud mõõtevahendit ning tõendatud jälgitavuse nõude korral peab pädev mõõtja olema akrediteeritud või erialaselt pädevaks mõõtjaks tunnistatud ning järgima asjakohast (sh õigusaktis toodud) mõõtemetoodikat. Tagamaks kinnispakkide tätekoguse nõuetele vastavust peab järgima kinnispakkidele ja nende käitlemisele kehtestatud nõudeid.
- 200 Eestis on igapäevaselt kasutusel miljonid mõõtevahendid ja toodetakse või müüakse miljoneid kinnispakke. Nõuetele mittevastava mõõtevahendi, mõõtetevgevuse või kinnispakkide käitlemise tagajärjeks on reeglina majanduslik või õiguslik kahju. Kahju suurus võib varieeruda suures ulatuses. Üksikisikule ei pruugi kahju olla suur, küll aga ettevõtte, kes nõudeid rikub (näiteks jätab tarbearvestid taatlemata ja need võivad mõõta tarbija kahjuks), võib see tekitada suurele hulgal üksikisikutele märkimisväärse kahju.

7.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 201 Mõõtevahendite, mõõtetevgevuse ja kinnispakkide käitlemise mille nõuetele mittevastavuse korral põhjustatakse üldiselt majanduslik kahju, sh saadakse tegelikust mõõteveast või kohustuste mittetäitmisest tulenevalt põhjendamatult kasu (taatlustegevuse nõuete rikkumisega majandusliku kahju tekitamine). Erinevat liiki nõuete rikkumisega kaasneva majanduslikult kahjulike tagajärgede raskus võib olla erinev. Üksiku nõuetele mittevastava mõõtevahendi ühekordne taatlemine, vastavushindamine, kasutamine või kinnispaki käitlemine ei põhjusta reeglina küll suurt majanduslikku kahju, kuid pika aja jooksul või paljude samasuguste mõõtevahendite samaaegsel kasutamisel või kinnispakkide käitlemisel võib kahju suurus olla väga suur. Riikliku järelevalve käigus on näiteks tuvastatud suures mahus taatlemata metroloogilistele nõuetele mittevastavate tarbearvestite kasutamist, millega hoiti kokku ja põhjustati kokkuvõttes väga suures mahus majanduslikku kahju. Vastavushindamisasutuse poolt nõuete rikkumisega põhjustatav paljude nõuetele mittevastavate mõõtevahendite turule laskmine ja kasutamine tooks kaas suure majandusliku kahju paljudele osapooltele. Samas formaalsete kohustuste mittetäitmisega ei kaasne mõõtetulemusest või muul moel osapooltele üldjuhul suurt majanduslikku kahju. Kokkuvõttes võib siiski hinnata tagajärje tekkimise kaalukust oluliseks.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 202 Ohuolukorra hinnangu ja realiseerumise tõenäosuse määramisel võetakse arvesse eelmiste perioodide taatlusstatistikat ja eelmise perioodi menetluste tulemusi. Selle põhjal võib järeldada, et erinevat liiki nõuete rikkumise tõenäosus võib olla erinev. Kõrgendatud ohtu kujutavate juhtumite näol on tegemist harvaesinevate juhtumitega ehk realiseerumise

tõenäosus on madal. Formaalsete kohustuste mittetäitmise, millega ei kaasne mõõtetulemusest või muul moel osapooltele kahju, realiseerumise tõenäosus on seevastu suur. Kokkuvõttes võib hinnata mõõtevahendite, mõõtetegevuse ja kinnispakkide käitlemise nõuete rikkumise tõenäosust keskmiseks.

7.3. Kontrolli ulatus

- 203 Kontrollitakse turule lastavaid mõõtevahendeid müügikohtades ja tollis. Kontrollitakse võrguettevõtjate, kauplejate, kokkuostjate või järelevalveasutuste kasutatavaid mõõtevahendeid ja nende taatluskohustuse täitmist. Kinnispakkide tootjaid ja importijaid. Pädevate mõõtjate, taatluslaborite ja vastavushindamisasutuste tegevuse nõuetele vastavust.

7.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 204 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab mõõteseadus (Mõõts). Järelevalve teostamiseks võib kohaldada riikliku järelevalve üldmeetmeid ja korrakaitseaduse §-des 30–32 ja 49–52 sätestatud erimeetmeid. Korrakaitseorgan võib korrakaitseaduse §-s 50 sätestatud tingimustel siseneda ruumi ja territooriumile, kus kasutatakse kohustusliku metrooloogilise kontrolli alla kuuluvat mõõtevahendit, samuti kohta, kus taadeldakse või hoitakse turule laskmiseks või kasutusele võtmiseks mõeldud mõõtevahendi, tehakse mõõtevahendi vastavushindamist, käideldakse kinnispakke või mõõtemahutina kasutatavaid pakendeid. Vajadusel tehakse ettekirjutus või viiakse läbi vääртеomenetlus.

8. Kaevandamise ohutusnõuete rikkumine: 7 – väike-kõrgendatud oht

8.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 205 Maavarade kaevandamisega kaasnevad mitmed riskid. Kõige levinumad ennetatavad ohuolukorrad on näiteks põlengud turbatootmisaladel ning varisemis- või kukumisohtlikud piiramata ja/või märgistamata nõlvad karjäärides. Täiendavalt võib valede töövõtete või juhendamata töötajate rakendamisel esineda õnnetusi rasketehnikaga või varinguid. Kaevandajatel on kohustus rakendada parimat võimalikku tehnoloogiat ja meetmeid riskide maandamiseks. Seejuures tuleb ka keskkonnamõjud minimeerida. Metoodika ja ohutust tagavad meetmed määratakse kaevandamisprojekti, mis on koostatud erialateadmistega isiku poolt. Siinkohal on oluline, et kaevandamine toimuks projekti kohaselt. Kaevandatavaid objekte on Eestis mitusada, millest paljud töötavad perioodiliselt vastavalt kohalikule nõudlusele. Mitmete tegurite (ajaline surve, kulude kokkuhoid jms) tõttu võib esineda kõrvalekaldeid projektist.

8.2. Ohuolukorra hinnang

■ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 206 Kaevandamise ohutusnõuete eiramisega võidakse tekitada ulatuslikku keskkonnakahju (nt turbatootmisala põleng) tervisekahjustusi ning inimelude kaotusi (õnnetused rasketehnikaga, kukumised nõlvadelt ja varingud). Täiendavalt võib esineda kahju kolmandate isikute varale.

■ Realiseerumise tõenäosus: *väike*

- 207 Ohutusnõuete eiramisel ei kaasne ilmtingimata õnnetus, küll aga tõuseb õnnetusjuhtumi esinemise tõenäosus ja tagajärgede kaalukus. Seniste kontrollide põhjal esineb väiksemaid

rikkumisi ja kõrvalekaldeid võrdlemisi sageli, kuid reaalse õnnetuste esinemise sagedus on madal.

8.3. Kontrolli ulatus

- 208 Kontrollitakse kavandamisega seotud tegevuste kohustuslikku dokumentatsiooni (sh projekt ja ohutusjuhised) ning teostatakse kohapealseid kontrolle kaevandamisega tegelevates ettevõtetes. Seejuures on kõrgendatud tähelepanu all suurte tootmismahtudega objektid, hiljuti tegevust alustanud ettevõtted.

8.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 209 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab maapõuaseadus (MaaPS).
- 210 Korrakaitseorgan võib MaaPS-s sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseaduse §-des 30, 31, 32, 45, 49, 50 ja 51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras (MaaPS § 108).

9. Ohtliku kemikaali käitlemisnõuete rikkumine: 8 – keskmine-kõrgendatud oht

9.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 211 Käitlemisnõuete rikkumise ohtlikes ja suurõnnetuse ohuga ettevõttes saab jagada nelja gruppi:
- 1) seadmete käitamisest tulenevad riskid - kemikaalide pihkumised, põlengud, lekked, mittesoojitavad kemikaalide segunemised, mille põhjuseks võivad olla seadmete tehnilised rikked, valed töövõtted, inimlik eksitus ja hooletus;
 - 2) vead organisatsiooni juhtimises - ohutuse tagamise süsteemi kirjelduses (OTSK) ei kajastu ettevõtte tegelik toimimine, ilustab olukorda või annab tulevikuvisioni, või ohtlikke kemikaale käitleb ettevõtte, kellel puudub selleks pädevus ja vastavad load. Organisatsioonis puudub väljatöötatud suurõnnetuse vältimise poliitika, sh puudub juhtkonnapoolne ülevaatus ning OTSK-i tõhususe ja sobivuse perioodiline hindamine, selle rakendamine ja süstemaatiline auditeerimine;
 - 3) puudulikult teostatud riskide hindamine/hädaolukorraks valmisolek - ettevõtte poolt koostatud ja esitatud dokumentides ei kajastu kõik riskid, mis võib tähendada, et ettevõtte ei ole endale kõiki riske teadvustanud, mis omakorda tingib ohuolukorda ennetavate ja õnnetusjuhtumit leevendavate meetmete puudulikkuse. Kindlasti on üheks faktoriks ka valesti arvutatud ohualad (kaardid) või käideldavate ohtlike kemikaalide kogused teabelehel ei vasta tegelikkusele (sh tegelikud kogused on suuremad);
 - 4) inimlikud eksimused - töötajate puudulik ohutusalane koolitus, osaline või puudulik kontroll, märgistamisnõuete rikkumine.

9.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 212 Kemikaalide sattumisel keskkonda võib kaasneda keskkonnareostus, tulekahju, plahvatus, mürgipilvede levik. Kui nimetatud protsesse ei suudeta kontrolli alla saada, siis õnnetuse tagajärjed võivad olla väga ulatuslikud. Nõuetekohase ohumärgistuse puudumine võib kaasa tuua valede kemikaalide kokkusattumise, millele võib järgneda tulekahju, plahvatus, keskkonnareostus. Riskide ainult osaline teadvustamine ja ennetavate meetmete puudulik rakendamine, võib viia tõsise õnnetuseni. Õnnetuseni võib viia ka olukorra ilustamine

OTSK-is. Valed ohualad võivad eksitada õnnetuse korral, eelkõige evakuatsiooni ja päästetööde teostamist. Lisaks loa puudumine võib tähendada, et ettevõtte ei ole teadvustanud võimalikke riske. Teabelehel tegelikkusest väiksemad kogused võivad kaasa tuua valesti määratletud ettevõtte ohtlikkuse kategooria ja sellest tulenevalt koostatakse valed KemS-i dokumendid ja toimub puudulik/ mittetäielik riskide käsitlemine (maandamine).

■ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 213 Kemikaalide käitlemisel juhtub väikeseid lekkeid, pihkumisi sageli (avariiklapid, vananenud tihendid, toodete laadimine), kuid nendega on tehnoloogilises protsessis arvestatud ja ettevõtte suudab need protsessid hoida kontrolli all. 2010.-ndatel aastatel on toimunud mõned põlengud, mis pole väljunud ettevõtte territooriumilt. Igal aastal leidub suurõnnetuse ohuga ja ohtlikke ettevõtteid, kes pole oma dokumente ajakohastanud või on jäänud sellega hiljaks. Ohumärgistuse puudumist esineb paaris ettevõttes aastas, on juhtumeid, kus teabelehes toodud kogused ei vasta tegelikule olukorrale.

9.3. Kontrolli ulatus

- 214 Ohuprognoosi põhjal koostatakse koostöös Päästeametiga iga-aastased tööplaanid pidades silmas viie aasta intervalli. Regulaarse järelevalve käigus kontrollitakse ettevõtete poolt esitatud dokumentide vastavust tegelikule olukorrale, vaadatakse, kuidas ettevõtte enda poolt kehtestatud reegleid täidab ning tagab üldist töökultuuri ja heakorda territooriumil. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2012/18/EL (nn SEVESO III direktiiv) artikkel 20 lg 4 annab A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtte kontrolli sageduseks minimaalselt 1 kord aastas ja B-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõttele minimaalselt 1 kord 3 aasta jooksul. Lisaks tehakse koostööd teiste riiklike järelevalveasutustega (ühiskontrollid) ja vahetatakse infot. Olulisel kohal on ka rahvusvaheline koostöö ja teabe vahetamine teiste riikide pädevate asutuste ning rahvusvaheliste organisatsioonidega. Täiendavalt koostatakse infomaterjale (sh juhendeid) ja korraldatakse teabepäevi ettevõtjatele teadlikkuse tõstmiseks. JVIS-esse kantud järelevalve tulemuste osas teostatakse analüüsi ning hinnatakse järelevalve käigus tuvastatud probleemseid kohti, millele oleks vaja järgmisel järelevalve perioodil suuremat tähelepanu pöörata.

9.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 215 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab kemikaaliseadus (KemS).
- 216 Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet on volitatud riikliku järelevalve teostamisel kohaldama riikliku järelevalve üldmeetmeid, KorS §-des 30, 31, 32, 44, 45, 49, 50, 51, 52 ja 53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid ning täitma Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1907/2006 (REACH-määrus) art 20 tulenevaid kohustusi (KemS § 39 ja § 40 lg 2). TTJA on KemS §-des 43, 44, 47 ja 49 sätestatud väärtegade kohtuväline menetleja (KemS § 50 lg 1 p 3). Ettekirjutuse täitmata jätmisel on õigus määrata sunniraha (KemS § 30 lg 3).

10. Lõhkematerjali käitlemisnõuete rikkumine: 7- väike-kõrgendatud oht

10.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 217 Lõhkematerjali käitlemine on lõhkematerjali valmistamine, võõrandamine, omandamine, valdamine, hoidmine, vedu, kasutamine, hävitamine ja pürotehnilise toote valmistamine.

- 218 Tsiiviilotstarbelisi lõhkematerjale kasutatakse laialdaselt kaevandamistegevuses ja ehitiste varistamiseks. Lõhkematerjali käitlemisega kaasnevad paratamatult mitmed riskid. Riskide maandamiseks on valdkond ulatuslikult reguleeritud. Lõhkematerjalide hoiustamisega tuleb tagada kindlad hoiustamistingimused. Täiendavalt tuleb tagada julgeoleku kaalutlusel lõhkematerjali käibe jälgitavus – tuleb välistada kõrvaliste isikute ligipääs lõhkematerjalile ning pidada arvestust lõhkematerjalide üleandmise kohta. Muuhulgas peavad kasutatavate lõhkematerjalide omadused olema tootja poolt tõendatud tootmisohje ja selle alusel väljastatud dokumentidega.
- 219 Lõhkematerjalide kasutamisel karjäärides tehtavatel lõhketöödel tuleb tagada minimaalne mõju ümbritsevatele ehitistele (sh ka seismiline mõju) ning välistada oht inimestele. Lõhketöö teostamise eelduseks on lõhketöö projekt, milles määratakse lõhketöö ohutud parameetrid ja leevendusmeetmed riskide maandamiseks. Lõhketööd võib teha ainult projekti kohaselt. Järelevalve seisukohast on oluline jälgida, et projektis ei esineks valearvestusi ja lõhketööde teostamisel järgitakse projektis sätestatud.
- 220 Lõhkematerjali käitlemine toimub ka materjali ladustamise kohtades. Ladustamise koha kasutuselevõtmisel on sellel väljastatud käitamisluba, millega hinnatakse asukoha ja ehitise sobivust vastava ohuklassi ja koguse lõhkematerjali ladustamiseks.
- 221 Lõhkematerjalide vedu saab teostada autojuht, kes on läbinud ADR koolituse ning lõhkematerjalide veoks kasutatavad veokid vastavad ADR-s kehtestatud nõuetele. Veokite ja juhtide vastavust kehtestatud nõuetele kontrollivad lõhkematerjale käitlevad ettevõtted enne veoteenuse kasutamist.

10.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 222 Lõhkematerjali käitlemisnõuete rikkumisel on õnnetusjuhtumi korral inimeste kaotus tõenäoline. Täiendavalt võib esineda ulatuslik kahju varale ja keskkonnale. Lõhkematerjalide sattumine kõrvaliste isikute valdusesse kujutab endast ka julgeolekuriski.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *väike*

- 223 Senise kogemuse põhjal on õnnetuse esinemise tõenäosus võrdlemisi väike. Ettevõtted on ise motiveeritud igasuguseid õnnetusi vältima ning regulatsioone järgitakse üldiselt hoolikalt.
- 224 Lõhketöödest tuleneva vibratsiooni tõttu esitatakse TTJA-le aeg-ajalt kaebusi, ent kaebused esinevad juba piirnormist tunduvalt madalama vibratsiooni intensiivsuse juures. Vibratsiooni piirnormide ületamise seisukohast rikkumisi tuvastatud ei ole.

10.3. Kontrolli ulatus

- 225 Kõigil lõhkematerjali käitlejatel on sellekohane tegevusluba, käitlemiskohal on käitamisluba ning ettevõttes korraldab lõhkematerjalide käitlemist käitlemise korraldaja, kes tagab lõhkematerjali ohutu käitlemise ja käibe korraldamise õigusaktides sätestatud nõuete kohaselt ning juhendab lõhkematerjali vahetut käitlejat ja koordineerib tema tegevust.
- 226 Ohtlikuma lõhketöö (lõhketööd, mille vahetus läheduses on kolmandate isikutele kuuluvad ehitised) projektid tuleb kooskõlastada TTJA-ga ohtlikuma lõhketöö loataotluse menetluse käigus. Projektis seatud tingimuste ja lõhketööde ohutusnõuete täitmist kontrollitakse pisteliselt paikvaatluste ja dokumentatsiooni kontrollimisega. Kaebuste kontrollimiseks

hinnatakse lõhketöödel kasutatud parameetreid lõhkamiskaartide ja seismograafiliste mõõdistamiste põhjal. Vajadusel teostatakse täiendavaid mõõtmisi. Kontrollitakse pürotehniliste toodete ja lõhkematerjali nõuetele vastavust, dokumentatsiooni, isikute pädevustunnistusi, ettevõtetele väljastatud lubasid ja hoiukohtadele sätestatud nõudeid ja müügi kehtestatud piirangutest kinnipidamist.

10.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 227 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab lõhkematerjaliseadus (LMS).
- 228 LMS § 43 lg 1 ja 2 kohaselt võib TTJA riikliku järelevalve tegemiseks kohaldada KorS § 30, 31, 32, 37, 38, 44, 47, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid ning teha kontrollteingu TNVS § 54 tingimustel ja korras. Samuti on TTJA kohtuväliseks menetlejaks LMS § 44–51 nimetatud väärtegudes.

11. Pürotehnilise toote käitlemisnõuete rikkumine: 7- väike-kõrgendatud oht

11.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 229 Pürotehniliste toodete käitlemine tähendab selle võõrandamist, omandamist, valdamist, hoidmist, vedu, kasutamist ja hävitamist. Pürotehnilise toote valmistamist loetakse lõhkematerjaliseaduse kohaselt lõhkematerjali käitlemiseks. Tsiviilotstarbeliste pürotehniliste toodete käitlemist reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/29/EL pürotehniliste toodete turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 178, 28.06.2013, lk 27–65). Direktiiv kehtestab direktiivi kohaldamisalas olevate pürotehniliste toodete kategooriatesse jaotumise nende kasutusviisi, otstarbe, ohu- ja mürataseme järgi, vanuselised piirangud toodete võõrandamisel ning piirangud ja kvalifikatsiooninõuded teatud kategooria (F4, T2, P2) pürotehniliste toodete käitlemisel. Pürotehniliste toodete käitlemiseks peab ettevõttel olema pürotehniliste toodete käitlemise tegevusluba, pürotehniliste toodete käitlemiskohas käitamisluba ning ettevõttes korraldab pürotehniliste toodete käitlemist pürotehniliste toodete käitlemise korraldaja, kes tagab ettevõttes pürotehnilise toote ohutu käitlemise ja käibe korraldamise õigusaktides sätestatud nõuete kohaselt; juhendab ja nõustab pürotehnilise toote võõrandamisel pürotehnilise toote müüjat ulatuses, mis tagab ohutusnõuete täitmise ja tarbijale pürotehnilise toote kasutamiseks vajaliku teabe andmise ning koordineerib pürotehnilise toote käitlemisel ettevõtte töötajate tegevust.
- 230 Pürotehnilise toote käitlemisel võivad ohuolukorrad tekkida järgmistel viisidel:
- 1) võõrandamisel on suurem ohu tekkimise võimalus, kui tooted on müügikohas paigutatud selliselt, et need on kõrvalisele isikule kättesaadavad, kui ei järgita vanuse- ja müügipiirangu nõuet (väga oluline ka võõrandamisel e-poodide ja sotsiaalmeedia kanalite kaudu), võõrandatav toode ei vasta nõuetele (puudub vastavushindamine / CE-märgistus, eestikeelne kasutusjuhend, toode on defektne või aegunud);
 - 2) hoidmise puhul tekib oht, kõrvuti asetsevad mitu müügikohta, kui laole ei ole väljastatud käitlemiskoha käitamisluba, ladu ei ole tähistatud ohumärkidega, ei ole kinni peetud tuleohutusnõuetest, hoitakse koos omavahel mittesobivate ohuklassidega tooteid, ei ole täidetud tootja poolt ettenähtud tingimused (temperatuur, niiskus), puudub pädev personal;
 - 3) veo puhul on oht, kui ei täideta ohtliku veose autoveo reegleid ehk ADR nõudeid (vale sõiduk, kogused), omavahel mittesobivate ohuklasside kooshoidmine;
 - 4) ilutulestiku tegemisel (kasutamine) tekib oht, kui toodet ei käidelda tootja poolt ettenähtud viisil, toote vale kasutamine (maapinnale paigaldamine, mitte toestamine, toote käes süütamine, toodete ühendamine, jne.);

- 5) valmistamise puhul tekib oht, kui segatakse kokku valesid komponente, kasutatavaid komponente ei hoita nõuetele vastavalt, puudub pädev personal.

11.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 231 Pürotehniliste toodete käitlemisnõuete rikkumisel on õnnetusjuhtumi korral tõenäoline inimesele raskete kehaliste vigastuste tekitamine, suures koguses pürotehniliste toodete massplahvatuse korral ka lisaks inimeste kaotus. Täiendavalt võib esineda ulatuslik kahju varale ja keskkonnale.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *väike*

- 232 Viimase 10 aasta sees puuduvad teated suurematest õnnetustest kas hoiustamisel või vedamisel. Üldiselt saab väita, et ettevõtted on teadlikud võimalikest ohtudest ning tulenevalt eeltoodust on ohu tekkimise tõenäosus madal. Küll aga juhtub igal aastal õnnetusi tavakasutajatega ilutulestiku tegemisel. Ennekõike on need tingitud toote vales kasutamisest (kasutusjuhendi mitte läbilugemine). TTJA-d on teavitatud ka defektsetest toodetest, mis peale süütamist lagunesid koost ning põhjustasid ohuolukordi, kuid need lõppesid kannatanuteta. Samas tuvastab TTJA igal aastal sotsiaalse meedias müügikuulutusi, kus eraisikud pakuvad müügiks pürotehnilisi tooteid, mistõttu tuleb selle valdkonna järelevalvele pöörata senisest suuremat tähelepanu.

11.3. Kontrolli ulatus

- 233 Kontrollitakse pürotehnilise toote nõuetele vastavust, dokumentatsiooni, isikute pädevustunnistusi, ettevõtetele väljastatud lubasid ja hoiukohtadele sätestatud nõudeid ning müügile kehtestatud piirangutest kinnipidamist.

11.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 234 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab lõhkematerjaliseadus (LMS).
- 235 LMS § 43 lg 1 ja 2 kohaselt võib TTJA riikliku järelevalve tegemiseks kohaldada KorS § 30, 31, 32, 37, 38, 44, 47, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid ning teha kontrollteingu TNVS § 54 tingimustel ja korras. Samuti on TTJA kohtuväliseks menetlejaks LMS § 44–51 nimetatud väärtegudes.

12. Vabaajateenuste ohutusnõuete rikkumine: 7 – väike-kõrgendatud oht

12.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 236 Teenuse pakkuja vastutab teenuse ohutuse eest. Teenuse pakkumisel ja osutamisel on teenuse pakkuja kohustatud rakendama teenuse eripäraga vastavuses olevaid meetmeid (sh riskihindamine tulenevalt teenuse eripärast). Tagatud peab olema vajaliku ja tõese teabe saamine teenuste kohta teadliku valiku tegemiseks ning õigeaegset teavet teenusega seotud riskide kohta.
- 237 TTJA on kaardistanud erinevad pakutavad vabaajateenused ning võib selle tulemusena öelda, et turul pakutakse hinnanguliselt ca 70-80 erinevat vabaajateenust – erinevad veega seotud tegevused, ronimisatraksioonid, erinevate sõidukitega pakutavad teenused, erinevad taktikalised mängud, muud teenused.

- 238 Vabaajateenuste valdkonda iseloomustab pidev muutumine - tekib järjest uusi teenuseid st valdkond on pidevas arengus ja muutumises. Tihtipeale on pakutavad teenused ekstreemsed ning nõuavad teenuse kasutaja erilist ettevalmistust ja eneseületust. Järjest enam hakatakse nn ekstreemteenuseid suunama laiale kasutajagrupile sh lastele.
- 239 Kõrgendatud ohuga on eelkõige lastele suunatud teenused (mängutoad, õhkbatuudid, ronimisatraktsioonid jne), kuid ka talveteenused nagu nt suusa- ja tuubimäed. Selliste teenuste pakkumisel (ohutus)nõuete eiramine ning mittejärgmine sh tehniliste seadmete/masinate tehniline seisukord võib seada ohtu teenuste kasutajate elu ja tervise. Samuti juhul, kui teenuse kasutajad ise ei järgi selliste teenuste kasutamisele seatud (ohutus)reegleid, riskivad nad nende eiramisel oma elu ja tervisega.

12.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 240 Vabaajateenuste ohutusnõuete mittejärgimine võib seada ohtu inimese elu, tervise ja vara. On olnud juhtumeid, kus vabaajateenuse kasutamine on lõppenud kasutaja tõsiste vigastuste või surmaga, seega on teenuse ohutuse mittetagamisel ja ohutusnõuete mittejärgimisel tõsised tagajärjed.
- 241 Teenuseid võidakse pakkuda viisil, kus ei järgita ohutusnõudeid, sh ei järgita seadme või kasutatava isikukaitsevahendi tootja kasutus-, hooldus- ja paigaldusjuhiseid, läbi mõtlemata on teenuse ohutusega seotud riskid ning nende maandamine, ei anta piisavalt teavet teenuse ohutuks kasutamiseks ning esitatakse eksitavaid lepingutingimusi. Eelkõige on seatud ohtu riskirühmad (nt lapsed), kelle kogemus ei ole piisav, et kõiki riske hinnata. Lisaks võib teenuse osutamisel kasutatava tehnilise seadme õigeaegselt läbiviimata audit seada ohtu nii teenuse kasutaja kui ka ettevõtte töötaja elu ja tervise.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *väike*

- 242 Ettevõtjate teadlikkus valdkonna nõuetest on küll tõusnud, kuid arvestades valdkonna pidevat muutumist (tekib nii uusi teenuseid kui ka uusi ettevõtjaid), on võimalus, et erinevate teenuste spetsiifikast tulenevaid ohte ei osata alati ette näha. Ohu realiseerumise tõenäosus on väike juhul, kui ettevõtja täidab omapoolseid kohustusi ja rakendab ohutusmeetmeid vastavalt teenuse eripärale.
- 243 Ohuolukorra realiseerumise tõenäosus suureneb kui ettevõtjad ei järgi ohutusnõudeid sh tehniliste seadmete paigaldus-, hooldus- ja kasutusjuhiseid, aga ka juhul, kui teenuse kasutajad ise ei järgi (ohutus)reegleid.
- 244 Nõuete mittejärgimine võib põhjustada vigastusi, surmasid ja varalisi kahjusid.

12.3. Kontrolli ulatus

- 245 Kontrollitakse teenuse pakkujaid, kelle suhtes on ametile laekunud vihjeid ohutusnõuete mittejärgimise osas ning pisteliselt ettevõtjaid, kes pakuvad eelkõige lastele suunatud teenused.

12.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 246 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab tarbijakaitseseadus ja toote nõuetele vastavuse seadus.

- 247 Turujärelevalveasutusena on TTJA volitatud kohaldama riikliku järelevalve üldmeetmeid ning KorS §-des 30–32, 49–53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TKS § 62 lg 1, TNVS § 54 lg 2), samuti tegema kontrollteingu (TKS § 63), teostama teenuse pakkumiseks kasutatava toote ohutuse ja nõuetele vastavuse kontrolli (TNVS § 54 lg 1). Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet on kohtuväline menetleja TKS § 68 sätestatud väärtegudes.

Ehitus- ja raudteeosakond

1. Kasutusest välja langenud ja peremehetud ehitised: 8 – keskmine-kõrgendatud oht

1.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 248 Eestis on märkimisväärsel arvul hooneid (enamasti nõukogude aegsest perioodist), mida nende omanikud ei kasuta ega hoolda regulaarselt või mille omanikud ei ole teada. Kasutusest välja langenud hooned ja muud ehitised tekivad eelkõige põhjusel, kuna nendel ehitistel puudub täna asjakohane funktsioon ja kasutamise vajadus ning nende korrashoiuks vajalik investeering oleks kordades suurem kui tulu, mida antud ehtis omanikule tooks. Samuti ei ole sellistesse hoonetesse või rajatistesse juurdepääs takistatud, mille tõttu neid võivad omavoliliselt kasutada kodutud või neis võivad viibida lapsed ja noorukid või muud isikud, kes ei suuda hinnata hoone või rajatise ohutust. Ehtis peab olema ohutu selle püstitamisest lammutamiseni. Kuna ehitise suhtes avaliku korra eest vastutaval isikul puudub huvi avaliku korra tagamiseks või selline isik on teadmata, siis on sellised ehitised tavalisest ohtlikumad ja nendest võib võrreldes teiste ehitistega esineda rohkem ehitisele esitatavate nõuete rikkumisi. Seetõttu tuleb tõhustada ehitiste kasutusjärgset riiklikku järelevalvet ja tagada selliste ehitiste esmane ohutus.

1.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 249 Kasutusest välja langenud ehitise puhul on tõenäoliselt selle projekteeritud eluiga läbi saanud ning nende puhul ei ole teostatud ka vajalikku rekonstrueerimist, lisaks võib esineda keskkonnast tulenevaid kahjustusi (niiskus, mädanemine). Selletõttu on võimalik hoone varisemine või süttimine, sh põrandate/lagede läbivajumine vms. TTJA-le on laekunud igaaastaselt paarkümmend kaebust selliste hoonete kohta, lisaks teavitatakse katmata ja tähistamata kaevudest. Lisaks on antud probleemile juhtinud tähelepanu Riigikontroll oma 2016.aasta aruandes „Järelevalve ohtlike ehitiste üle valdades ja linnades“, milles tõdeti, et kohalikud omavalitsused ei tegutse selliste ehitistega seaduses ettenähtud määral. Antud olukord ohustab inimeste elu ja tervist, kes varingu, süttimise või muu juhtumi ajal juhuslikult hoones või selle vahetus läheduses viibivad. Seega esineb kõrgendatud oht (oht inimeste elule ja tervisele), asulas ka oht lähedal asuvatele ehitistele (suur varaline oht) ning oht keskkonnale (suur keskkonnaoht).

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 250 Kasutusest välja langenud ehitistel ei ole teada avaliku korra eest vastutavat isikut või ei ole see isik huvitatud ehitisega seotud avaliku korra tagamisest. Arvestades ka TTJA-le igaaastaselt laekuvaid kaebusi nimetatud ehitiste kohta, tuleb pidada ohu realiseerumise tõenäosust keskmiseks, kui ehitistes viibitakse või neid kasutatakse. 2021. aastal TTJA poolt läbi viidud ohtlike ehitiste teavituskampaania käigus kaardistati omakorda 215 kodanikele ohtlikuna tunduvat ehitist.

1.3. Kontrolli ulatus

- 251 Kontrollitakse avalikus kohas asuvaid hooneid, mille puhul võib esineda oht hoone varisemiseks või mõneks muuks õnnetuseks, mis tuleneb hoone halvast seisukorrast. Kasutusest välja langenud hoonete puhul kontrollitakse, kas a) avaliku korra eest vastutav isik on olemas ja teada; b) kas kõrvaliste isikute ehitisele juurdepääs on tõhusalt takistatud

ning c) kas ehitise vastab minimaalsetele ohutusnõuetele määral, et sellest tingitud süttimise, varisemise vms oht on tõrjutud.

1.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 252 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab ehitusseadustik (EhS) § 130 lg 3 p 2
- 253 Ohu esinemisel alustab TTJA järelevalvet, sätestades ohu likvideerimiseks asjakohaseid nõudeid. Kuni asja sisulise lahendamiseni võib taotleda politseilt/päästeametilt ametiabi korras viibimiskeelu kohaldamise otsustamist ja selle tagamist, ning kohaliku omavalitsuse üksuselt hoonetes viibivate isikute suhtes sotsiaalteenuste osutamise või eestkostetasutuse kohustuste täitmist.

2. Möödunud või lähiajal lõppeva kasutuseaga korterelamud: 9 – suur-kõrgendatud oht

2.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 254 Üldjuhul on korterelamu projektijärgne kasutusiga 30–50 aastat. Tavapärase kasutusea möödumine ei tähenda, et hoone ei vastaks nõuetele või oleks ohtlik, kuid on tavalisest suurem tõenäosus, et mõned hoone konstruktsioonid võivad olla nõrgenenud ning hoone seisukord vajab täiendavat kontrolli. Muutused korterelamu konstruktsioonides sõltuvad sellest, kui kvaliteetne on olnud ehitus, millised muudatused on toimunud hoonet ümbritsevas keskkonnas (sh maapinna muutumine) ja kuidas on hoonet hooldatud, sh kas hoone on läbinud vahepealsel ajal tervikliku rekonstrueerimise. Korterealamud, mis on ehitatud enne 1990-ndaid võivad olla ohtlikumad ka selletõttu, et on suurem tõenäosus, et neid on hiljem ümber ehitatud (lammutatud korterites (mitte)kandvaid vaheseinu, tehtud avasid kandvatesse vaheseintesse, ehitatud rõdusid kinni või rõdude arvelt laiendatud tubasid ja muud sellist) nõuetele mittevastavalt. Paljud sellised ümberehitused toimuvad ilma eel- ja järelkontrollita. Kui eraldivõetuna ei pruugi sellised ümberehitused olla hoone püsivuse seisukohalt ohtlikud, siis paljud sellised muudatused koostoimes hoone konstruktsioonide tugevuse vähenemisega võivad tuua kaasa ohu hoone püsivusele.

2.2. Ohuolukorra hinnang

■ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 255 Hoone seisukorda hindamata (ehitise auditit tegemata) on võimalik, et hoone või mõni selle konstruktsioon annab järgi (puruneb) ning see võib põhjustada inimes(t)e surma, tervisekahjustuse või suure varalise kahju (nt kukub rõdu alla, kuid välistatud ei ole ka hoone tervikuna või püstaku varing). 2009.aastal viidi Tallinna Tehnikaülikooli Ehitusteaduskonna poolt läbi uuring „Eesti eluasemefondi suurpaneel-korterelamute ehitustehniline seisukord ning prognoositav eluiga“, millest toodi välja, et suurpaneel-alamute renoveerimine nende energiatõhususe, sisekliima ja tarindite olukorra parandamiseks on hädavajalik. 2012. aastal viidi Tehnilise Järelevalve Ameti tellimusel läbi uuring „1960...1990 ehitatud korterelamute rõdude esipiirdepaneelide tüüpide kaardistamine“, kus toodi välja, et rõdupiirete kinnituste puhul on amortisatsioon teinud oma töö, paljudel hoonetel on need avariilises seisukorras ning mitmekümne aasta pärast ei ole neid piirdeid enam mõistlik ka tugevdada ja renoveerida. Nõukogudeaegse hoonefondi renoveerimine on edenenud pigem aeglaselt tempos ning probleem on jätkuv. Näiteks 2020.aasta maikuuks kukkusid Kivi-Vigala külas Sääla tee 8 korterelamul küljest rõdud, tõmmates endaga kaasa osaliselt kandva välisseina.

■ Realiseerumise tõenäosus: *suur*

- 256 Nõukogudeaegsed suurpaneelalamute projekteeritud elueaks on üldjuhul 50 aastat (teatud juhtudel ka 30 aastat). Antud suurpaneelalamuid on Eestis ehitatud perioodil 1960 kuni 1990, millest tulenevalt on suuremal osal sellistest paneelalamutest projekteeritud eluiga kas juba saanud läbi või kohe läbi saamas. Lisaks on nende korterelamute ehitamisel tehtud optimeerimise eesmärgil palju ehitustehnilist praaki (kasutatud nõuetele mittevastavaid tooteid või on jäetud mõned tööd tegemata, nt toodud välja 2009.aasta uuringus „Eesti eluasemefondi suurpaneel-korterelamute ehitustehniline seisukord ning prognoositav eluiga“, aga ka Tehnilise Järelevalve Ameti poolt tellitud 2018.aasta jätku-uuringu aruandes „Kohtla-Järve kolme kortermaja erakorraline audit“). Sellele lisanduvad kõikvõimalikud (eba)seaduslikud ümberehitused hoonetes. Enamus korterelamuid, mille tavaline kasutusiga on möödunud või lähiajal saabumas, mis on läbinud mitmeid ümberehitusi, samas kui kapitaalremonti on läbinud üksnes väike osa selliseid ehitisi, võivad olla nõrgenenud konstruktsioonidega.

2.3. Kontrolli ulatus

- 257 Kontrollitakse hooneid, mille kohta on TTJA-le laekunud kaebus, mille projekteeritud kasutusiga on möödunud, või, kui tavalist kasutusiga ei ole võimalik kindlaks määrata, mille kasutusele võtmisest on möödunud 50 aastat ning hoone ei ole läbinud viimase 20 aasta jooksul kapitaalremonti ning hoonel esinevad ohuilmingud (nt praod). Kontrollitakse korterites tehtud ümberehituste ohutust ning konstruktsioonide ja -elementide püsivust.

2.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 258 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab ehitusseadustik (EhS).
- 259 Kontrollimisel kasutatakse kõiki riikliku järelevalve üldmeetmeid ning EhS § 131 (sh valdusesse sisenemine ja valduse läbivaatus) ja § 132 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid, sh ehitise lammutamise ettekirjutuse tegemise võimalust ja selle asendustäitmist (TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis). Kui kontrollimise käigus tuvastatakse vahetu kõrgendatud oht, siis keelatakse hoone või selle osa kasutamine ohu kõrvaldamiseni, politseilt/päästeametilt võib taotleda ametiabi korras viibimiskeelu kohaldamise otsustamist ja selle tagamist, ning kohaliku omavalitsuse üksuselt hoones viibivate isikute suhtes sotsiaalteenuste osutamise või eestkostetasutuse kohustuste täitmist.

3. Raudtee ohutu ületamise rajatiste nõuetelevastavus: 9 – suur-kõrgendatud oht

3.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 260 Raudteeseaduse kohaselt võib raudteed ületada selleks ettenähtud ja tähistatud raudteeülesõidu- või raudteeülekäigukohas. Muudes kohtades raudteel viibimine ei ole lubatud. Ülekäigu- ja ülesõidukohtade raudteerajatiste ülesanne on tagada liiklejate ohutu raudtee ületamine. Selleks rajatakse sõidutee ja raudtee ühetasandilistele lõikumistele raudteeülesõidukohad ning jalakäijatele raudtee ületamiseks spetsiaalselt tähistatud avalikud raudteeülekäigukohad. Kohtades, kus inimesed võivad juhuslikult sattuda raudteele või kus inimesed sageli ületavad raudteed selleks mitte ettenähtud (ebaseaduslikus) kohas, saab ehitada piirdeaiad. Raudteeületuskohad tähistatakse vastavate märkidega ning nendele lisatakse vajadusel foorid, tõkkepuud ja tõkised, kui see on liiklustihedusest, rongide kiirusest, nähtavusest ning muudest asjaoludest (nt sageli aset leidunud õnnetused) tõttu vajalik. Süstemaatilisele raudteeülesõidu- ja ülekäigukohtade

järelevalvele vaatamata leiab iga-aastaselt aset ligi 20 juhtumit kuus (sh tõkkepuude maha sõidud) ja raskete tagajärgedega orienteeruvalt 2–5 juhtumit aastas. Viimasel ajal on sagenenud probleemid jalgratastel ja elektrilistel tõukeratastel liiklejatega, kes nõ pöikavad rongi eest läbi ning ei tule oma liikumisvahendilt maha, ning eriti suur probleem on tekkinud nutitelefonide ja kõrvaklappide kasutamisega, mis hajutab inimeste tähelepanu ületuskohtades. Aastatel 2018-2022 on ülekäigukohtadel toimunud 11 õnnetusjuhtumit, millest 4 korral ei andnud jalgrattur rongile teed. Lisaks on ohtlikud ebaseaduslikud raudteeülekäigukohad, kus inimesed oma teekonna lühendamiseks „lõikavad“ distantse üle raudtee. Veel tuleb eraldi tähelepanu pöörata raudtee läheduses olevate elamupiirkondade arendamisele, et inimeste liikumistee üle raudtee oleks ohutult tagatud.

3.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 261 Nõuetekohaselt planeerimata, välja ehitamata ja hooldamata raudteeülesõitude ja -
 ülekäikude puudumisel on suurem oht, et jalakäija või sõidukijuht ei pane lähenevat rongi
 aegsasti tähele või hindab valesti ohtu, mis võib lõppeda inimes(t)e surmaga. Aastas juhtub
 keskmiselt 2-4 juhtumit, kus inimene saab vigastada või surma kuna viibib rongile enese
 teadmata liiga lähedal. (siia alla ei lähe suitsiid). Eesti Liinirongide AS (ELRON) poolt
 2021.aastal statistika kohaselt oli rongidega seotud napilt välditud õnnetusi 60. Samuti
 tuvastati 2021.aastal läbi viidud Viimsi vallas asuval raudtee infrastruktuuri järelevalve
 käigus 15 isetekkelist raudteeülekäigukoha pealischitust ning ebaseaduslikke
 raudteeülekäigukohti avastati kokku ca 50.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *suur*

- 262 Iga-aastaselt juhtub raudteeülesõidu või -ülekäigukohtades 2-5 raskete tagajärgedega
 juhtumit. Õnnetuse realiseerumise tõenäosus on suur.

3.3. Kontrolli ulatus

- 263 Raudteeülesõidud ja -ületuskohad, mis paiknevad uute elamurajoonide, kaubanduskeskuste
 või muude tihedalt kasutatavate ehitiste läheduses või need ristuvad muu tiheda liiklusega
 teega (maantee, aktiivse kasutusega kergliiklustee). Hinnatakse, kas raudteeülesõidu või
 ülekäigukoht vastab seaduses kehtestatud nõuetele ning kas seda on korrapäraselt
 hooldatud, kas selle kasutussagedus on suurenenud või kas suurema liiklusköormuse korral
 võib olla raudtee ülesõidukoha ületamise lõpetamine takistatud.

3.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 264 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestavad raudteeseadus (RdtS) ja
 ehitusseadustik.
- 265 Kontrollimisel kasutatakse kõiki riikliku järelevalve üldmeetmeid ning EhS § 131 ja § 132
 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on
 toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis). Kui kontrollimise käigus tuvastatakse oht, siis
 tehakse ettekirjutus raudteeülesõidu või -ülekäigu ümberehitamiseks ning vajadusel
 tagatakse see sunniraha või asendustäitmise teel.

4. Allmaakaevanduste kohale ehitatud ehitised: **7 – väike-kõrgendatud oht**

4.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 266 Kohtla-Järve Lõuna mikrorajoon on rajatud endise Kukruse kaevanduse kohale katse-eesmärgil. Lisaks on Ida-Virumaal teisigi piirkondi, kuhu on hooned ehitatud endisele kaevandusalale, kuid enamasti on nende puhul tegemist ühepereelamutega. Hüljatud allmaakaevanduste varistatud ning nende kohal asuv maapind võib olla kohati ebastabiilne, mis võib tuua kaasa nende peal oleva maapinna vajumise, mis omakorda võib põhjustada maapinnal paiknevate ehitiste vajumist. Maapinna vajumist on täheldatud Kohtla-Järve Lõuna mikrorajooni korterelamute all. Altkäevandatud alade puhul on oluline aru saada, kas ja mis osas võib esineda nendes piirkondades maapinna järelvajumisi ning kas nendes piirkondades asub kaevanduste kohal hooned ja rajatisi. Kuigi hoonete ehitamisel allmaakaevanduste kohale tuleb järgida täiendavaid nõudeid (jäigastavad konstruktsioonid jms), siis isegi selle nõude järgimisel võib jäigastavate konstruktsioonide mõju tavalise kasutusea möödumisel väheneda. Peamisteks teguriteks on pragude tekkimine vundamenti ja seintesse ning sellega kaasnev paneelide nihkumine ja lõpuks ka varisemisohu.

4.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 267 Tehnilise Järelevalve Ameti tellimusel viidi 2018.aastal Kohtla-Järve Lõuna mikrorajoonis läbi auditid „Kohtla-Järve linnas asuvate korterelamute, aadressiga Katse tn 7, Sinivoore tn 7 ja Sinivoore tn 13, erakorraline audit“ ning „Jätku-uuring tööle nr 1712-018 „Kohtla-Järve kolme kortermaja erakorraline audit““, mis tuvastas, et Lõuna mikrorajooni korterelamute puhul esineb keskmiste piki kandvaid seina keskmisest suuremat vajumist ning olukorda ei saa pidada maapinna prognoosimatu vajumise tõttu rahuldavaks. Maapinna järsul või ulatuslikul vajumisel võib pinge vundamendile ja seintele olla niivõrd suur, et ohustab kandekonstruktsioonide püsivust ja võib tuua kaasa varisemise. Varingu korral on oht inimeste elule ja tervisele ning suur oht varale.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *väike*

- 268 Kohtla-Järvel ja Ida-Virumaa teisteski piirkondades on juba täheldatud ehitiste aluse maapinna vajumist. Aastatel 2018 kuni 2021 on piirkonnas viidud läbi erinevaid korterelamute auditeid, samuti hoonete vajumise mõõtmisi ning kaardistatud hoonete all paiknevaid tühimikke. Tuginedes vastavatele uuringutele ja audititele tundub, et käesoleval hetkel võib vajumine olla stabiliseerunud, kuid olukord vajab pidevat jälgimist ning vajadusel täiendavate ohutusmeetmete kasutuselevõtmist.

4.3. Kontrolli ulatus

- 269 Kontrollitakse regulaarselt hooned, mis on ehitatud allmaakaevanduste maa-alale käikude kohale. Kontrollitakse maapinna vajumist, pragude tekkimist vundamenti ja seintesse ning selle mõju hoone püsivusele.

4.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 270 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab ehitusseadustik.
- 271 Kontrollimisel kasutatakse kõiki riikliku järelevalve üldmeetmeid ning EhS § 131 ja § 132 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid, sh ehitise lammutamise ettekirjutuse tegemise

võimalust ja selle asendustäitmist (TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis). Kui kontrollimise käigus tuvastatakse vahetu kõrgendatud oht (hoone on hakanud varisema või see võib iga hetk juhtuda), siis keelatakse hoone või selle osa kasutamine ning ohu kõrvaldamiseni. Samuti võib taotleda politseilt/päästeametilt ametiabi korras viibimiskeelu kohaldamise otsustamist ja selle tagamist, ning kohaliku omavalitsuse üksuselt hoones viibivate isikute suhtes sotsiaalteenuste osutamise või eestkostetasutuse kohustuste täitmist.

5. Raudtee kaitsevööndi nõuete rikkumised: **8 – keskmine-kõrgendatud oht**

5.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 272 Ohutõrjeliselt relevantne on raudtee läheduses toimuv ehitustegevus ning ehitised, mis paiknevad raudtee kaitsealas. Sellega seoses liigub tavalisest rohkem inimesi raudtee vahetus läheduses, samuti võivad läbiviidavad ehitustööd ning ka selle tulemusena kerkivad ehitised ohustada raudtee infrastruktuuri või raudtee ja ümbruskonna nähtavust vedurijuhtidele. Eelkõige on oluline tagada, et veeremi valdaja oleks teadlik raudtee läheduses toimivas ehitustegevusest ning sellega kaasnevast võimalikust liikumisest raudteel, samuti eritehnika liikumisest ning teistest võimalikest mõjutustest.

5.2. Ohuolukorra kirjeldus

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 273 Prognoositav tagajärg on kõrgendatud oht, sest õnnetuse toimumise korral võivad tagajärjed olla väga suured (nt rongi ja inimese/auto kokkupõrge) ja ohustatud on inimese elu ja tervis. TTJA on iga-aastaselt tuvastanud 1-2 raudtee kaitsevööndi rikkumist. Näiteks 2021.aastal oli ebaseaduslikult rajatud raudteekaitsevööndisse kõrge vall, mis piiras rongide nähtavust ning samuti takistas vee ärajuhtimist raudteelt.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 274 Ohu realiseerumise tõenäosus on keskmine. TTJA on iga-aastaselt tuvastanud 1-2 raudtee kaitsevööndi rikkumist. Õnneks on rikkumised avastatud õigel ajahetkel, mistõttu ei ole nendest tulenevalt õnnetusi juhtunud.

5.3. Kontrolli ulatus

- 275 Kontrollitakse objekte, mille suhtes esitatakse kaebus, et on rikunud ehitise kaitsevööndi nõudeid. Lisaks jälgitakse raudtee kaitsevööndi nõuete järgimist raudteeinfrastruktuuri järelevalve läbiviimisel.

5.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 276 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab ehitusseadustik ja raudteeseadus (RdtS). Kontrollimisel kasutatakse kõiki riikliku järelevalve üldmeetmeid ning EhS § 131, § 132 ja RdtS §152 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis).

6. Raudtee infrastruktuuri nõuetelevastavus: **8 – keskmine-kõrgendatud oht**

6.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 277 Käesoleval hetkel on suurem osa Eesti raudteevõrgustikust kaetud 1520/1524 mm rööpmelaiuse raudteega ning raudtee on kas avalikus (valdaja kas Eesti Raudtee AS või Edelaraudtee AS) või erakasutuses. Ka on rakenduses 750 mm rööpmelaiusega muuseumraudteede rööbasteed, millel teostatakse turistide sõite muuseumrongidega (Lavassaare, Naissaare ja Avinurme 750 mm raudteed). Raudtee omaniku kohustus on hoida oma raudtee korras ning nõuetele vastavana. Raudteeinfrastruktuuri korrashoid on olulise tähtsusega, kuna infrastruktuuri veast tuleneva õnnetuse juhtumisel võivad olla väga suured tagajärjed – reisirongi rööbastelt maha sõitmisel võivad paljud inimesed saada surma või raskeid kehavigastusi, kaubaveorongi puhul võib sellise õnnetuse tagajärjeks olla väga suur keskkonnareostus (kui kaubarongiga veetakse nt kütust, kemikaale vms). Eesti arengukava „Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035“ näeb ette raudtee reisitranspordi tõstmist kiirustele kuni 160 kilomeetrit tunnis, mis tähendab tulevikus reisirongide kiiruste olulist kasvu ning sellega seoses suureneb infrastruktuuri korrasoleku tähtsus veelgi. Avalikel raudteede raudteevõrgustikul on osaliselt kasutuses tehniliselt vananenud liiklusjuhtimine analoogseadmetega, millele on lisatud digitaalne täiendus, mis võimaldab kaugjuhtida ja kontrollida raudteejaama liiklust. Raudteeinfrastruktuurirajatiste kasutuselevõtmine ilma (vajadusel) nõuetekohase vastavushindamiseta ja kasutusloata suurendab riski, et ehitatud rajatis ei vasta ehitusprojekti nõuetele ning võib olla kasutamisel ohtlik (iseeneselik lagunemine, valed ehitusgabariidid, elektrilühis, uitvoolude kanaliseerimise puudumine, elektromagnetväljade kahjulik mõjud ja häired olulistes liiklusjuhtimise ja kontrollimise seadmetes jne).

6.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 278 Iga-aastaselt fikseeritakse talveperioodil keskmiselt 6-10 korda rööpamurdude esinemine, mis võib tuleneda mittekvaliteetsest keevisest või temperatuuri suurest kõikumisest, samuti on Valga-Koidula raudteeliinil täheldatud ka raudteeinfrastruktuuri raudtee nominaalse laiuse kitsenemist minimaalsesse lubatud mõõtu ning seisukorra halvenemist, mis on tekitanud vajaduse piirata rongide liikumiskiirust. Õnnetuse juhtumisel raudteel, nt rongi maha sõitmine rööbasteedelt, võivad olla rasked tagajärjed – inimeste surm või raskete kehavigastuste tekkimine, aga ka suure keskkonnareostuse tekkimise võimalus. Muuseumraudteedel on oht rööbastee lagunemisel rongi all, kasutatava muuseumi-veeremi tehniline rike või õnnetuse toimumine muuseumirongi ebapädeva käitlemise tulemusel. Ohuallikateks on ka avalikel raudteedel liiklusjuhtimisel kasutatavad tehniliselt vananenud analoogseadmete rikked ning digiseadmete töötõrked, mis takistavad asjakohast ja ohutut rongiliikluse korraldamist. Rajatise kasutuselevõtmine ilma kasutusloata võib tuua kaasa hukkunute ja vigastatutega rongiõnnetuse või rajatise kahjustuse ning ohu ümbritsevale elukeskkonnale ja varale.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 279 Eestis ei ole raudteeinfrastruktuuri mittevastavusest tulenevalt suuri raudteeõnnetusi juhtunud. Avaliku raudtee seisukorda kontrollitakse igakuiselt teemööduvaguniga ning vajadusel on rakendatud probleemsetel lõikudel kiiruse piiramist. Oht on suurem mitteavaliku raudtee puhul, kus nt laetakse ja liigutatakse kütuseid, kemikaale jms, kuid mille korrasolekut ei kontrollita avaliku raudteega võrdsel tasemel.

6.3. Kontrolli ulatus

- 280 Kontrollitakse regulaarselt avaliku raudtee teemõõduvaguni aruandeid ning viiakse järelevalve käigus läbi avalike ja mitteavalike raudteede infrastruktuuride seisukorra ja nõuetele vastavuse hindamist.

6.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 281 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab raudteeseadus.
- 282 TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis. Kui kontrollimise käigus tuvastatakse oht, siis tehakse ettekirjutus raudteefrastruktuuri puuduste kõrvaldamiseks ja/või raudteeliikluse kiiruse piiramiseks ning vajadusel tagatakse see sunniraha või asendustäitmise teel.

7. Avalikud ja lasteasutuste territooriumile ehitatud mänguväljakud ja seikluspargid: 9

suur-kõrgendatud oht

7.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 283 Viimasel aastakümnele on ehitatud väga palju uusi mänguväljakuid, kuid samas on säilinud ka palju nõukogudeaegseid mänguväljakuid, mis ei vasta tänapäevastele nõuetele. Ohutõrjeliselt relevantsemad on mänguväljakud, mis on avalikud või ehitatud lasteasutuste territooriumile ning mida võivad kasutada lapsed ilma vanemate või teiste täiskasvanute pideva järelevalveta. Eestis ei ole mänguväljakutel kohustuslikku sertifitseerimise nõuet, kuid avaliku mänguväljaku rajamiseks peab olema projekt ning ehitusluba.
- 284 Omanik võib paigaldada ükskõik millise mänguväljaku, kui see on tootja vastavusdeklaratsiooni järgi ohutu. Mänguväljakute ja seiklusparkide omanikud, sh kohaliku omavalitsuse üksused, ei suuda igakord ise hinnata nende ehitiste ohutust. On palju mänguväljakuid, mis on ebaseaduslikult ilma ehitus- ja kasutusloata ning korraliku kasutuseelse ohutuse kontrollita ehitatud ja kasutusele võetud. Lisaks mänguväljakutele võivad olla ohtlikud ka seikluspargid, kus liigutakse kõrgustes ning on kukkumise ja/või takerdumise oht. Eelpool nimetatud asjaolude koosmõjus on suur oht õnnetuste tekkeks.

7.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 285 Valesti ehitatud ja ohtliku mänguväljaku või seikluspargi puhul on oht, et selle kasutaja kukub või vigastab ennast, lisaks võib mänguväljaku seadmetel esineda poomisoht. Kuigi ei ole ka välistatud kõrgendatud oht, on selliste kukkumiste ja vigastuste tavapäraseks tagajärjeks valu ja kergemad kehavigastused. Näiteks hukkus 2011. aastal mänguväljaku seadme poomise tõttu Tallinna lasteaias laps, 2019. aastal juhtus Alutaguse seikluspargis ränk õnnetus, kus kõislaskumise teostamisel katkes köit toetav post ning inimene kukkus suurel kiirusel laskumisel vastu maapinda ning sai raskeid kehavigastusi. 2021. aastal juhtus aga õnnetus Saku lasteaias, kus lasteaialaps sattus liivakastis lämbumisohtu ning sai pöördumatuid vigastusi.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *suur*

- 286 Viimastel aastatel on ehitatud palju mänguväljakuid, mille ohutust ei ole tõenäoliselt kasutuseelselt kontrollitud. Ohutuse eelkontrollita mänguväljakud ei pruugi olla täielikult ohutud ja õnnetused võivad juhtida suurema tõenäosusega. TTJA viis aastatel 2018 ja 2019

läbi avalike mänguväljakute ohutuse kontrollimise projekti, mille käigus kontrolliti 126 mänguväljakut, kokku 756 mänguväljaku seadet. Kontrolli tulemusena tuvastati ainult 9 väga heas seisukorras olevat mänguväljakut, samas mitterahuldavas (avariilises) seisukorras oli 25 mänguväljakut. Toetudes varasematele andmetele, on jätkuvalt mänguväljakute ohtlikkuse tase kõrge ja vajab sisulist tähelepanu probleemi lahendamiseks.

7.3. Kontrolli ulatus

- 287 Kontrollitakse kõiki avalikke mänguväljakuid ja seiklusparke, mille kohta laekub kaebus või info, et teatud tootja tooted ei pruugi olla nõuetele vastavad või kus mänguväljaku või seikluspargis on täheldatud võimalikku ohuolukorda. Hinnatakse eelkoige, kas mänguväljaku seadmed ja atraktsioonid tagavad tavalise kasutusea jooksul mänguväljaku ohutu kasutamise.

7.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 288 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab ehitusseadustik.
- 289 Kontrollimisel kasutatakse kõiki riikliku järelevalve üldmeetmeid ning EhS § 131 ja § 132 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid, sh ehitise lammutamise ettekirjutuse tegemise võimalust ja selle asendustäitmist (TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis). Erandlikel juhtudel, kui kontrollimise käigus tuvastatakse vahetu kõrgendatud oht (mänguväljakul on teravaid detaile või vigasid, mis võivad tuua kaasa surma või raske tervisekahjustusega õnnetuse), siis keelatakse mänguväljaku või seikluspargi või selle osa kasutamine ning ohu kõrvaldamiseni võib taotleda politseilt/päästeametilt ametiabi korras viibimiskeelu kohaldamise otsustamist ja selle tagamist.

8. Ehitise kaitsevööndi nõuete rikkumine: **6 – suur-oluline oht**

8.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 290 Liinide, kaablite, trasside ja teiste tehnosüsteemide kaitsevööndis tegutsemine (ehitus- ja kaevetööd, ehitise ehitamine trassi peale) võib tuua kaasa olukorra, kus liin, trass või muu kommunikatsioon lõhutakse. Sageli esineb juhtumeid, kus ehitustegevuse või muu tegevusega lõigatakse läbi elektri- või sidekaablid, kuid on ka juhtumeid, kus kanalisatsiooni ja vee kollektorid on läbi lõigatud või on hakatud püstitama kõrget ja rasket ehitist trassi peakollektori kohale. Näiteks peatas 2018. aastal Tehnilise Järelevalve Amet ühe ehitusobjekti tegevuse Tallinnas Kadriorus, kuna sellega ohustati Tallinna kesklinna peakollektorit, mis oleks võinud tuua kaasa kogu Tallinna kesklinna veevarustuse katkemise. Kooskõlastamata või ohutusnõudeid eirates lõhutakse kaevetööde käigus gaasitoru, mis lisaks gaasivarustuse katkemisele võib tekitada ka plahvatusohu. Selle tagajärjel kaob piirkonnas vesi, elekter, gaas, side või katkeb muu üldhuviteenuse osutamine, samuti võib kaasneda oht looduskeskonnale (nt ühiskanalisatsiooni läbilõikamisel satub reovesi pinnasesse). Suurtes linnades peakollektori kahjustamisel võib pikemaks ajaks tiheasustusega piirkondadest kaduda vesi ja/või küte, või tekkida oluline reostus kanalisatsiooni reoveest. Enamus liine ja tehnosüsteeme on kantud Maa-ameti kaardile, kuid ehitustööde käigus ei selgitata välja trassi täpset asukohta. Samuti esineb vanemaid trasse, mille täpne asukoht ei ole tänaseni teada. Riiklik järelevalve toimub valdavalt kaebuse põhisel, kui trassi valdaja annab TTJA-le teada, et tema trassi on kahjustatud.

8.2. Ohuolukorra hinnang

■ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 291 Tehnosüsteemi rikkumisega võib kaasneda üldhuviteenuse osutamise katkemine, lisaks võib kaasneda suur varaline kahju (nt gaasi või veetrassi remont) ning ka suur kahju keskkonnale (nt ühiskanaliseerimise läbikaevamisel).

■ Realiseerumise tõenäosus: *suur*

- 292 Ehitustegevus toimub peamiselt tiheasustusega aladel, kus on paigaldatud ka palju liine ja muid tehnosüsteeme. Tõenäosus, et mõni tehnosüsteem paikneb tegelikult teises kohas võrreldes kaardi andmetega, või ehitus-, kaeve- või muid töid tehakse loas määratud erinevalt, on suur, seda nii teadmatusel, raha kokkuhoiu kui ka hooletuse tõttu. Näiteks esineb raudtee-ehituste puhul igakuiselt kaablite läbilõikamisi, kuna eelmised raudtee-ehitused on teostatud niivõrd ammu, millest tulenevalt need on halvasti dokumenteeritud.

8.3. Kontrolli ulatus

- 293 Kontrollitakse objekte, mille suhtes esitatakse kaebus, et on rikutud ehitise kaitsevööndi nõudeid. Juhtumite korral kontrollitakse asjasse puutuvate ehitustöid tegevate isikute tegevuse nõuetekohasust.

8.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 294 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab ehitusseadustik.
- 295 Kontrollimisel kasutatakse kõiki riikliku järelevalve üldmeetmeid ning EhS § 131 ja § 132 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis). Kaebuse saamisel hinnatakse esmalt, kas ja mis ulatuses tuleks tööd peatada. Erandlikel juhtudel, kui kontrollimise käigus tuvastatakse vahetu kõrgendatud oht (nt kaevetööde jätkamisel võib saada kahjustatud elutähtsa teenuse osutamine), siis keelatakse ehitus- ja kaevetööd ohu kõrvaldamiseni, lisaks võib taotleda politseilt/päästeametilt ametiabi korras viibimiskeelu kohaldamise otsustamist ja selle tagamist.

9. Avalike hoonete nõuded seoses puuetega inimeste erivajadustega: **6 – suur-oluline oht**

9.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 296 Eesti ratifitseeris ÜRO puuetega inimeste õiguse konventsiooni 2012. aastal. Sellega on Eesti riik võtnud endale kohustuse, mis eeldab seadusandlikke ja poliitilisi muudatusi, et anda puuetega inimestele võimalus iseseisvaks eluks ja täielikuks osalemiseks kõigis eluvaldkondades, tagades võrdsetel alustel juurdepääs füüsilisele keskkonnale, avalikele ehitistele ja teenustele. Eeltoodust tulenevalt peavad uued ja oluliselt rekonstrueeritavad ehitised, kus pakutakse avalikkusele suunatud teenuseid, olema ligipääsetavad erinevatele sihtgruppidele. Vastav järelevalve on alates 2019. aastast TTJA pädevuses ja teostatud iga-aastaste vaatluste alusel võib järelada, et puudusi esineb tihti. Ehitiste omanikud suhtuvad reeglina vajalikesse tähelepanekutesse positiivselt, kuid hoonete projekteerijate ja arhitektide teadmiste tase vajab käesolevas valdkonnas täiendamist ja paikvaatluste järjekindel teostamine aitab antud valdkonda edasi viia.
- 297 2019. aasta valimisse võetud hoonete (kokku 69 hoonet) kontrollimistulemused näitasid, et kõigil hoonetel esines puuduseid. Probleeme esines kõigis kategooriates, sealhulgas hoone

sissepääsude, liftide, hoonesisesed liikumisteed. Halb oli olukord treppide, panduste ja käsipuude nõuete täitmise osas. Mitterahuldav on olukord invatualettide osas. Aruande kohaselt igas kümnendas hoones invatualetid puudusid.

9.2. Ohuolukorra hinnang

■ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 298 Esineb oluline oht tervisele. Kuigi enamiku puuduste korral otsest ohtu elule ja tervisele ei esine, tuleb nõuetele mittevastavaid treppe, panduseid ja käsipuid, markeerimata klaaspiirdeid, lubatust kõrgemaid uksepakkusid jne käsitleda kõrgendatud riski allikana, mis võivad põhjustada trauma või raske kehavigastusega lõppevaid õnnetusi inimestele, sh erinevat puuet omavatele isikutele (kukkumine trepil, ratastooli ümberminek jne). Lisaks esineb oht vaimsele tervisele, kuna liikumis-, nägemis- või kuulmispuudega inimesed ei saa tavapärasel kombel ühiskonnaelust osa võtta. Lisaks põhjustab mitteligipääsetav keskkond suuremaid kulutusi sotsiaalteenustele, kuna inimesed ei pääse iseseisvalt kodunt välja ja vajavad erinevate teenuste kättesaamiseks isiklikku abistajat.

■ Realiseerumise tõenäosus: *suur*

- 299 Ohu realiseerumise tõenäosus on suur. Vähesese teadlikkuse ja puuduliku loamenetluse tõttu ei vasta ükski TTJA poolt aastatel 2019-2022 kontrollitud hoone ligipääsetavuse nõuetele.

9.3. Kontrolli ulatus

- 300 Kontrollitakse paikvaatlusega olulisuse määra alusel vastavalt osakonna aastasele tööplaanile. Tööplaani koostamisel võetakse arvesse objekti tajutavat mõju erinevatele sihtrühmadele, suurt avalikku huvi, valdkondlikku jaotust ja võimalikke riskitegureid.

9.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 301 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab ehitusseadustik.
- 302 Kontrollimisel kasutatakse kõiki riikliku järelevalve üldmeetmeid ning EhS § 131 ja § 132 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis). Kui kontrollimise käigus tuvastatakse oht, mille kõrvaldamises ei jõuta omanikuga kokkuleppele, siis koostatakse ettekirjutus puuduste kõrvaldamiseks ning vajadusel tagatakse see sunniraha või asendustäitmise teel.

10. Ehitamine avalikus veekogus: 7 – väike-kõrgendatud oht

10.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 303 Ohutõrjeliselt relevantne on ehitamine avalikus veekogus, kui sellega võidakse kahjustada veekogus olevaid teisi ehitisi (nt liine või trasse) või ohustada keskkonda. Avalikus veekogus ehitamine toob kaasa vajaduse täpselt selgitada välja ehitamise ja kavandatud ehitise võimaliku mõju keskkonnale, muinsuskaitse pärandile ja veekogus paiknevatele liinidele, trassidele ja teistele tehnosüsteemidele.
- 304 Veekogusse ehitamisel ei pruugi selle mõju keskkonnale olla ilmne ning seetõttu on vajalik eraldi analüüsida selle mõju keskkonnale (nt kuidas ehitist mõjutab vee ja kalade liikumist edaspidi), aga ka keskkonna mõju ehitisele (nt jää liikumine ja rüüsimine). Avalikus veekogus paikneb vee all ehitisi (torud, kaablid jms), mille täpne asukoht ning mille omanik ei pruugi olla teada ning mis võidakse teadmatusest ehitustegevuse käigus lõhkuda. Meres on palju

asju, mida ei teata ega ole kantud kaartidele, nt laevavrakke, aga ka muid vallasasju, mis on või peaksid olema kaitse all või on ohtlikud (nt meremiinid). On trasse, mis lähevad majandusvööndist läbi, aga ei kuulu Eesti riigi jurisdiktsiooni alla. Ohutuks ehitamiseks tuleb eelnevalt avaliku veekogu põhja uurida.

10.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht*

- 305 Teadmatuses või hooletuses valitud ebasobivad ehitusvõtted avalikus veekogus võivad tuua kaasa suure kahju keskkonnale, pöördumatult kahjustada mälestist või vrakki, mis tuleks võtta kaitse alla mälestisena, ning – arvestades, et igal aastal teeb merevägi kahjutuks mitukümmend meremiini – pole välistatud ka oht ehitajate elule ja tervisele, samuti suure varalise kahju oht.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *väike*

- 306 Enamus avalikku veekogusse ehitamisega seotud ohtusid on teada ja neid saab võtta abstraktselt arvesse, kuid mõju keskkonnale, mälestistele (muinsuskaitsealustele objektidele), meremiinidele ja ehitamise ohutusele tuleb üksikjuhtudel kontrollida.

10.3. Kontrolli ulatus

- 307 Kontrollitakse avalike veekogudega seotud hoonestuslubade ja ehituslubade menetluse käigus kõigi võimalike mõjudega arvestamist ning samuti teostatakse pistelist ehitustegevuse järelevalvet.

10.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 308 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab ehitusseadustik.
- 309 Kontrollimisel kasutatakse kõiki riikliku järelevalve üldmeetmeid ning EhS § 131 ja § 132 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid, sh majandustegevuse peatamine või keelamine MSÜS § 36 ja § 43 alusel ja korras (TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis). Erandlikel juhtudel, kui kontrollimise käigus tuvastatakse vahetu kõrgendatud oht (nt suur oht keskkonnale), siis keelatakse ehitustööde jätkamine ohu kõrvaldamiseni ning võib taotleda politseilt/päästeametilt ametiabi korras viibimiskeelu kohaldamise otsustamist ja selle tagamist.

11. Energiamärgiste kontrollimine: 5 – keskmine-oluline oht

11.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 310 Tagamaks energiamärgiste olemasolu ja nende kvaliteeti Eesti ja Euroopa Liidu poolt seatud kliima-eesmärke täitmiseks, näeb Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi (EL) 2018/844, millega muudetakse direktiivi 2010/31/EL hoonete energiatõhususe kohta ja direktiivi 2012/27/EL energiatõhususe kohta, ette, et TTJA poolt aasta jooksul kontrollitud energiamärgiste hulk peab olema piisav, et kalendriaasta jooksul antud energiamärgiste nõuetele vastavuse hinnang põhineks esinduslikul valimil. Lisaks näeb regulatsioon ette, et energiamärgiste info tuleb kuvada kinnisvara müügi- ja üürikuulutustes ning energiamärgise infot tuleb kuvada avalikes hoonetes nähtaval kohal.

- 311 Eestis väljastatakse aastas keskmiselt 2000-4500 energiamärgist, ehk aastas tuleb esindusliku valimi saamiseks kontrollida 322-357 märgist. Arvutuse aluseks on Euroopa Komisjoni hinnang esinduslikule valimile.

11.2. Ohuolukorra hinnang

■ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 312 Suurima osa energia lõpptarbimisest moodustab energiatarbimine kodumajapidamistes osakaaluga 40%. Transpordi ja tööstuse sektor annavad mõlemad 21% energia lõpptarbimisest. Äri- ja avaliku teeninduse sektori lõpptarbimine moodustab 15% kogutarbimisest.² Energiamärgise puudumine või nende kehv kvaliteet ei aita kaasa Eesti ega Euroopa Liidu kliimaeesmärkide saavutamisele – tagajärg oluline oht (oht keskkonnale).

■ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 313 Uutel hoonetel on tavapäraselt energiamärgis olemas (kohustuslik osa ehitusloa ja kasutusloa saamiseks, kontrollib mh. ka KOV), samas kvaliteet on kõikuv, kuna arvutusmetoodika on uute tehnoloogiliselt keerukate hoonete puhul keerulisem. Olemasolevatel hoonetel energiamärgise olemasolu on suurem probleem, samas kvaliteet on seal kõrgem, kuna arvutusmetoodika on lihtsam. Näiteks avastas TTJA aastatel 2016 kuni 2021 kohalike omavalitsuste avalike hoonete energiamärgiste kontrollimisel, et ca 100 hoonel puudus energiamärgis. 2021 kuvasid suuremad kinnisvaraportaaliid (city24.ee, kv.ee ja kinnisvara24.ee) 67% juhul kinnisvarakuulutustes energiamärgise infot (sh. info „energiamärgis“ puudub, sest kõigil hoonetel ei ole kohustust energiamärgist omada (EhS § 62 lg 2)), seega rikkumise tõenäosus on keskmine.

11.3. Kontrolli ulatus

- 314 Järelevalve läbiviimisel lähtub TTJA eelkõige kaebustest, aga ka olukordadest, kus konkreetse spetsialisti või ettevõtte löikes on avastatud samalaadsed puudused mitmes märgises. Samuti monitoorib TTJA energiamärgiste osakaalu müügi- ja üürikuulutustes. Kõige lihtsam on kontrollida energiamärgise olemasolu (on/ei ole), keerulisem on kvaliteedi ehk arvutuste õigsuse kontroll. Ka arvutuste kontrolli saab kaheks jagada: tarbimisandmetel põhinev arvutust on lihtsam kontrollida kui ehitusprojektil arvutusliku energiamärgise arvutuse õigsust (lähteandmete kontroll, st. õigusaktidest ja standarditest tulenevad väärtused, põhiväärtused projektist) – uut mudelarvutust või projekteerimist TTJA ei teosta, vajadusel tellitakse ekspertiis.

11.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 315 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab ehitusseadustik.
- 316 Kontrollimisel kasutatakse kõiki riikliku järelevalve üldmeetmeid ning EhS § 131 ja § 132 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid (TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis). Vigaste energiamärgiste väljastamisel teeb TTJA koostööd energiaaudiitorite kutseandjaga (TTJA esindaja on kutsekomisjoni liige), vajadusel saab teha kutseandjale ettepaneku kutse ära võtmiseks.

² Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia. Arvutivõrgus:

https://www.mkm.ee/sites/default/files/hoonete-rekonstrueerimise-pikaajaline-strateegia_eeesti_loppraport_2020-07-09.pdf

12. Suurettevõtete energiaauditite kontrollimine: **5 – keskmine-oluline oht**

12.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 317 Suurettevõtete energiaauditikohustuse kehtestamises leppisid EL liikmesriigid kokku Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2002 (nn. energiasäästu direktiivi) vastuvõtmisel, kuna nendes ettevõtetes võib energiasääst olla märkimisväärne. Auditit peamine positiivne tulem ettevõtte jaoks peaks olema võimalus leida üles kulutõhusad energiasäästu meetmed. Suurettevõtete energiatõhusus on oluline samm Eesti ja Euroopa Liidu seatud kliima-eesmärkide saavutamisel.
- 318 Kulutõhusus ettevõtte jaoks tähendab, et pärast auditit ja meetmete rakendamist kasvab ettevõtte energiatarbimise tõhusus ja parimal juhul saavutatakse ka märkimisväärne energiasääst, mis vähendab ettevõtte kulusid. Mõistlik energiakasutus aitab suurendada ettevõtte kasumlikkust ja energiasäästu teemaga regulaarselt tegelemine aitab viia säästlikku mõtteviisi ka teistesse ettevõtte protsessidesse. Kui energiaaudit vastavalt energiasäästu direktiivile ei koostata, on oht keskkonnale ja kliimaeesmärkide saavutamisele.

12.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 319 Auditite eesmärk on juhtida ettevõtete tähelepanu võimalikele energiasäästumeetmetele, esialgne analüüs juba tehtud ja esitatud energiaauditite pealt näitab, et keskmine säästu potentsiaal on 7% ettevõtte kohta, on ka sektoreid, kus see on ka ligi 15%. Kokkuvõtvalt on tagajärg kliimaeesmärkide saavutamisel keskmine kuni suur, kuna siin kaasneb mastaabiefekt, seega esineb oluline oht.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 320 Tõenäosus, et energiaauditit ei ole, on keskmine (tuleviku suundumus pigem vähese poole) – nõude üle on järelevalvet teostatud alates 2017. a-st. Suurettevõtted on üldjuhul teadlikud ning nende jaoks on ka kuvand oluline (seaduskuulekas, roheline ettevõtte, kliimanutraalne ettevõtte). 2021. aastal oli vastavate auditikohustuslike suurettevõtete arv ca 150, kuid TTJA-le oli info energiaauditite kohta esitanud 107 ettevõtet. See ei välista, et ülejäänud ettevõtetel võivad energiaauditid olemas olla.

12.3. Kontrolli ulatus

- 321 Ettevõtete hulk kõigub aastate jooksul, kuna ettevõtte kuulumine suurettevõtte kategooriasse sõltub nii ettevõtte suurusest, kui ka majandustulemustest. Hetkel on selliseid ettevõtteid aastate jooksul olnud 120 kuni 150. TTJA on võtnud eesmärgiks 4a perioodi jooksul kontrollitakse üle kõigi suurettevõtete energiaauditid, so aastast u 30 ettevõtet. 2023.a. möödub 4 aastat neil ettevõtetel, kes on teinud energiaauditi 2019. aastal. Seega tekib neil kohustus auditit korrata. Riigi vaatest selgub, kas ja milliseid säästumeetmeid on ellu viidud.

12.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 322 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab energiamajanduse korralduse seadus (EnKS).
- 323 Kuna ettevõtetel on kohustus kanda energiaauditid ja -aruanded TTJA infosüsteemi, väheneb tulevikus päringute hulk energiaauditite olemasolu kohta, vaid järele jääb

energiaauditi kvaliteedi kontroll. Kontrollimisel kasutatakse kõiki riikliku järelevalve üldmeetmeid ja EnKS § 33 alusel KorS §-s 30 sätestatud erimeedet (küsitlemine ja dokumentide nõudmine). TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis.

13. Raudteeveeremi nõuetelevastavus: **5 – keskmine-oluline oht**

13.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 324 Raudteeveoettevõtja ja muu raudteeveeremi omanik või valdaja on kohustatud tagama raudteeveol raudteeohutuse ja kasutatava raudteeveeremi vastavuse kehtivatele ohutus-, hooldus- ja muudele nõuetele. Vedurijuhtide tegevus, raudteeveeremite korrasolek ja ohutus on olulise tähtsusega, kuna veeremi või vedurijuhtide veast tuleneva õnnetuse juhtumisel võivad olla väga suured tagajärjed – nt pidurdusprobleemidel otsasõit või rööbastelt maha sõitmine, mille tagajärjel võivad inimesed saada surma või raskeid kehavigastusi, kaubaveorongi puhul võib sellise õnnetuse tagajärjeks olla väga suur keskkonnareostus (kui kaubarongiga veetakse nt kütust, kemikaale vms), aga ka näiteks võib veerem põlema minna. Eesti rööbasteedel liikuv veerem peab olema autoriseeritud ning kantud registrisse, samuti peavad tehnohoolde ja remondipunktidel, aga ka raudteeveeremi ehitusega tegelevatel ettevõtetel olema tegevusluba.

13.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 325 Eestis ei ole veeremi rikke tagajärjel suuri õnnetusi juhtunud. Kõige suurem on vanade veeremite puhul oht keskkonnale, mis võib tuleneda veeremi õlileketest ja teistest vigadest. Kuid kui peaks toimuma raudteel õnnetus seoses veeremi rikkega, võivad õnnetuse tagajärjeks olla nii inimese surm, raskete kehavigastuste tekkimine, lisaks esineb ka suur keskkonnareostuse oht.

▪ Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 326 Eestis ei ole raudteeveeremi mittevastavusest tulenevalt suuri raudteeõnnetusi juhtunud. Raudteeveeremi korrasolekut kontrollitakse regulaarselt ning teatud punktides Eestis on paigaldatud *hotbox* seadmed, mis fikseerivad jooksvalt veeremi pidurite seisukorda. Igakuiselt fikseeritakse mitmeid pidurite ülekuumenemisi *hotbox* seadmega, kuid tulenevalt vastavate seadmete kasutamisest on suudetud suuremad tagajärjed ära hoida. 2021. aasta suvel toimus Eesti Liinirongide AS Stadler veeremis kaks põlengut seoses muunduri tehnilise rikkega.

13.3. Kontrolli ulatus

- 327 Kontrollitakse regulaarselt Eestis autoriseeritud veeremit vastavalt TTJA tööplaanile või laekunud infole (mõne juhtumi kohta).

13.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 328 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab raudteeseadus.
- 329 TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis. Kui kontrollimise käigus tuvastatakse oht, siis tehakse ettekirjutus raudteeveeremi või selle

remondi ja tehnohoolduse korraldamise puuduste kõrvaldamiseks ning vajadusel tagatakse see sunniraha või asendustäitmise teel.

14. Ehitusvaldkonna ettevõtja ja pädeva isiku nõuetelevastavus: 2 – keskmine-tavaline oht

14.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 330 Ehitusvaldkonnas peavad EhS § 24 kohastel tegevusaladel toimetavad pädevad isikud omama kutsetunnistust ning vastavate tegevusalade ettevõtjad peavad enda majandustegevuse ning enda jaoks töötavad pädevad isikud registreerima majandustegevuse registris (MTR). Majandustegevuse registris korrektse info kuvamine on oluline tellijatele õigete valikute ja otsuste tegemiseks ehitustööde läbiviija valimisel. Vale info põhjal tehtud otsused võivad ühelt poolt tuua kaasa olukorra, kus töid teostavad isikud, kes selleks vastavat pädevust tegelikult ei oma, võib mõjutada ehitise ohutust või püsivust, kuid mis võib kaasa tuua ka majandusliku kahju, mis seisneb tööde ümbertegemises või järgmise pädeva isiku palkamises.

14.2. Ohuolukorra hinnang

▪ Tagajärje kaalukus: tavaline oht

- 331 Ehitusvaldkonna ettevõtjatele ja pädevale isikule esitatud nõuete täitmise rikkumise tagajärjel võivad ehitustööde tellijad saada eksliku infot ehitusettevõtja ja tema heaks töötavate pädevate isikute kvalifikatsiooni kohta. Kaasneda võib eelkõige majanduslik kahju, kuid halvemal juhul võib tekkida mittevastavusi ehitise nõuetele vastavuses (sh ohutus).

▪ Realiseerumise tõenäosus: keskmine

- 332 Käesoleval hetkel teostab majandustegevuse register automaatkontrolli Eesti riiklikust kutseregistri ning ei ole võimalik registreerida isikud, kes ei oma vastavat pädevust kutseregistri andmetel. Lisaks peavad pädevad isikud temaga tehtud registreeringud kinnitama. Probleem esineb eelkõige vanemate registrikannetega, mis on tehtud enne vastavate automaatkontrollide rakendamist, mille osas laekub TTJA-le igakuiselt kaebusi erinevate ettevõtjate pädevuste mittevastavuse kohta MTR-s.

14.3. Kontrolli ulatus

- 333 Kontrollitakse kaebusepõhiselt MTR-s tehtud kandeid ning ettevõtjate ning nende heaks töötavate isikute pädevusi.

14.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 334 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab ehitusseadustik § 130.
- 335 TTJA poolt rakendatavad erimeetmed on toodud sissejuhatavas osas olevas tabelis. Kui kontrollimise käigus tuvastatakse nõuetele mittevastavus, siis tehakse ettekirjutus ning vajadusel tagatakse see sunniraha või asendustäitmise teel

Sideosakond

1. Raadiosageduste kasutamise nõuetelevastavus: **8 – keskmine-kõrgendatud oht**

1.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 336 Raadiosageduste kasutamise reeglite eiramisel võivad tekkida raadiohäired. Ka tahtlikul raadiohäirete tekitamisel võivad olla väga tõsised tagajärjed olenevalt sellest, milliseid sidesüsteeme tulemusena mõjutatakse. Ohuolukorra ilmnemine võib takistada sideseadmete ja -süsteemide, sealhulgas navigatsiooniseadmete tööd või mingil teisel viisil katkestada, takistada või oluliselt moonutada muud seaduslikult toimivat raadiosidet või meediateenuse osutamist. Elektroonilise side seaduse (ESS) § 23 kohaselt on raadiohäirete tekitamine keelatud.
- 337 Üldjuhul pannakse rikkumisi toime, kui kasutatakse TTJA poolt kasutamiseks mitte lubatud sagedusi ning sellega tekitatakse häireid teistele seaduslikult töötavatele sidesüsteemidele. Rikkumist toime pannes üldjuhul ei teata, millise riski tasemega sidesüsteemile probleemi tekitatakse. Nt kasutatakse internetist soetatud raadiosaatjaid, ei peeta kinni riigi piiri äärsetest kasutustingimustest, aga ka jäetakse sagedusload pikendamata. Esineb juhtumeid, kus raadiohäiret põhjustav allikas asub väljaspool Eesti territooriumi, sellisel juhul tehakse naaberriigile rahvusvaheline teavitus häireallika likvideerimiseks. Alati ei garanteeri see kiiret reageerimist ja kasutusele tuleb võtta muud meetmed häire mõju vähendamiseks. Aastas laekub TTJA-le 50 kuni 100 raadiohäireteadet.
- 338 Sagedusloa nõute rikkumine, loata raadiosageduse kasutamine või raadiohäirete tekitamine võib kaasa tuua erinevaid ohte, sh nii kõrgendatud, olulise kui ka tavalise ohu. Kõrgendatud oht kaasneb häiretega sidesüsteemides, mille teenuse katkemisel võib tekkida oht inimestele või mõjutada riigi julgeolekut. Sellised sidesüsteemid puudutavad lennunavigatsiooni, lennuohutust, merepäästet, hädaabi numbrit 112, operatiivteenistusi, riigikaitset ja sisejulgeolekut. Oluline oht kaasneb häiretega sidesüsteemides, mille teenuse katkemisega kaasneb oht inimese tervisele, majanduslik kahju riigi- või erasektoris. Siia kategooriasse kuuluvad raudtee, transport, mobiilside kui elutähtis teenus, ringhääling (FM, TV) ning muud era ja avalikud sidevõrgud. Tavalise ohuga on tegu, kui aset leiavad rikkumised, millega ei kaasne mõju teistele sidevõrkudele või teenuse katkemine sidevõrgus, millega ei kaasne otsest majanduslikku kahju. Siia kategooriasse kuuluvad vabalt kasutatavad raadiosagedused, mida käsitletakse lähitoimeseadmetena (WiFi, *Bluetooth* kaugjuhtimispuudid jne). Kuna kokkuvõttes võivad häired sidesüsteemides põhjustada Eesti ühiskonnas suuri negatiivseid ja ebasoodsaid tagajärgi, siis tuleb tagajärje kaalukuse skaalal hinnata ohtu tervikuna kõrgendatuks.

1.2. Realiseerumise tõenäosus: keskmine

- 339 Ohu realiseerumise tõenäosus on keskmine. Esineb nii tahtlikke kui ka tahtmatuid rikkumisi. Enamik on tahtmatud rikkumised. Raadiohäireteateid laekub TTJA-le aastas kuni 100. Sagedusloa tingimuste rikkumisi avastatakse plaanilise järelevalve ja kaebuste kaudu.

1.3. Kontrolli ulatus

- 340 Kontrollitavate isikute ringi kuulub potentsiaalselt iga isik. Rikkumiste ja nendega kaasnevate ohtude tuvastamiseks ja vältimiseks kasutatakse üle Eesti paiknevaid statsionaarseid või mobiilseid monitooringujaamasid, millega kontrollitakse raadiosageduste kasutajate sagedusloa olemasolu ning tingimuste järgimist või raadiohäirete allikaid. Teiseks ja kõige enam kasutatakse intsidendi- või kaebusepõhist järelevalvet. Seejuures sõltub reageerimiskiirus ohu tasemest.

1.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 341 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab elektroonilise side seadus.
- 342 TTJA võib riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseseaduse §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51, 52 ja 53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseseaduses sätestatud alusel ja korras.

2. Numeratsiooni kasutamise tingimuste rikkumine: 4 – väike-oluline oht

2.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 343 Numeratsiooni kasutamise tingimused on sätestatud elektroonilise side seaduses ja ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri 21.05.2018 määruses nr 25 „Eesti numeratsiooniplaan“ (ENP). Numeratsiooni kasutamisel tekivad peamiselt ohuolukorrad järgmiste all toodud ESS-i ja ENP nõuete rikkumiste realiseerumisel.
- 344 Numbrite loata või numbri broneerimise andmekogus (NBA) broneerimiseta kasutamise korral ei ole võimalik tuvastada numbri kasutajat, mis võib soodustada kelmusi või kuritegusid telefonikõnede kaudu (investeeringuspettus, identiteedivargused jne).
- 345 Praktika on näidanud, et numbrite valitavuse nõude tagamata jätmine, numbrite efektiivselt kasutusele võtmata jätmine või teisele sideettevõtjale kasutamiseks edasi andmine viitab riskile, et numbrid on kasutusel mõne (võimalik, et mittelegaalse) teenuse pakkumiseks hoopis muus riigis ja ei ole Eestist tahtlikult muudetud valitavaks.
- 346 Teenusnumbri vahendusel eritariifse teenuse hinnast teavitamata jätmine rikub tarbija õigusi saada teavet teenuse hinnast ja võib tekitada talle suurt majanduslikku kahju, kuna kõneminutite hinnad võivad ulatuda kümnete eurodeni.

2.2. Ohuolukorra hinnang

Tagajärje kaalukus: *oluline oht*

- 347 Prognoositav tagajärg on oluline oht. Numeratsiooni kasutamise tingimuste rikkumisest ei tulene ohtu keskkonnale ja isikute tervisele või elule, peamiseks tagajärjeks võib olla oht olulise väärtusega varalisele hüvele või süüteo toimepanemise oht.

Realiseerumise tõenäosus: *väike*

- 348 Ohu realiseerumise tõenäosus on väike. Numeratsiooni kasutajad on enamuses seaduskuulekad, teadlikud numeratsiooni kasutamise tingimustest ning kasutavad numeratsiooni sihipäraselt. Kaebuseid numeratsiooni kasutamise tingimuste rikkumise kohta on laekunud vähe. Siiski ei saa alahinnata ohtu, et kas teadmatusest või teadlikult, näiteks materiaalse kasu saamise eesmärgil rikutakse numeratsiooni kasutamise tingimusi. TTJA on pidevas koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga telefonide vahendusel tehtavate kuritegude avastamisel. Numeratsiooni kasutamise nõuete rikkumisi avastab TTJA ka rutiinse järelevalve käigus.

2.3. Kontrolli ulatus

- 349 Oht realiseerub, kui rikutakse ESS § 29, § 32, § 38 või Eesti numeratsiooniplaani nõudeid. Vastava rikkumise ohust tulenevalt kontrollitakse, kas isikul on õigus numeratsiooni kasutada, kas isikul on kehtiv numbriluba, kas kasutatavad numbrid on broneeritud NBA-s, kas broneeritud numbrid on valitavad, kas numbreid kasutatakse ettenähtud numeratsiooniväljas, lubatud otstarbel ja pikkuses ning lubatud teenuse osutamiseks, kas

numbrid võetakse efektiivselt kasutusele 6 kuu jooksul pärast numbriloo saamist ning numbreid ei anta edasi teisele sideettevõtjale kasutamiseks. Teenusnumbri vahendusel eritariifse teenuse osutamisel kontrollitakse hinnateavituse olemasolu kõne alguses.

2.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

350 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab elektroonilise side seadus.

351 Ohu või rikkumise korral võidakse peatada numbrilooaga antud numeratsiooni kasutamine (ESS § 37 lg 1) või numbriluba kehtetuks tunnistada (§ 37 lg 3). KorS § 28 lg 1 ja 2 alusel tehtud ettekirjutuse täitmata jätmisel võib kohaldada sunniraha. Võimalik on karistada ka väärteto korras – numeratsiooni numbriloo või broneeringuta kasutamise eest (rahatrahviga kuni 300 trahviühikut, juriidilise isiku korral kuni 3200 eurot – ESS § 162); numeratsiooni kasutamise tingimuste rikkumise eest (rahatrahviga kuni 100 trahviühikut, juriidilise isiku korral kuni 3200 eurot – ESS § 163).

3. Lepingueelse teabe ebakorrektna andmine (side- ja üldhuviteenused): 5 – keskmine-oluline oht

3.1. Ohuolukorra kirjeldus

352 Ohutõrjeliselt relevantne on olukord, kus leiab aset lepingueelse teabe ebakorrektna andmine ja tüüpitingimustele viitamata jätmise (side- ja üldhuviteenused).

353 Ametisse varasematel perioodidel laekunud tarbijate pöördumistest ja kaebustest nähtub, et lepingueelset teavet antakse puudulikult. Tarbijad ei ole sageli teadlikud, millised lepingutingimused neile täpselt kohalduvad. Varem läbi viidud järelevalvemenetluste põhjal saab järeldada, et hinnakiri ja lepingutingimused ei ole alati sideettevõtja või üldhuviteenuse osutaja veebilehelt lihtsasti leitavad ega märgatavad. Samuti on selgunud, et suuremad mobiilsideoperaatorid ei viita alati lepingut sõlmides täiendavatele lepingutingimustele ega taga kõikide lepingutingimuste kättesaadavust tarbijatele õigusaktides kirjeldatud viisil. Seetõttu on problemaatiline teenuse lepingutingimuste siduvaks muutumine tarbijatele.

3.2. Ohuolukorra hinnang

Tagajärje kaalukus: oluline oht

354 Prognoositav tagajärg on tavaline oht ehk lihtoht. Rahaline kahju paljudele tarbijatele, oht tarbija vara ja majandushuvide kahjustamiseks. Tõenditeks on tarbijate pöördumised TTJA-sse.

Realiseerumise tõenäosus: keskmine

355 Tarbijate pöördumiste jooksva menetluse käigus ilmuvad olukorrad, kus tarbijale on teenuse teatud tingimused tulnud üllatuslikuna. See puudutab ka kampaaniapakkumisi.

3.3. Kontrolli ulatus

356 Kontrollitakse kõiki Eesti side- ja üldhuviteenuse osutajaid (vastavas ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik). Seejuures kontrollitakse veebilehtede või muude tõendite alusel ettevõtjate poolt tarbijatele antavat lepingueelset teavet ja lepingu lisaks olevaid tüüpitingimusi.

3.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 357 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab tarbijakaitseseadus.
- 358 TKS § 64 lg 1 kohaselt võib tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks ja sellisest tegevusest hoidumiseks TTJA peadirektor või tema volitatud ametiisik teha ettekirjutuse või TTJA võib pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse. TKS § 65 lõike 1 kohaselt võib TTJA peadirektor või tema volitatud ametiisik teha ettekirjutuse ja nõuda kauplejalt, kes on rikkunud VÕS §-des 14¹, 48, 54 ning 62¹ ja 62² sätestatud teavitamiskohustusi, rikkumise lõpetamist ja edasisest rikkumisest hoidumist. ESS § 133 lg 1 alusel teostab ESS-i täitmise üle riiklikku järelevalvet TTJA ESS-is ja TKS-is sätestatud pädevuse piires. TTJA võib rakendada KorS §-des 30–32 ja 49–53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid KorS-is sätestatud alusel ja korras (TKS § 62 lg 1). TTJA-l on õigus nõuda teavet kolmandalt isikult (TKS § 62¹) ja veebileidesele juurdepääsu piiramist (TKS § 62³). TKS § 63 on sätestatud kontrollteingu pädevus.

4. Ebalausate kauplemisvõtete kasutamine (side- ja üldhuviteenused): **2 – keskmine-tavaline oht**

4.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 359 Kauba või teenuse tarbijale pakkumine ja müük ning muul viisil turustamine peab toimuma head kaubandustava arvestades ning tarbija suhtes ausalt. Kauba või teenuse pakkumine peab olema kavandatud ja teostatud nii, et tarbijale oleks selge pakkumise äriiline eesmärk. Kauplemisvõtet peetakse eksitavaks, kui esitatakse ebaõiget teavet või kui faktiliselt õige teabe esitusviis petab või tõenäoliselt petab keskmist tarbijat ja kummalgi juhul teeb või tõenäoliselt teeb keskmine tarbija selle mõjul tehinguotsuse, mida ta muul juhul ei oleks teinud. Teave on ebaõige, kui see sisaldab valeandmeid ühe või mitme alljärgneva asjaolu kohta: kauba või teenuse olemasolu või olemus; kauba või teenuse peamised omadused; hind või hinna arvutamise alused või konkreetse hinnaeelise olemasolu.

4.2. Ohuolukorra hinnang

Tagajärje kaalukus: *tavaline oht*

- 360 Prognoositav tagajärg on tavaline oht ehk lihtoht. Rahaline kahju tarbijale, oht tarbija vara ja majandushuvide kahjustamiseks. Olgugi, et side- ja üldhuviteenuste tarbijaskond on ettevõttel tavaliselt kümnetes või sadades tuhandetes, siis hindame kaalukuse taset „tavaliseks“, kuna kauplemisvõtted üldpildis on pigem ausad, kuid teatud momendid ei pruugi olla. Tõenditeks on tarbijate pöördumised.

Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 361 Tarbijate pöördumiste jooksva menetluse käigus ilmevad olukorrad, kus tarbijale on teenuse teatud tingimused tulnud üllatuslikuna. Sageli puudutab see kampaaniapakumisi, kus tõstetakse esile tarbijat meelitavad tingimused ja muud tingimused jäetakse tahaplaanile.

4.3. Kontrolli ulatus

- 362 Sideettevõtjate ja üldhuviteenuse osutajate tegevus ja tarbijatega sõlmitavate lepingute tüüptingimused. Kontrollitakse kõiki side- ja üldhuviteenuse pakkujaid (vastavas ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik). Seejuures kontrollitakse veebilehtede või muude tõendite alusel ettevõtjate poolt tarbijatele antavat lepingueelset teavet ja lepingu lisaks olevaid tüüptingimusi.

4.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 363 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab tarbijakaitseseadus.
- 364 TKS § 64 lg 1 kohaselt tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks ja sellisest tegevusest hoidumiseks võib TTJA peadirektor või tema volitatud ametiisik teha ettekirjutuse või TTJA võib pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse. TTJA võib rakendada KorS §-des 30–32 ja 49–53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid KorS-is sätestatud alusel ja korras (TKS § 62 lg 1). TTJA-l on õigus nõuda teavet kolmandalt isikult (TKS § 62¹) ja veebileidesele juurdepääsu piiramist (TKS § 62³). TKS § 63 on sätestatud kontrollteingu pädevus.

5. Tüüptingimuste ebaseaduslikkus (side- ja üldhuviteenused): **2 – keskmine-tavaline oht**

5.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 365 VÕS § 42 lg 1 kohaselt on tüüptingimus tühine, kui see lepingu olemust, sisu, sõlmimise viisi, lepingupoolte huvisid ja teisi olulisi asjaolusid arvestades kahjustab teist lepingupoolt ebamõistlikult, eelkõige siis, kui tüüptingimusega on lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste tasakaalu teise lepingupoolle kahjuks oluliselt rikutud. Ebamõistlikku kahjustamist eeldatakse, kui tüüptingimusega kaldutakse kõrvale seaduse olulisest põhimõttest või kui tüüptingimus piirab teise lepingupoolle lepingu olemusest tulenevaid õiguseid ja kohustusi selliselt, et lepingu eesmärgi saavutamine muutub küsitavaks. Tüüptingimuse tühisust ja sellega seotud asjaolusid hinnatakse lepingu sõlmimise aja seisuga. VÕS § 42 lõikes 3 on välja toodud tarbijalepingutes eelkõige ebamõistlikult kahjustavate tüüptingimuste loetelu.
- 366 Võttes arvesse sideturgu iseloomustavaid näitajaid, selle arengu kiirust ja muudatusi ning senist praktikat, on oht, et sideettevõtjad kasutavad, muudavad või kehtestavad tüüptingimusi, mis võivad olla tarbijaid ebamõistlikult kahjustavad. Elektroonilise side ja üldhuviteenuste valdkonnas tegutsevad suured ettevõtjad, sh märkimisväärse turujõuga ettevõtjad, kellel on ka väga suur kliendibaas. Elektroonilise side ja üldhuviteenuste tarbijateks võib pidada pea kogu Eesti elanikkonda, sõltumata vanusest. Elektroonilise side teenus on elutähtis teenus. Seega on ebamõistlikult kahjustavate tüüptingimuste kasutamise mõju laiaulatuslik ning oht kahjustada tarbija vara ja majandushuve kõrge.

5.2. Ohuolukorra hinnang

Tagajärje kaalukus: *tavaline oht*

- 367 Prognoositav tagajärg on tavaline oht (lihtoht). Rahaline kahju tarbijale, oht tarbija vara ja majandushuvide kahjustamiseks. Olgugi, et side- ja üldhuviteenuste tarbijaskond on ettevõttel tavaliselt kümnetes või sadades tuhandetes, siis hindame kaalukuse taset „tavaliseks“, kuna üldtingimused tervikuna on pigem õiguspärased, kuid teatud momendid nendes ei pruugi olla.

Realiseerumise tõenäosus: *keskmine*

- 368 Tarbijate pöördumiste jooksva menetluse käigus ilmnevad olukorrad, kus üldtingimused ei ole seadustega kooskõlas.

5.3. Kontrolli ulatus

- 369 Sideettevõtjate ja üldhuviteenuse osutajate poolt tarbijatega sõlmitavate lepingute tüüptingimused, mis on avaldatud sideettevõtja veebilehel. Kontrollitakse kõiki side- ja üldhuviteenuse pakkujaid (vastavas ohuolukorras avaliku korra eest vastutav isik). Seejuures kontrollitakse lepingute tüüptingimusi, mis on avaldatud teenuse pakkuja veebilehel.

5.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 370 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab tarbijakaitseseadus.
- 371 TTJA peadirektor või tema volitatud ametiisik võib TKS § 64 lg 1 kohaselt tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks ja sellisest tegevusest hoidumiseks teha ettekirjutuse või pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse. TTJA peadirektor või tema volitatud ametiisik võib teha ettekirjutuse ja nõuda kauplajalt tarbijat ebamõistlikult kahjustava tüüptingimuse kasutamise lõpetamist vastavalt TKS §-le 65 lg 2. TTJA võib rakendada KorS §des 30–32 ja 49–53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid KorS-is sätestatud alusel ja korras (TKS § 62 lg 1). TTJA-l on õigus nõuda teavet kolmandalt isikult (TKS § 62¹) ja veebilehetele juurdepääsu piiramist (TKS § 62²). TKS § 63 sätestab kontrollteingu pädevuse.

6. **Elutähtsa teenuse osutajale kehtestatud nõuete rikkumine:** **8 – keskmine-kõrgendatud oht**

6.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 372 Sideteenus on ühiskonnas pea sama olulise tähtsusega elutähtis teenus kui elektrivarustuse toimimine. Elutähtsa teenuse osutaja peab täitma õigusaktidest tulenevaid nõudeid, mis aitavad tagada teenuste toimepidevust. Eelkõige koostama teenuste riskianalüüsi, toimepidevuse plaani ning täitma teenuse toimepidevusele kehtestatud nõudeid, mis on toodud ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri 19.02.2021 määruses nr 8 „Elutähtsa telefoni-, mobiiltelefoni- ja andmesideteenuse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded“. Kui need nõuded jäetakse täitmata, siis suureneb elutähtsa sideteenuse katkestuse risk.

6.2. Ohuolukorra hinnang

- **Tagajärje kaalukus: *kõrgendatud oht***

- 373 Prognoositav tagajärg on kõrgendatud oht. Sideteenus on üks tähtsamaid elutähtsaid teenuseid ning selle katkemine mõjutab oluliselt ühiskonna toimimist. Ohtu võib sattuda inimeste elu ja tervis. Samuti võib tekkida suur majanduslik kahju sideteenustest sõltuvate muude teenuste osutajatel. Varasemaid juhtumeid, nt Jõgeva või Võru piirkonna elektrikatkestus ja sellest tingitud häired sideteenuste kättesaadavuses on laialt meedias käsitletud.

- **Realiseerumise tõenäosus: *keskmine***

- 374 Suure mõjuga toimepidevuse häire esinemise tõenäosus on tõusnud. Väikeseid toimepidevuse häireid esineb tihti. Üldjuhul mõjutab sideteenuste toimepidevust kõige enam elektrivarustuse toimimine. Ilmastikunähtuste, peamiselt tormi või üleujutuse, esinemisel katkeb elekter ja kui sideettevõtte ei ole sidevõrgu seadmetele paigaldanud õigusaktides nõutud varutoidet, katkeb vastavas piirkonnas side. Torme esineb aastas mitmeid kordi. Seoses energiakriisiga võib olla olukordi, kus elektri tootmisvõimsusi Eestis

ei jätku ja on vaja hakata tarbimist piirama. Seetõttu on oluline, et sel ajal saaks sideteenused võimalikult hästi töötada varutoite abil. Samuti võib esineda kriitilise sidetaristu tahtlikku kahjustamist.

6.3. Kontrolli ulatus

- 375 Kontrollitakse elutähtsat teenust osutava sideettevõtte poolt nõuete täitmist nii ennetavalt kui ka peale intsidenti. Kontrollitakse, kas sideettevõtte omab oma kriitilisest taristust ülevaadet ja on võtnud tarvitusele vastavalt ohtudele piisavad kaitse- või riskide maandamise meetmed. Teostatakse järelevalvet vajadusel ka sideettevõtte juures koha peal. Ekstreemsete ilmastikunähtuste ajal jälgitakse olukorda sideteenuste toimepidevuses ning antakse olukorrapilti riigile.

6.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 376 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab hädaolukorra seadus (HOS).
- 377 HOS § 46 alusel võib rakendada KorS §-des 30–32, 49 ja 50–53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmed.

7. Märkimisväärse turujõuga ettevõtte ei täida talle kehtestatud kohustusi: 1 –
keskmine-tavaline oht

7.1. Ohuolukorra kirjeldus

- 378 Turul tegutseb märkimisväärse turujõuga sideettevõtja (MTE). Kontrollides olulist vahendit, võib ta oma tegevusega mõjutada sideturgude konkurentsiolekorda halvemuse suunas, mis võib vähendada mh lõppkasutaja juurdepääsu sideteenustele taskukohase hinnaga. Märkimisväärse turujõuga ettevõtja turu mõjuvõimu reguleerimiseks viiakse sideturgudel läbi turuanalüüsid ja tuvastatud probleemide lahendamiseks sätestatakse märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kohustusi. Sarnane olukord võib tekkida, kui riigi toega sidevõrke rajanud ettevõtte ei täida talle toetusmeetme määrusest tulenevaid kohustusi
- 379 Ohutõrjeliselt relevantne on olukord, kus märkimisväärse turujõuga ettevõtte rikub tema võrku kasutada sooviva sideettevõtte suhtes juurdepääsu andmise kohustusi, läbipaistvus- või hinnakohustusi. Ka muu võrguteenuseid pakkuv ettevõtte, kes kontrollib juurdepääsu lõppkasutajale, võib takistada läbivühenduvust. Ilmestava näitena võib tuua olukorra, kus riigi toega sidevõrke rajanud ettevõtte ei täida talle toetusmeetme määrusest tulenevaid ja ülel nimetatud kohustusi.
- 380 Kuna konkurents on sideturgudel tihe, siis esineb olukordasid, kus võrku kasutada sooviv ettevõtte leiab, et märkimisväärse turujõuga ettevõtte ei täida täiel määral talle pandud kohustusi ja takistab konkurentide juurdepääsu. Oht selliseks olukorraks on pidevalt taustal eksisteeriv.

7.2. Ohuolukorra hinnang

- **Tagajärje kaalukus: tavaline oht**

- 381 Turul tegutsevad ettevõtted ei saa vabalt konkureerida. Juurdepääsu teenuse mitte osutamisel ei saa lõppkasutaja valida temale kõige sobivamat teenuse osutajat. Seega ei pruugi lõppkasutajad saada sideteenuseid tarbida kas üldse, võimalikult soodsa hinnaga või parima teenuse kvaliteediga.

- **Realiseerumise tõenäosus: *keskmine***

- 382 Sellise ohu realiseerimine on väike. Juurdepääsu kohustust omav sideettevõtja ei osuta talle kohustusega pandud teenuseid või keeldub teenuse osutamisest. Aastas esineb ligikaudu 100 teenuse osutamist keeldumist, üldjuhul on need põhjendatud.

7.3. Kontrolli ulatus

- 383 Kontrollitakse märkimisväärse turujõuga sideettevõtjaks (MTE) määratud ettevõtjale kehtestatud kohustuste rakendamist ja täitmist. MTE teavitab regulaarselt TTJA-d juurdepääsukohustuste täitmise seisust (sh keeldumised), mida TTJA analüüsib. Juurdepääsu soovival ettevõtjal on võimalus ka TTJA-le esitada kaebus ESS § 68 alusel. Kontrolli teostamise aluseks võib olla ka kaebus.

7.4. TTJA pädevus ja riikliku järelevalve meetmed

- 384 TTJA pädevuse ohuolukorra lahendamisel sätestab elektroonilise side seadus või toetusmeetmete määrused.
- 385 TTJA lahendab vaidluseid ESS § 149 alusel. TTJA võib ESS-s sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada KorS §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51, 52 ja 53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseseaduses sätestatud alusel ja korras. TTJA on osaliselt ESS-s sätestatud väärtegude kohtuväline menetleja (ESS § 188 lg 3).